

אֵרֶה

רוֹמָן

סיפורי הגדוד העברי בארץ ישראל

הוצאת תרבות בע"מ
ירושלים - תל-אביב

ש. פֶּס

אֵרֶה

תל-אביב, תרפ"ט

דסוס וידיסלבסקי ומינק, תל אביב

למתנדבי הגדודים העברים

בכל מקום שהם.

ליובל העשר : תרע"ח - תרפ"ח.

בגדי השרד לא שנו בעצם את מהלך-הלב הפועם
 לנצורות. היו היים אלה, הרגלים חדשים, מסגרת חדשה
 לאותו צל ואור המהוה את הדמות. אל אשנב-האהל
 הביטו, כמו תמיד, קרעי-שמים רחבים ענודים עבי-ערב או
 רקמות-אודם שחר מבשר יום חדש. כמו תמיד ערגה ההויה
 הפנימית אל דבר-מה פלאי, לא-רגיל, אשר יבוא ויהמם את
 את כל חושיך, אשר יפתיע, אשר יחדש את דמך. הוי
 כמה זקוקים אנו תמיד לחדוש, להתנערות מן הרגיל,
 הקבוע. הוי, לו יכלנו יום-יום להולד מחדש!

מחר אני עובר מן המחנה אשר על הכרמל אל מחנה
 המהגרים הארמנים.

שעה ארוכה ישבתי אמש, כך, כמעט בלי-תנועה,
 למנות לנפשי את כל הקורות אותי במקום הזה. לנפשי
 לחשתי: מחר תלך מזה.

עוברות להן ההרגשות עבור ופזו, עבור ופרוט על פני
 הנימים הכמוסות ביותר. הרי כל כך יפה ונשגב הוא כח
 הזכרון אשר בנו, זה הנותן לנו את העוז להביט ישר אל
 פני מחר ועבור בחיוך קל מכל עובר חולף.

כל פגישה קלה, כל מאורע קל ואפיזודה זעירה אינם
 בעצם אלא תחנות, תחנות קטנות, המצטרפות כלן יחד
 אל הדרך האחת המובילה אל הגבול הבלתי-נודע! אתה
 נרקם בתוך העלילה כמוכה בסנורים: לך רק הלאה!

הגיעה שעתי לצאת. כל כלי ארוזים. נשקי מבריק על כתפי.
מביט אני עוד פעם אל מחנה האהלים המטפס לו על ההר.
מטפס שקוע תחתיו בלי תנועה. חברי עודם ישנים. אמש
חזרו לאים מתרגילי-הערב. עד חצות בלו בנשף הסואן
הנערך לכבוד המפקד הנפרד מן הגדוד. גם את פני מ.
ונ. שכני לאהל לא שחרתי בעזבי. עם בקר יקומו ומצאו
את מקומי פנוי.

אני נמצא במחנה-המהגרים הארמנים. המקום הדור.
דקלים רמים מכל צד. דשא ופרחי-בר. מעבר מזה זולף
הקישון ומן העבר השני – חולית הים
הקמנו לנו שלשה אהלי-משמר. את מנות האכל אנו
מביאים מן המחסן בעיר. הננו כאן: קורפורל אחד ושלשה
חילים. תפקידנו: לפקח על המחנה.
בערב יצאתי מאהלי להתבונן בסובב אותי. מן
המשמר האנגלי המפנה לנו מקומו קבלתי ידיעות קטועות
אלו:

המהגרים הם רק קמץ דל מאלפי-הנוודים המוצאים
מחסה בצל הממשלה האנגלית. הם גרשו מארמניה על ידי
התורקים אחרי פרעות, ענויים וגלות ארכה. האנגלים גאלום
במוסול –

יותר אין חיל אנגלי יודע ואינו משתוקק לדעת. אני

לא יכלתי להסתפק בידיעות אלו, נגשתי מקרוב לראות
בדמויות העלובות שהסתדרו קבוצות קבוצות וישבו כאסירים.
רואה אני בהם זקנים, נשים וטף. צעירים ספורים
ביניהם. בעלי מום, ברובם, כנראה נמלטו באורח־פלא. האחרים
נשארו ודאי על גבול ארצם מי בחיים ומי במות.

בא חרף. חרף ארץ־ישראלי, שריח־שלכת לא ידע
וכמישה אין עמו. השמים מטלאים, פה־שם, בעביבים קלים
השטים אי־לשם בטוחים וצחים כל כך. האדמה הצחיחה
נושמת כמו בקול, וריחה נודף ומחיה נפשות. שדמות רחוצות
למשעי עומדות אי־רחוק וחוגגות אביבן בעצם חרף... ואני
מתכוץ תחת שמיכת הצבא השעירה והחמה ויונק רעננות־
עולם. אחרי השרב המדכא של שלהי דקטא, אחרי להט
המדבר במצרים, בא הוא, מטר־המלדת, כמתנת־שחקים טובה,
כפיוס. וכמו צמח זה המתנער מאבקו ומתנומת־גדולו, אף
אני מנער מעלי כל לאות ורפיון, ואת זרם־החיים אחוש
המשכרני כיון הטוב.

ערפלים עולים מן הכרמל. ברקים מציתים את ראשי
הדקלים במחנה. אדמומית צללי־ערב מרצדת על פני הקישון
ההולכים אט.

מרחוק אני רואה דקל כפוף לארץ וראשו קטוע. הבה
אגש. גשם זולף. אך אין בכך כלום. היש טוב מאשר התעטף
ברסיסי־זהב הבאים מגבה?

ליד הדקל הכפוף עומד אהל ירוק, יפה. הנה הורמו
השולים וראש נחמד הציץ מתוכו. מי שם? השולים הורדו

שוב. אני הולך וקרב אל הפתח בלב הולם.
אומרים לי: בבקשה אדון. הגשם מתגבר!
אני מודה בתנודת־ראש קלה ונכנס.
אהל מסודר ומרווח. מרבדים גדולים מן המין המובחר
שטוחים על הקרקע. אני יושב ליד ראש־המשפחה במקום
המכובד ביותר. שאר היושבים שרויים בהרהורים. עיניהם
כמו מעלות אד קל של דאגה. הארמני הישיש, גבה־הקומה
ויפה־הפנים, מסביר לפרקים בשפה קטועה, לאשה הצעירה
המשמשת אותו, את אשר שומה עליה לעשות.

בתו הבכירה היא זו, הרהרתי, אך מיד נוכחתי בטעותי.
נערה נחמדה כבת־שבע־עשרה קוראת לה דוד ה. אלי! אלי!
מה דוברות עיניה של דמות מקסמת זו, עיני המדונות
שחיוך כרוב להן! היא מגישה לאביה את הנרגילה, הוא
מזמינני לעשן. אני מודה בהעבירי את ידי, מתוך קידה,
ממצחי אל חזי כדרך המזרחיים. אני אומר: ראש נחמד הציץ
מן האהל ונעלם... פני הנערה מסמיקות קימעא והיא צוחקת.
חזית־הקטיפה, ההודקת את חזה המבוגר, מאפיל ומבהיק
תכופות. רגע היא יושבת ופתאם, כמתנערת מתוך אבק־
הרהורים, היא חומקת אל האהל הסמוך. האב מביט בגשם
השוטף בחוץ ובשחקים המתבהרים – כמה נעים פה החרף
אדוני! אצלנו, שם, אין החרף חנון כלל, – הפליט כמו
לעצמו והרים עינו באנחה שוברת גו. בהן נצתה אש זרה
של קללה ומכאוב כאחד.

פניו הטהורים של הישיש, זקנו הלבן, כל תנועות גוו
המתונות, שחן־אצילות להן, מעירים בי זכרונות על סבא

שלי זה שבחיקו ישבתי, עודי רך, לשמוע את אגדות-
החרבן. סבא יקר זה (איני יודע משום-מה נעשה לי יקר
פתאם), היושב לצדי, מדבר מעט וגונח הרבה, ידיו השעירות
אינן מוצאות מרגוע והחלוק השחור אשר על גוו, מרעיד
צל כבד לפרקים ברעוד הגו לזכרונות-בלהות אשר יתקפוהו.
כנראה יש אף לסבא זה הרבה ספורים מן החרבן... אך
קשה לספר. החרבן היה רק תמול ועוד טרם היה לאגדה —
באה רוח ומתגרה בשולי-האהל. רהיטי-יקר, כלי כסף שונים
מתגלים בפנות, הגשם פסק ואני קם ללכת. לבי אינו נח,
כמו צמוד אל מקומי אני מתאמץ להפרד מזה. ובלכתי אני
חש כי נטל ממני דבר-מה, האמנם נשאר לבי באהל? —

הסרג'נט האנגלי מ. מורי ליריה וידידי משנת-הגדוד
הראשונה בהלמיה בא לבקרני. כמה שונו פניו, המסכן, מן
הרום ומן הויסקי. "הה, ידידי, לוח-לבי הארור, שהרבה-
הרבה חרתי עליו, עומד להשבר כליל — גנח כמתפכח. מי
יודע אם עוד נתראה. באתי לפקדך בטרם אלך ואינני —
צחק והשתעל חליפות, לעזאזל! — פלט רקו והעלה אש
במקטרת — קצתי כבר בחיי-שרד. הה, היים החולפים חלקים
וריקים על פניך ואין אתה יכול לפצות פה." עיניו הכחולות
דמו כשני אגמים עמוקים תוך מסגרת הריי-גבנונים בפרצופו
המזדקן. רק שפתיו הסמוקות השאירו עוד חותם של
נעורים מתלקחים בטרם כבות.
ישבנו על סף אהלי. שוחחנו על ימינו הראשונים.

ימי־סיריון של גדודנו, במדבר הלוהט. הזכרנו את לילות־
הליפולים הגנובים־מתוקים, עת יצאנו יחד, מתחמקים מנערי
המשמר העזים, ונעלמים באפלולית החמה המובילה למאורעות
לוקחי־לב. אגב, עלתה דמותה של האיטלקית ידידתו בקהיר,
זו אשר עבורה הקריב חייו.

“עד היום תחכה לי.” – דובב כמנצח ובעיניו עמדו
דמעות. בדברו־בה, עלה קול־הדם אשר בעורקיו. דומה כי רק
עתה חדש נעוריו, כמתחיל מבראשית.

בלי־חמדה כמעט, הקשבתי ברגע זה לדבריו. לבי
היה נתון במקום אחר. גם לעיני הבהיקה דמות: שתי
עיני־מדונות שלוות, גדולות וגזרה צעירה גמישה, אשר
ריח־אביב לה. האמנם רק עתה ראיתיה? האמנם בפרשת
בראשית אני עומד?

מי כה רתקני לאהל הזר? מיד אחרי צאתי הימנו
הובילוני רגלי אל אהל שני לשאל מה. מאד חפצתי דעת
שמה של הנערה. כשהגעתי לאהל הלז, בושתי בפני עצמי
וחזרתי על עקבי, כעסתי על מרך־לבי, נשכתי שפתי ומהרתי
אל אהלי. אך ראה פלא: מרחוק התגלגל כדור המשחק
של הילדים, הגיע עד הדקל הכפוף והתעכב על יד האהל
הירק. המשחקים התפזרו לחפשו. ילדה קטנה שראתה את
הכדור בהתעכבו, קראה בקול גדול: “הנהו שם, שם ליד
אהלה של אַרה!”

הנה כי כן הוא. ארה! עתה אדע. כמו הרויתי פתאם
צמאון כביר. הונח במעט. בשעת־המשמר הרהרתי כל הזמן
בשם משונה ומיוחד זה. בדמות כלה, הנעלמה ונעלסה
שפתאם נגלתה לי. כמה מאשר הוא האדם כשיש לו במה
להרהר... אז נעשה הכל יקר וחביב, כל הסובב אותך
והרחוק ממך. דומה כי הכל הוא רק מסגרת לתמונה זו
שאתה נושא בלבבך.

בלילות גשם, אני מסתופף בצלו של הדקל הכפוף ליד
אהלה ולבי אומר לי: אינך בודד. ובהיות השחקים נקודי־
כוכבים, שוכב אני בדשא, בדממה הגדולה. חברי נחריים
בשנתם ובחלומותיהם יעלון את כל שירי־הגדודים הזרים
בשפה הזרה. ריח השיכר של הקנטינה עולה גם מחלומותי
הם... ואני אז רחוק מעולמות אלו, אי־שם בארמניה, על
הרי־אררט ואולי בתיבת נח אשר עם המבול... בדממה
אני שומע רק אחת: קול נשימתה של אַרה.

בבקר בשעה הששית אני עובר בין שורות־האהלים,
מעיר את המהגרים לקבלת המנות. על יד המחסן הגדול,
החם, מצטפפים הם ובהכנסם יביאו אתם את הבל־פיהם
וריח בגדיהם. כל אחד וכליו בידו. על פיהם תכיר גם את
בעליהם. הנשים עטופות צבעונים, מטפחות חמות על ראשיהן,
מבליטות רק את עיניהן. לשוא אבקש ביניהן את העינים
שלי, עיני אַרה. היא לא תבוא בזה. הלב פועם ומחכה

בכל זאת. עולה הרגשה מוזרה כאילו עומד אתה כאן בשוק
הכושים. עלובים ודוויים כל כך היו הגושים המכווצים
האלה, המישיטים ידם ללחם־חסד בעונת־החרף הקשה.
לפרקים אני מתעכב ליד אחד מהם, תוך כדי חלוקת־
המנות, נכנס בשיחה קלה ומתקרב אליהם. עיפות טבועה
בפניהם. העלובים! גורלם אינו רחוק מגורלנו. מי ידע מה
יהי מחר? לאן פניהם מועדות? הישובו לראות את קניהם
ההרוסים ואת אדמת־מולדתם? אינם יודעים דבר. יש כאן
אבות שהשאירו שם את בניהם. נשים שאבדו שם את
בעליהן. יתומים ויתומות אשר ברחו, בבוא האסון, עם
משפחות זרות ואבדו דרך לעולם – חדשים רבים הם נודדים
ממחנה למחנה, את כל אסיה הקטנה עברו ברגל, ברעב
ובצמא. קשה להלך ביניהם ולהראות פנים צוחקות. דומה,
כי פוגם אתה בארשת־הצער החרוטה בפניהם. רק התינוקות
אינם יודעים דאגה. קולות־משחקם אינם פוסקים כל היום.
קרועים ויחפים ורעבים למחצה, אך הילדות את שלה
תובעת – משחק.

– הדקל הכפוף לארץ נשבר על ידי הברק. – מספר
לי משרתו של המפקד ההודי החונה בקרבתנו. – על ידי
הברק? שואל אני ועיני תמהות. האמנם? – והמצרי מוסיף
לספר על רוחות סערה חזקות בחרף דאשתקד. על אהלי־
צבא שנעקרו משרש ועל דבר אהלו הקטן ששט כמפרש
על מי־הקישון.

— גדודים הודים רבים חנו כאן, והבעירו עצים לרוב.
כאן היה יער נחמד, צוענים גרו בו, בלילות דלקו מדורות
אש עליוזות ושירת-צוענים פראית נשמעה למרחוק. עתה
נשארו רק שרידים מהם. בודדים גרים כאן באהלי קידר
קרועים ואל השלל ישלחו ידם. הגנה רואה אתה שם מעבר
לקישון את הבנות השוופות המלקטות גורי-עץ? — אגב
קריצה בהמית שכולה זכרון-תאוה השמיע המצרי קול-שריקה
צורם און ונעלם אל מחנהו. מאז ספרו לי כל זאת, נעשה
לי המקום חביב ביותר. ובעיקר דקל זה. נמשך אני אליו
תמיד ועל ידו אשב בשעת-משמרי בלילה. הן אהלה של
ארה על ידו. שומר אני אותו כבבת-עיני, ובבוא הילדים
באולריהם לחתך זרדים ממנו לקשתותיהם, גוער אני בהם
ומבקשם להתרחק מזה. קחו מאשר תקחו! — אני נוזף בהם
"ובלבד שלא תגעו בדקל זה. — הם אינם מבינים אותי. למה
זה לחתך מן הדקלים החיים בשעה שכאן מוטל דקל מת
ויבש?..."

נשמע מן המרחק משק קרונות-הרכבת, שריקת-הקטר
המדורים מצרימה דרך המדבר. עוד מעט ויפליגו ודאי
נוסעים שונים למקומות שונים. באיזה פנה בודדה ירד
נוסע בודד ויעלם בין בתי כפר, תצא נערה יחפה לקראתו,
תושיט ידה ונעלמו שניהם באפלולית-ערב החרף.
בתחנות גדולות יותר ירדו אנשים רבים ושונים. על
המדרכה הרחבה יפגשו ידידים נושנים. לחיצות-ידיים ושיחות-

תפל. ואחר-וודאי תופיע גם היא, המקווה, זו שאליה חכה
האחד כשהיא מתמהמהת קצת ובושה כי אחרת. מי יודע
מתי ירד אף הוא לאחת התחנות ומי שהוא יקדם פניו-
היש עוד מישהו בעולם זה המחכה לו?

הכליונות המתוקים עוברים בסך, אגב נמנום קל על
המחצלת בצל הצפצפה. העינים מתעצמות מעצר יגון חם.
כסף הלבנים, הרוטטים לארך הקישון, נוקב בזהרו. קול
הרוח נעשה צרוד פתאם ויש והוא נחר לגמרי. דומה כי
צנה חזקה אחזתהו...

מדוע כה חם ללב ברגעים אלה? מתיצב לרגע קל
חזיון-עבר כמו סרט ראיינע טוב. הנה מופיע רחוב לבן
מוביל אל מחוץ לעיר. צוחק בית אחרון בשורת בתים
מנמנמים בשנת-צהרים טובה. קיץ. חדר אפלולי נודף מר,
ספה וילאות וספרים טובים אחדים. הוא דופק ונכנס.יד נוגה
מאד וטובה מאד אוספתהו ביתה. על הספה מביטים זה בזה
וכמעט ללא-ניב. די במגע קל של אצבע. די ברוחיים
המלטפת והולכת כצעדי-רגלים טופפות במרחקים.

פתאם אתה מאמין באהבה. החול הים, הרוח, הבית
העיר, הכל אינו אלא מצע-אהבה אחד. וזה הפסנתר השחור
העומד בפנה, כאילו נוצר אך ורק לשם המיה בלתי-
פוסקת של אקורדי-ערגה האובדים בחלל. גם כשהוא דומם,
מתנגן בו שיר-נשמת-האדם. מנענעו מתוחים ומחכים רק
ליד האוהבת כי תזעיק את נכאיו העצורים. מות? מי הוא
מות בצל ממלכת הבטחון הטהורה של אהבה כנת-לב.
הרי אף הוא נעשה כל כך רווי-אור, נוצץ ככוס יין

ישן וטוב, משכר אחר ככלות הכל... הן מתחת לאצבעות
אהובות נגר גם שופן, כרטיסי-בדלח מבהיקים ומנחמים.

כשאתה מעמיק בעיניה של אשה, דומה כי אין חקר
לנפשה! רוצה אתה לעמד על הצבע האמתי של עינים
אלו. והנה לא תכל ולא ירקרק, אף לא שחור הוא צבען.
דומה כי ירק כל הימים בהן, שחר כל התהומות ותכלת
כל הרקיעים כאחד. — היום תראן כך. למחרתו אחרת, הכל
תלוי במבטך אתה. הבט תביט בהן כמכה בסנורים.

לא היה גם רגע קל שהזנחתי מהרהר בעיניה של
ארה. מאד רציתי לגשת אל האהל, להתבונן ברגע זה בהן
ולעמד על טיבן. מה יש בהן. אך תמיד אתה עמוס
טרדות-חיל. כל העת עומד הוא, הקורפורל, עליך ומפקד
בלי חשך. כאילו רק לשם כך נוצר. אלי! אלי! כמה
סמויות עיניו של זה. זולת סנקס המשמר היבש אינו יודע
דבר. אל המחנה בעיר ילך לפרקים ובחזרו משם הוא צונח
תחתיו ומרבה בתנומה. איך חיים בני אדם ככה? הלא
ימים על ימים עוברים עליו בלי-שנוי. אדם זה ודאי אינו
יודע מה זאת התגלות-לב, מה זה חרדת-לב, כסף לא-מובן
לדבר-מה או התרגשות גדולה.

ואולי טועה אתה? כלום אדם הולך ומפורר רגשיו
באור-הצהרים? וכי יודע מי את העובר בי ברגעים וימים
אלו? —

ארה עברה הבוקר עם כדה אל הברכה הגדולה. שמלת
קטיפה כחולה על גוה הזקוף, שערותיה פרועות ברוח וטל-
בוקר מבריק ככתרייהלומים על ראשה. בהחפזה נתקלה
לפרקים בחצץ המפוזר פה ושם, אודם קל כסה לחייה, אך
מיד המשיכה דרכה בגאון, כאילו לא קרה דבר.

זאת לה הפעם הראשונה לצאתה אל המים. עד היום
לא ראיתיה בחוץ; מאז נכנסתי אל אהלם לא ראיתיה. לא
פעם עלתה משם מנגינה קטועה של גתית ולא ידעתי מי
הנוגנת, היא אם דודתה. כנראה בושה עד היום מן הזרים.
אחרי בקורי אולי ישתנה הדבר. הן אחד יחיד אני כאן.
שני חברי האחרים כמעט שאינם נחשבים ואינם מתעניינים
במאומה. ארבע שעות משמר משעממות וחסל. שנת ושנת.
האחד, אמנם, עסוק הרבה במרקס. הוא בולעו "על קרבו
וכרעיו". מתלהב מכל מבטא מצלח ומלה מפוצצת שצלצולה
נאה, ומשנהו, נער טוב אמנם, אך מאד מאד משונה ומשוגע
לדבר אחד. כל היום הוא עסוק בנשקו. מטפל ברובה
וברתמות, באקדה חדש שקנה בחשאי ובכדורי אבק-שרפה
אשד יכין בעצם ידיו. כל היום ימצא בעיר, בחנויות, קונה
מברשות, משחות, מגהץ בגדי-השרד, מצחצח כפתוריו, בודק
לאור שבע שמשות את הלל הרובה ונוהר — כשוחט נאמן —
מכל פגימה קלה שבקלה. רובו הדור באמת, הקורפורל —
לבו גם בחיל זה ולבדיקה אין טוב הימנו.

אני היחיד המטפל רוב היום בסובב אותי, כל הארמנים

אשר במחנה הם ידידי. אל הילדים אני בא לשחק ואל הזקנים — לשמוע. כמה אוהב אני את משחקם של הילדים! בני ההר האמיצים האלה, גם משחקהם, משחקי-גבורים; יודעים הם לידות אבנים, לקלוע למטרה, להלהם בחרבות ולדרך קשתות. בהתאבקות ומשחקי-קרבות יראו נפלאות ממש. מחנות מחנות יסתדרו בסדר ומשמעת מופתיים ואת המהלומות יקבלו ברצון ובלי כל צעקה. גם הבנות משתתפות במשחקים. קלילות וזריזות הן, ושמלותיהן הרחבות והקצרות מתבדרות ברוח ומגלות לפרקים את מכנסי-הצבעונים. אחדות מקפלות את שמלתן ומתקינות אותה כחגורה למתניהן ואז הן מתיצבות בשורת-הנערים בלי להתבושש. כוחות אצורים בגויות אלו. לעתים הן מלוות את המשחק בשירה. נוגה וחד-גונית היא שירתן. עיניהן דומעות לפרקים בלי רצון. מקנחות הן את זיעתן בעלי-העצים ומוסיפות רדוף, כשהן נושפות מרוב-לאות, אחר הנערים במארב-החורשה.

את ארה לא ראיתי מעולם בכנופית-המשחקים. ארה היא אחרת, מהרהר אני בלבי. ארה היא ממשפת-אצילים, ולא תעמוד מקרוב להביט באלה. —

היא נחפזת אל הקצה השני של הברכה. למה יצאה היום אל הברכה? אולי לראותני משחק עם הנערים? הנה מפשילה היא את שרווליה הרחבים ואני רואה את לבנת זרועותיה החשופות בהורידה את הכד המימה. במים משתקפים עתה פניה היפים של ארה כבתוך ראי. השמש מקרינה על ראשה הצעיר את זר-הזהב אשר למדונות.

רוצה אני לעזב המשחק ולמהר אליה. אך הנה קרבו
הילדים אלי ותפסוני בתור שבוי... לבי הולם בי. אני
נמסר בידיהם כנכנע. אחדים מושכים אותי אל מחנם, אני
הולך כאסיר, רק פני עוד יפנו לאחור אל עבר הברכה:
הוי, ארה איננה עוד. היתכן? לבי הולם ועונה: איננה...

לא יכלתי לנוח באהלי. כל היום, מאז הבקר אני
מהלך לארך הקישון ותוהה במים. מים שלויים-חמים המפליגים
בדממה הלוחשת. מדוע יעורו בנו תמיד המון-געגועים לא-
ברורים למראה מים רבים? האין זו ההמיה הנפשית אל
האין-סוף? הכליון של התמזגות עם זה אשר לא יסוף
במהרה, ואשר מלכותו עוד תכון ימים רבים?

עלו לעיני מראות נוף, אנשים, זכרונות ורשמים
משכבר הימים. רגעי-עבר בולטים, התמזגו עם תמונות
ההוה — — — צפו בזכרוני חיי הרחוקים, ימי-ילדות על חוף
ים. משחק תינוקות וילדים בצדפים וזריקת חלוקי-אבנים
על פני הגלים בדלוגים. נדמה: כל זה היה רק תמול-
שלשום. ומה הם הימים אשר עברו בינתיים? אשר יבדילו
בין "או" ל"עתה"? אין זאת כי היא מעבר עד הגיעי הלום
אל קישון זה ואל רובה זה שעל כתפי.

כך הוא. בבקר צח אחד מתנער אתה משנת וצופה
אל חלון-נוך: אותה שמש רעננה בשמים, אותה תכלת
רוויה, אף אותה רוח-שדמות הבא ואופף כבשם משכר,
הכל כלפני שנה, חמש ועשר שנים — הימים והלילות

מביאים לך את תנובתם, תנובת־חיים דשנה, בלי חדל,
ואתה מקבל בהנאה ואינך תמה כלל על הדבר, נדמה לך
כי הרי כך צריך להיות. רק לפעמים מאד רחוקות אתה
שואל: מה קרה בינתיים? הן קרה ונשתנה משהו. איפה
ומה קרה? ואתה חש כל זאת פתאם בך, בקרבך־אתה חל
השנוי. בסוכב אותך לא נשתנה אמנם דבר. מעט מאפר־
לך, ההולך ונשרף, הוא הוא העוטה על כל יגון וכל
שמחה...

עם שקיעה חזרתי לאהלי, על שמיכתי רבצתי בהנאה
מיוחדת, ובעצב מתק סננתי לעצמי מלודיה עגומה, את
נעימת לורליי היקרה אשר להייתה בחרוזים שלי:

אינני יודע מדוע

אֶלְכִי כֹה אוֹהֵב הַיּוֹם ? ...

לא יכלתי עוד לעצר ברוחי ונכנסתי אל אהלה של
ארה. האשה הצעירה הגישה לי שרפרף. פניה שזופים־
קדרוריים, פני בת מזרח, ועיניה עיני־אלמנות נוגות קבלוני
באהבה. ארה ישבה בפנה והטליאה כתנת־פסים ישנה. האב
לא היה באהל, כי יצא אל המהגרים לסדר את מכתביהם
למשלח. ארה הביטה בי ובקרקע חליפות. לרגעים הסמיקו
פניה ושתי־גומות החן אשר לה, רטטו קמעא. ישבתי שותק.
את רובי העמדתי באחת הפנות, והבטתי סביבי. הבחן
הבחנתי את אשר עובר עליה ברגעים אלה. קשה היה לי
להתחיל בשיחה. צופה אל פני הדלת הייתי, כמחכה לאב

כי יכנס למען אמסור לו אי־אלה הודעות. ארה התבוננה
לפעמים בי ולא אמרה דבר. יש אשר רק העבירה את ידה
על צדעיה והורידה אותה לאט־לאט אל עגול־אזנה
המבהיקים.

לא בקשתי דבר. רק שבת כך תחתי לו יכלתי יום
תמים, והיא על יד דודתה עשה תעשה את אשר נטל
עליה. רוצה אני רק להקשיב אל רחש רגליה בטופפה על
החול ובלא־משים לנשום את ריח קרבתה הנודף ומשכר. —
בחוץ התהלכו ארמנים אחדים לאסוף את שירי־האשפה אל
תוך הפחים העשויים לכך. יש אשר עבר אחד והתעכב
רגע כשפניו מאומצים מן ההשתוחחות הבלתי־פוסקת.
השמש זרעה עגול־אור על שולי־האהל ופס־זהב רצד
אף על יחפת רגלה של ארה. הנה התרומם ועלה עד חזה.
משם על פניה וחלף־עבר אל עמוד־התוך של האהל.

אחר דממה ארוכה נסיתי להתחיל בשיחה:
הנוח להם כאן יותר מאשר במקומות־גלותם עד הנה?
אי־מזה באו? ומה יש בדעתם לעשות אחר ימי־שבתם
במחנה?

ארה לא נכנסה בשיחה. הדודה פנתה אלי בשאלות
שונות, נתברר לה כי יהודי אני. כמעט יליד־המקום. דברנו
על התורקים, על הגרוש והיחסים שביננו ובינם. הדודה
גנחה מדי דברה ולוח־לבה עלה וירד בהתרגשות. נסיתי
לנגוע בנושא אחר. ארה פנתה בינתיים אל האהל השני.

דומה, כי דמעו עיניה ולא הבליגה ונעלמה. הדודה קראה לה אחרי רגע קל: "ארה! אורח אצלנו, הלא תכיני קפה!" — כן, כן, דודה! הנני ובאתי האדון ישתה, כלנו נשתה! — קולה נשתנה בדברה. היו בו מורדות ומעלות הבאות מתוך התעוררות וחרדה כאחד. פתאם הופיעה בבת צחוק קלה על שפתיה. עיניה הבריקו בחוס. אביב היה באהל. נשכח פתאם הכל. כאלו לא רטטו דמעות-זכרון צורבות בעינים הללו. רק זהבן הלח הבריק בזויותיהן ועדן את נימת היגון הנמתחת במעמקיהן. הדודה מסרה עצמה להרהוריה. אחר — התמודדה כמתנערת מנטל העבר, נגשה אל הראי, תקנה תסרקתה. מסגרת-שערה הערמוני הקיף את פניה, ופיה המכווץ, הקטן רטט רגע ושוה לדמותה הבעה ילדותית כמעט.

שוחחנו בדבר המשחקים. ספרתי כי אוהב אני את משחקי הילדים. ארה לא התאפקה וגלתה, כי מאד מאד היתה אף היא משתתפת במשחק, אלמלא בושה בפני כל אלה המקיפים אותה כאן, בעיני איה. היא עצמה אינה יודעת למה זורקים כולם מבטיהם בה בגניחה תמיד. יש והם עוברים על פני האהל ובראותם אותה יורידו עיניהם ארצה כמי שהציץ ונפגע. היא רואה את עצמה בודדה כאן. אין עם מי להחליף מלה. אין לקבל ספר ממי שהוא. — היא קוראת גרמנית ברצון. גם מעט אנגלית.

מאד רציתי להציע לה את שרותי, להביע לה את כל הרהורי ולשטח כל רגשי לפניה, אך שפתי גמגמו רק קטועות: — אין דבר, דומני, כי אנשים טובים הם כלם...

ספרים — אפשר להשיג. בעיר יש לי מכירים, גם באמתחתי
יש אי־אלו ספרים ודוקא גרמנים. ובשמחה אציע לקבלם.
ארה הודתה לי בלי מלים. התרגשות חזקה העיקה על לבה.
חדוה גדולה נטפה מעיניה. לא יכלתי להוסיף דם. כאילו
נפתח מעין־הניבים אשר לי, והתחלתי מדבר על יפיה־מקום.
על מצבי־נפש שונים, על מארעות ופגישות. איני יודע
כיצד היה כל זה פתאם. ארה נענעה בראשה, השפילה מדי
פעם את עיניה בפני מבטי האוהב. כנראה הרגישה בו
במבט זה, המלטפה, המודד כל תנועה קלה של ריסי עיניה.
החובק את מתניה ומעמיק־מעמיק תוך לבה. היתה לה
הרגשה כאילו השיגה את אשר ערגה לו, הנה סוף סוף בא
משהו אשר ירוה את צמאון ימיה העוברים כאן נחרים
ויבשים. הדודה נכנסה ויצאה, הקפה הוגש על שלחן עגל
נמוך בספלי־נחשת. בלי להתערב בשיחתנו עברה לה
כשהיא טופפת בסנדלי עץ ומסדרת פה ושם כל כלי ורהיט
על מקומו.

באמצע השלחן העמד זר פרחי־נרקיסים משכר. רוח
קלה הביאה מן החוץ נשימת־מרחבים. ארה התהלכה הנה
ושוב. לבה אמר לעבר על גדותיו. היא לא יכלה להרגע.
גם בשבתה שטחה זרועותיה לרגעים על השלחן, קמה, קטפה,
נרקיס, הקריבה אל פיה, כמוצצת את כל ריחו הימנו
בשכרון עז.

פתאם התחילה דוברת על אבא שלה. אינה יודעת מה
אתו, הן כל המהגרים נרדפים ומגרשים הם. גורל אחד לכלם.
ובכל זאת, הרי פניהם צוחקים לפרקים. יש פנאי לכל.

והוא תמיד נתון לדאגותיו והרהורי זכרונותיו. אבא נאנח תמיד ובלילה הוא קם, מדליק את הנרגילה, יושב תחתיו ושותק. מביט בחשכה ואינו דובר דבר, לפעמים היא נעורה בחצות ומוצאת אותו מתנועע על הדרגש. עיניו עצומות והיא יראה לפתח עמו בשיחה. הדודה ישנה באהל הסמוך. מה רוצה היתה לקרוא לדודה כי תראה את אבא במצב זה, אך אינה מעיזה. וכה היא שוכבת בעינים פקוחות עד נפל עליה שנת. —

את אמה לא הזכירה בכל השיחה. מופלא הדבר. לא העיזותי שאל מאומה. כל דבר המשפחה הזאת אינו אלא חידה. מוזר היה לשמע את קולה של ארה בספרה, כתינוקת מתחטאה היתה פתאם. בעיניה רטנה קובלנה אמיצה, תביעה שאין שומע לה. עברה שעה קלה ונכנס הישיש. הוא ברכני, קמתי ואשק ידו. הוא ספר לי כי סדר את עיניי המהגרים, חלקם לקבוצות כדי להקל על חלוקת המנות, מנה שומרים במחסן לפי דרישת המפקד. — "ינעם לכם משמרכם בלילות, — אמר בפזור נפש, — יש כאן בני אדם טובים, רבם היו סוחרים עשירים, אשר חיו באשר על אדמתם, יד הגורל זרקתם אל תהום היסורים, הן כלנו שויים לפני הגורל! — הוא גנח ומהר אל הנרגילה. ארה חבקתהו, פנתה לו מקומו הקבוע וישבנו לשתות קפה. בערב נפרדתי מן המשפחה. כבן בית הרגשתי עצמי. פתאם הונח לפצע הלב הכוסס בלי-חדל. היה רצון לבכות מרב אשר.

הגיע תורי להביא צרכי־אכל מן המחסן הצבאי בעיר.
בתענוג רב עובר אני ברחובות המעריבים. הם נעשו לי
זרים וחביבים בזרותם. כאילו ראיתם היום לראשונה.
הבתים, נבטים כידידים טובים, נושנים, שזה רק עתה
נפגשתי אתם אחרימים רבים. שטופים הם ורחוצים למשעי.
רוחות־סתו נושבות בכל און ומתגרות בשלטים התלויים על
דלתות כל חנות ומחסן. נטפלות אל תריס חלון, הומות
במרזב, מעלעלות בגליונות־עתונים נשאות בידי נער תימני.
העולם עודנו סואן כאן. אחרת הם פני החיים מאשר במחנה.
יש עוד הרחש המתוק אשר להויות אדם.

הדרך רחוקה מן המחנה העירה. אני עובר על פני
מחנות רבים, אנגלים והודים, משרה מבטי באהליהם, נארה
אל מישהו על יד בית־הנתיבות ונוהג מעשי חרות בדרכי.
טוב, טוב כשאתה הש סביבתך את זרם ההוי החם, קול
ילד פועה מבית, שירת עלמה שובה נפש, צלצול פעמון
מרכבה. לפרקים אתה שוכח שכל זה עודנו קים בקרבתך.
באתי אל המחסן הגדול הנשען אל פני הים. סדרתי את
אשר נטל עלי ואמהר לטבול טבילה אחרונה בגלי הערב
החמים.

כשירדה השמש לצלל במים, ירדתי אף אני. את
ראשי הרכנתי על פני הגלים המאפילים ולעומתי בפאת
מערב עשתה גם השמש ככה... עיני הביטו נכחי, אל מול
עין אחת גדולה ואדומה צוללת לאטה... הנה טובל אני

ראשי מתחת לגלים ונדמה לי כי אראה גם מתחת למים
את העין הגדולה טובלת עמדי...

כשהוצאתי ראשי מתחת למים לא היתה עוד השמש.
אדומי-שולים חיכו רק אפקי-המערב הנטויים על הים. עב
קטנה, כצעף משי, סקרה רגע את מרחב-הערבים, תמהה
ונמוגה.

כחיה ענקית נושמת בכבדות ופולטת קצף חרישי
השתרע הים הגדול לרגלי.
כאן, בפני עצמי, אל מול פני מדבר-הים האין סופי,
אושרתי לבטא בקול את השם המתוק אשר צמח על קרקעית-
לבי: ארה!

בשובי אל המחנה ירד הלילה. המהגרים כבר התכנסו
כולם באהליהם. מן הגשם נקוו שלוליות מים פה ושם
וכמעט שהגיעו עד יתדות-האהלים, אך איש לא שם לב לזה.
באהלנו היה אור, ודאי יושב ל. ליד מרקס ומתוכח עמו,
צחקתי בלבי. ועוד אני עובר ופוסע לאט אל מול האהל
והנה – צלה של ארה לעומתי.

ארה! קרא בי קול עמוק ונחנק. נתחלחלתי ברגע ראשון.
מרוב מבוכה לא פרשתי בשלומה וכמעט שעברתי הלאה, אך
היא חיכה בכל חליפת הגונים של צחוק הקשת אשר בעיניה
ואני נשארתי תקוע תחתי.

– באת מן העיר, הלא? מה מאד רציתי היות

כה

בשעה זו שמת. הה, לילות החרף הארוכים! היש שם מה לראות?

ספרתי לה את אשר עשיתי בעיר. אגב שיחה הלכנו זה בצד זה עד הגיענו מרחק־מה אל מחוץ למחנה. חשתי את נשימתה מקרוב כנשימת חיים חזקים, עצורים וכלואים. מאלינו נמשכנו הלאה להלוך כך בשעה זו. אלי, אלי מה אשרתי! היתכן? האמנם ארב ארבה לי ארה? דומה היה כי זה ימים רבים אנו מהלכים כך, קרובים זה לזה. מטפחים בלבבות את נרות האורה החרישית אשר לאהבה— כשהצצנו זה בזה [בוהורית] בין השמשות, דמינו בודאי לפרפרי־ערב המבקשים זה את זה תוך כדי טיסה חרישית... רק אחרי שישבנו על כרת אילן ליד הקישון, הבחנתי את תלבשתה המיוחדת של ארה. כמו התקדשה והכינה היום עצמה לדבר־מה גדול.

את קווצתה השחורה היורדת לה תמיד ברשלנות־חן. כוצה הפעם מסביב לערפה, מסרקת בטוב־טעם. חזית־קטיפה שחורה הדקה מתניה, ושמלת משיירוקה, מקשטת ברקמות, ירדה לה על גוה כמשתפכת ארצה והבליטה את כל מתקה של גזרה זו העולה כפורחת. עניבה קטנה הציצה כצפור־פלאים מתחת לסנטרה החד ועל צוארה האירו חרוזי־ענבר גדולים. כל מראה דמותה קרא את הלב לאהבה. נמוגותי מאור תנועותיה, דומה כי רק עתה הבחנתי את תכלית קיומי כאן במחנה צבא זה, בעולם הויה זו. האמנם אותה בקשתי בכל מסתרי־הדברים, בכל דמדומי־הערבים, בין הדמיות הרבות אשר עברו־חלפו על פני מאז ועד עתה?

חבק הלילה את מרחב־החולות המשתרעים לארך הים.
אדרת־עננים להוטי ארגמן דועך, עטתה את המפרץ.
רגעים מספר ישבנו דוממים. אחר, כמו על פי צו נסתר
קמנו לשוב אל המחנה. לעינינו עלה הירח. כפרי אדם,
בשל, נשא. אט לאט הלך והלבין זהרו כנברשת יהלום של
היכל.

ליל אביב פרוש על חיי וכוכביו נוטפים יינם על
ראשי. בשמי־עדנים מסביב לי וריח־מולדת חם וערב נודף
מכל רגב אדמה.

אני מרקד יחף על העשבים הטלולים, כורע ושותה
את פניני הבדלח מגביעי פרחי־הבר. הה, מה שכור אני
היום!

הנה טוב כי אשבה על כרת האילן. אשבה במקום
שבתה היא. אהלך בשביל, בו הלכה היא, קלילה וזרה.
גכריה ורחוקה וכל כך קרובה.

מה נשתנה הכל מסביב! הכל נעשה יקר משום־מה
אפילו הלילה השחור, הזומם תמיד כאן בין האילנות,
נעשה רך כדמות אשה אוהבת, מציץ בעיניו השחורות־
העמוקות ואינו חדל מלחש על אנך פזמון אחד שאין לו
קץ: ארה! ארה!

כששבה ארה חרישית אל אהלה, המה בה מיתר סוער.
 היא יצאה פעם ופעמים אל לילה־הירח כאל עולם חדש
 שכולו תכלת ואהבה. מרחוק נראתה העיר כפטה־מורגנה.
 כולם ישנו שנתם המתוקה. היא עברה מברוצה את המחנה
 הישן, נסוכת־התרגשות. על יד אהל־החילים הלבן עמדה רגע.
 האמנם נפל בחלקה משהו יקר? האין כאן באהל
 זה, האחד, לו הגתה את כל ערגת־חייה הצעירים?
 האויר היה צונן־צח. הכוכבים הגדולים היו קרובים
 כל כך, כמעט על הראש. מעולם לא הסתכלה בהם ככה.
 מקרוב כלתוך המון עינים טובות, נוטפות תום וטהר.
 הוי, מה עבר עליה עד כה? הדרך ארוכה ומלאת־
 פגעים. מי ימנה מספר להם. תחנות־תלאה היו חייה, זועות
 אחר זועות נפלו לה אל חיקה, זה הצעיר, הפורח, השואג
 בלי דמי לחג ולמועד. חולין חולין, הם החיים כך, בלי
 המארעות היפים ההם, אשר אין מספר להם בספרים. הה.
 זה כמה שלא קראה בספרים, מאז עזבה את ברוך, האופיצר
 הגרמני, באנטוליה. לכשנזכרה ארה בדמותו המוצקה הזקופה
 של לויטננט ברוך, דמעו עיניה. הטוב! כמו אב היה הוא
 לה. אב טוב והנון. מסור ואוהב. האמנם אף היא אהבתהו?
 האם לא פעם בה תמיד, למראה דמותו, איזה מיתר נסתר?
 האם לא ארבה לו בבואו ובצאתו? על צוארו הן לא פעם
 התרפקה כתינוקת בת יומה ובכתה הרבה בכה...
 אך לא! כיצד יכלה היא לחשוב דבר מה אודותיו
 והוא הן היה למעלה מארבעים. כשישבו פעם יחד עם

ההופטמן בלינק בבית הקפה הקוקזי, הבחינה בקמטי־פניו ומצחו המתעותים באפן כל כך לא נעים, בהריקו כוס אח כוס אל קרבו.

לא. הוא היה רק אב לה, רק אב. אם כי בו ראתה את הגבר הראשון בימי חייה. ילדותה? זו עברה כל כך מהרה וכמעט שלא הביאה לה מאום בכנפיה. הן תמיד סגורה היתה בגן־ביתה אשר בון על יד ברכת המים הזולפת ישבה ורקמה. שם ישבה ושרה לעצמה את שיר ילדותה הנכאה. אינה יודעת משום מה היתה נכאה תמיד, אולי משום שככה היתה גם אמא שלה. תמיד מתבודדת בצל־הלבנים, שוכבת בערסל או על הדשא הרענן ועיניה חולמות־חולמות. אמא שלה! איה? מדוע אינה כותבת לפרקים. אבא אומר כי חולה היא ונמצאת בסנטוריום הגדול אשר בוינה. תמיד חולה היא. זה כמה שנים שפזמון אחד תשמע מפי אבא: חולה, חולה אנושה. ונזכרת היא בצוארה המלבין, גבות עיניה הארוכות־השחורות ובאצבעות הארוכות־הצחות של אמא בפרטה על הפסנתר, באפלולית הנעימה שהיתה שורה תמיד באולם הגדול שלהם בבית המולדת. הן בודדות היו שתיהן, היא ואמא. האחים היו בצבא. אבא היה עסוק תמיד באספות חשאיות. עד חצות לילה נשאר מחוץ לבית. ורק היא ואמא היו מצטפפות על הספה הרפודה אטון אדום ורוטטות־רוטטות מכאב אלם. או יש אשר נגשה אל הפסנתר פתאם, להרעיד את מנענעיו כמה עגומה היתה מנגינתה של אמא!

רועדה וחורת היתה נגשת אל הפסנתר. רק שתי

צמות ראשה שקלעה לה תמיד בשבתה בבית, ירדו על
ערפה כזוג נחשים שקטים.

רגליה, שהיו נתונות בסנדלים שחומים, עברו־טפפו
באולם הגדול כסילוואטות מסתורין מתרחקות כמו בטיסה.
מתחת לאצבעותיה נגרו המון צלילים כנטפיי־בדלת.
הה, כמה אהבה את שוהמן! בבת צחוק שכלה חסד, היתה
נפרדת ממנו בגמרה ליצוק את יינו המשכר אל גביע־נפשה.
חרישית היתה אמא. שותקת תמיד. רק עיניה דובבו כל כך
הרבה! ברדת היום — זרחו בהן פתאם שבע שמשות.
החלונות היו קרועים לרוחה אל הגן הגדול. יחד, חבוקות
וצמודות היו נגשות אל חלון הערבים, להתבונן אל זהב־
הצפצפות הגבוהות, על חוף הנחל המתפתל והולך.

עגום, עגום מאד היה הנוף מסביב. אך כמה חן
זחסד מולדת הרעיף אל חיי הבדידות האלה! טוב היה בצל
הילדות להזות על אור חיים שעוד יבואו. ואחר כך? הה,
אחר כך, אימות ומחרידות היו השעות אשר באו. הגיעו
הזעזועים הגדולים, אשר המיטו שואה על כל הסביבה — ובית
המולדת השקט חרב. כאן כמו נקטע החוט. אחרי זה באו
מארעות איומים והיא — נלקחת פתאם מבית אבא, נשלחת
עם האופיצר ברון בלוית הדודה לעבר את הגבול.
הנה אלו הן עלי אילן־חייה, חיי ילדותה!

ועתה, האין באים לה ימי־שלומים? האם לא ירעיף
האלהים מעט מנטפי הנחומים אל גביע עלומיה? לא. לא
יתכן אחרת.

היא חשה בדמה גלי־אשר גנוז המבקשים להם חוף.

ארה שבה אל אהלה. כסהרורית הלכה לאט ובלי
דעת לאן. מאליהן הובילוה רגליה אל הדרגש. התפשטה
ושכבה. היא לא יכלה הרדם. הרוח דפקה על יריעות האהל
כיד־אדם מתרפקת. מדי פעם התרוממה מעל משכבה כאומרת
לפתח. מה זאת? עצבות חמימה שפוכה על פני כל עצבות
גם בנפשה. מה מאד היתה רוצה לפרץ בקול בכי. אבא
ישן דוקא שינה חזקה. עיף חזר מסדורי עניניו בעיר. זו
הפעם הראשונה שיצא העירה ברשות המפקד. מה מאד
חפצה גם היא לראות משהו חדש, להתנער מן הדממה
האוכלת את חייה. והוא, הוא העלם העברי, הזר, מדוע
מלוח הוא את כל הרהוריה, נדבק אל כל תנועותיה? היא
הוגה רק בו. הוא כאילו ממלא את כל ישותה. הנה בבקר
בערב, בלילה, עם כל עבודה אשר תעשה, עם כל תנועה
אשר תתנוועע, גם בשעת האכילה, גם בשעת־הרקמה, גם
בשעת המנוחה, כשהיא צונחת על הדרגש, תמיד תמיד
הוא עומד לעיניה, קולו מצלצל באזניה, ודמותו מטשטשת
כל תמונה אחרת המצטירת במחה.

והן רחוק האיש ונכרי לה, ומאום לא אמר לה.
ואיך תוכל להפגש אתו כאן בעת רצון, לעיני אבא, הדודה
המהגרים כלם? הה, לו מותר היה לה לצאת ולבא! הרי
אז היתה אולי באה אל אהלו, יושבת לרגליו ואומרת דבר־
מה. כן, לבה אומר דבר־מה, רוצה לאמר, אין לו דמי
תוסס, סואן שם משהו המבקש מוצא. הן ימים רבים היה
כלוא, אלם, מתאפק, הדם שואג בה. בכל עורקיה הוא
מהלך כאסיר, כשבוי. מבקש להתפרץ, לזנק, לעבור על גדותיו.
לא

בקצה המחנה, במקום שם מתחילים החולות, נצב דקל גבוה, קצוץ־ראש. כמו ערפוהו ונשאר רק שרשי־כפותיו הדבוקים אל גזעו, תלויים יבשים. דומה היה כפתן שחור מזדקף לעין הצהרים, מזדקף מלא־קומתו וראשו שלוח לעברים מלא־חימה וארס.

ארה בחרה במקום זה לפזור־מחשבותיה, להרגעת סערת־רוחה. היא אינה יכולה להשאר באהל. הדודה מדברת אליה והיא אינה מקשבת, דומה, כי היא עונה לה קטועות ולא אל הענין, ראשה נתון בשטח אחר. והרי הדבר יכול לגרום לשאלות ותמיהות: מה קרה פתאם? על כן מוטב להשאר רוב היום, בחוץ, כאן ליד דקל זה, אפשר לשבת ולרקום, לתפור לפרקים וגם לקרא. הן הוא הבטיח להביא ספרים, אולי עוד תפגש בו הערב. שני ימים שלא ראתהו, הה, כשני יובלות הן בעיניה כנראה. גשלה מחדש העירה. מי יודע? הן לו נשאר במחנה הרי היה עובר את אהלה, ודאי היה עובר. האין גם לבו הומה בו למראה־דמותה כהמות לבה בה לקול פעמיו? האין גם הוא רוצה לאמר לה מה ואינו יכול? —

ארה לא פסקה מהרחר. את שמו היתה רוצה לדעת. מה שמו? הרי כך אי אפשר. בלי־שם: הוא, הוא. הרבה יותר קל ללב כשהוא יודע לבטא שם מפורש, ואולי יגיד לה את שמו בלי שתשאלנו, הן לא יתכן כי יסתירנו ממנה.

ארה נסתה לרקום רקמת משי חדשה. בכונה תחילה עבורו, לשמו. כן, היא תרקום את, כל הרהוריה, כל הרגשותיה, כל

כוסף-לבה. חוט אל חוט תשזור ותלכדם אחד אל אחד. הרי
כל מה שהיא עושה בימים אלו, נעשה בעזרתו,
בשותפות עמו. והיתכן כי הוא אינו יודע כל זאת?
שום דבר לא יעשה בלעדיו. והרי רק תמול-שלשום, לפני
הכנסו אל אהלה, לא חשבה דבר, לא ידעה כי ישנו
בעולם זה, וכל האנשים מסביב לא ענינוה כלל וכלל. לא
היה לה כל צורך כמעט באנשים. אבא, הדודה, עבודת יום
יום ולא יותר. — אמנם במעמקים בכה קול-סתר וקוה למשהו
אשר יבוא עוד. הן שמור לה איזה אוצר אי-שם במרחק-
הזמנים. כל כך פתאומית היתה פגישה זו, מקרית כל כך!
ועיניה של ארה לחות. כצעף-אד מכסה אותן. הכל
נעשה מעורפל פתאם. הרקיע, המחנה, רוח עגומה יורדת
עליה, כבימי-הילדות. מה מאד היתה חפצה להלחץ עתה
אל חיק-אמא, להלחץ בכל כח-חייה הצעירים ולהתיפתח
להוציא באנקה את המעיק-מעיק כל כך על הלב במסתרים.

היה אחד מערבי דצמבר. רוח חגיגית שררה במחנה
המהגרים. התכוננו לנשף אשר יערך לכבוד אורחים חשובים.
הזמנו מפקד-הגדוד ההודי, השוכן בקרבת-מקום, האופיצרים,
חילי-המשמר, ראשי פקידי הרכבת. הארמנים סדרו תכנית
מענינת של שירה ונגינה ובעיקר מחולות. בחורשה הקימו במה.
בחצי-עגול סדרו מושבים, שקים קטנים, ממולאים חול. כל
היום היו הארמנים עסוקים בהכנות. הבנות קשטו את
הבמה בענפי עצים ובפרחי-בר לרוב, הילדים התרוצצו
לג

להביא צדפים ולפורם בשורה הראשונה שליד הבמה.
בשעה השמינית בערב נראו האורחים. המפקד ואחריו
השטב כולו כשהם עדויים כל אותות הכבוד הנוצצים. בגדי
השרד המיוחדים אשר להודים השרו פטריארכליות יתרה על
הנשף המיוחד במינו.

גם ארה לבשה הפעם את כל עדיה. אביה יהיה בין
ראשי המסובים. מקומו הוא ליד המפקד, לימינו. ארה תשב
עם הדודה על יד אביה. לכבוד הסרואים התקשטה גם הדודה
בשמלת־חגה. רשרוש־המשי האדמדם הזכיר לה את יום
כלולתיה וגניחה חרישית פרצה מקרב־לבה.

כשהופיעה ארה הפנו כולם את עיניהם לעברה.
קסומים נתקעו בה כל המבטים. אך עיניה הגדולות, הנוטפות
חום ורעננות, לא התעכבו גם רגע לענות במבט. רק בשבתה
על מקומה המיועד לה, יש והניעה את ראשה לעברים
כמבקשת משהו.

אך הוא היה נעדר הפעם. לשוא קמה, כתום החלק
הראשון, להתבונן בגלוי לעבר חילי־השמר. שם ישבו
הקורפורל ושני חילים. השלישי איננו. עיניה הלכו הלוך
והתרחב מדי התבוננה סביבה. חסר היה דבר־מה. העיקר
ניטל מכל הנשף הזה. לא, הוא חסר את הנשמה.

האחרים ודאי שמצאוהו נאה, את זה הנשף האכזוטי
המחולות בבגדים־הרריים, הקסימו כל עין. השירה הארמנית
בלוי תוף ומצלתיים, קולן של הנערות הרכות שהסתלסל
חפשי וגא כל כך, בחללו של הלילה הכחול, בלבב את
החושים. כמו ברשתות־קסמים שנזרקו ביד־פלאים פרפרו

הנפשות המאזינות. היה זה סוד המרחקים. הד הריתמוס הזר שמשך וגרה כל לב. עם ההפסקה שלפני הקטע האחרון הופיע חיל-המשמר השלישי. הוא בא עם כלי-זינו עליו. כנראה רק עתה מן המשמר. לא העז בתחלה להתראות. אך אי-אפשר היה להסתתר. בקש פה ושם מקום פנוי ולא מצא. פנה ועמד מאחורי כל שורות האורחים. עיניו בקשו את ארה. רק אחר עמל רב גלה את מקומה. לבו הלם בו בחזקה; הוא נסה לפנות לו דרך אל מקום חילי-המשמר שיסבו בשתי-שורות מאחוריה. אך המסך הורם ובלט ארמני מגוון עלה על הבמה.

רגעים מספר לפני גמר הנשף התרוממה ארה ממקומה. היא נשארה מכווצת קצת, לא העזה לסקור מחדש את כל הקרואים. אך דמה צף אל פניה מקרב-נפש תוססת. אביה שם זאת אל לבו. הוא הביט בה פעם ופעמים וחש את התרגשותה.

אך ארה לא התאפקה עוד, לא יכלה להבליג. עיניה תעו-נעו מחדש והגיעו עד הנקודה המבוקשת: הנהו! ארבע עינים נצמדו אלו באלו מחרישות-משתאות. ברחשי אושר שאין לו שם המו שני לבבות. היו אלו קורים נסתרים אשר נמתחו בחלל ונשלחו לבקש את המזומן רק להם...

כתום הנשף נשאר אביה של ארה לשוחח עם הקרואים. היא חמקה עברה ונעלמה.

ליד הקישון, אצל כורת האילן נפגשו. הוא חכה לה. נחש כי תבוא.

“ואני חכיתי, רק לך, האמנתי כי בוא תבוא לה”

לאחרונה."

"כן. לצערי לא יכולתי להקדים."

"צר היה לי מאד."

"גם לי מאד מאד, נוטל עלי לשמור דוקא בשעות

אלו, אכן זהו גורלי."

"אך לבסוף הננו כאן. טוב! הלא?"

"כן. טוב טוב לי בקרבך מאד!"

והוא לחץ את ידה אל לבו בפעם הראשונה. דמעה

חמה התאפקה בעיניו. הלב חגג את אשרו הבא לו באקראי.

נמתחו קורי־דמדומים שלפני עלות השחר. המחנה

היה נסוך־שינה. ארה לא עצמה עין כמעט כל אותו לילה

שלאהרי הפגישה, עם קוי־אור ראשונים שהכסיפו את פני

החשכה, קמה מעל משכבה ויצאה אל שפת־הקישון.

היא היתה עיפה מאד, רק ממחשבות והרהורים בלבד.

יותר מדי הרהרה בו. הנה הזכירה לעצמה מדי פעם

בפעם פרטי־שיחה, קטעי־משפטים, עוררה בקרבה את

תמונתו, העבירה במוחה כמה וכמה דברים שהיתה צריכה

להגיד לו ולא הגידה. כמו אדים משכרים הממה מחשבות

אלו. מדי פעם היתה נכונה להרדם, אך פתאם בא גל חדש

של רגשות וטלטלה באון: הוי כמה טוב! מה רב האושר

באהבה! היא העמיקה פניה בכרה ורעדה מרוב־גיל, אך

להרדם לא יכלה עוד. בצאתה את אהלה, התכוונה אל עבר

אהל־החילים. כן, יש תנועה בו. היא צעדה צעדי־און אחדים

אל מול הקישון. חילי־המשמר היו ערים, ודאי תראה גם
אותו מיד, חשבה, ורטט מתוך תקפה.

תוחלתה לא נכזבה. עם קוי־אור ראשון יצא אף הוא,
אל עבר שפת־הקישון־נסוך־הזיה, כממשיך עוד לרקום לעצמו,
את קורי־החסד שנמתחו מפגישת־אמש. הוא היה פרוץ מאד.
ראשו מורד ארצה כמונה את צעדיו. פתאם הזדקף ומבטו
הרחיק עד לקצה החורשה מנגד, ונתקל בארה; אכן זו היתה
הפתעה נעימה.

מתחילה בוש קצת. נופף רגע בידו מרחוק ואמר
להכנס אל אהלו ללבוש כראוי, אך לבו לא נתנו וצעד
לקראתה מתוך מבוכה קלה. ארה צהלה לעומתו; מכל
דמותה שפע אור. כשנפגשו לחצו זה את ידו של זו
בחום, וחשו בדמם הזורם בפסת היד הנלחצת. היתה דומיה
מסביב. רק לבם הלם בקול. הוא השקיע את מבטו בעיניה
הגדולות ונתגלה לו פתאום, כי זה מכבר אוהב הוא אותה,
כן, מאז ומעולם. הוא שלח את קוריו בעולם לבקש את
שאהבה נפשו והנה מצאנה. והיא? הרי התנהגותה ויחסה
אליו יכולים להוכיח לו למדי, כי ממחלה אחת סבלו שניהם,
עד הנה. זו מחלת נשמה הכלה בכליונותיה הבלתי־ברורים,
הנשרפת בלהבה, הצמאה אל המעין האחד של אהבה והתמסרות.
גם היא הנה נרגעה. הה, התנאים החיצוניים כאן
רק הם המפריעים. כמה קשים הם פגעי דרך־האהבה, אך מה
גדול האושר גם בכאב המלוה אותה, בלבטי הנשמות השתים.
אכן זה היה בוקר מאושר. נדמה היה כי עתה יוכלו
להיות לבדם באין־מפריע. הם נחפזו להעלם בין העצים,
לו

על יד המים, הרוחשים רחש-שחרית חמים, ישבו, כשעיניהם
אל פני המים, אל משחק בהרות-האור, רבועי-הזהב המתנודדים
ומתנוצצים, מסרכסים ומתעלסים עם עצמם. שעה ארוכה
ישבו כך. רק לרגעים התעוררו המבטים והתלכדו. הסתוסיפו
לראות זה בעיני זה את בהרות-האור השופע ועולה
ממעמקים...

על פני הכרמל זחלו אדי-בקר עצלים. הם התנשאו
לאטם, כמנמנמים, לקראת השמש העולה. אגלי-סל נצנצו על
פני הדשאים. ריח האדמה, שהיתה ספוגת-גשמים לרוב,
התערב עם ריח פרחי-הבר. הגויות העיפות חשו פתאם
רעגנות כאילו קמו אחרי שינה רוויה. זמן רב ישבו והתבוננו
מסביב. אופן ישיבתם, סמוכים זה לזה, השרה על שניהם
הרגשת נועם מלטפת. כמעט נמנעו מלדבר. טוב היה.

פתאם אחז בידה. כמו על פי צו קמו שניהם כשהם
חבוקים וצעדו אל עבר החורש. העצים נערו עליהם נספיי-
זהב לרוב, הם חיכו ורצו בפה פעור ובקוצר-נשימה על פני
המשעולים הצרים, משעולי-פרא סבוכים.

בהגיעם אל מעבה-החורש, נפלה ארה בזרועותיו
כשעיניה הזהירו ברוך מלבב. היא היתה כולה התמכרות
הוא צמדה אל חזהו בכל כוח, גמגם איזה מלים קטועות.
כמו לתינוק רך, נאהב לאין שעור. הוא לא הכיר עתה
את עצמו. רק חש כי אינו זה אשר היה עד כה, הדמעות
חנקו את גרונו, צרבו את עיניו. הוא היה מאושר
יותר מדי.

“אהבתיך, ארה!” קרא כמעט בלי קול וכרע לרגליה

כשפניו כבושות בכפות ידיו הרועדות משכרון.

שמועות הגיעו עד מחנה־המהגרים, כי הגדוד המצרי
העומד בעיר ועל צלעות הכרמל נסה להתקומם. כיצד
ולשם מה לא היה ברור.

המהגרים רק ראו כי הכפילו את המשמר על הקישון,
נוספו גם חילים הודים בדרך־הרכבת. תנועה מרגשת כל
היום. על הגדוד העברי הוטל התפקיד לדכא כל נסיון של
התעוררות יתרה. בלילה שוטטו משמרות מזוינים ברחובות
העיר. והנשארים במחנה במורד הכרמל נצטוו להכון בכל
רגע. לילות אחדים לא שטטו את הבגדים, הנשק היו מוכן
והתרמיל מסודר. היתה רק צפייה לסקודה פתאומית מן העיר.
בני הגדוד שחכו זה מכבר להזדמנות של תנועת־קרב,
שנלאו מתרגילים גרידא וממשמר על "חביות ריקות", עלוו
למשמע המאורע. גם בגדוד עצמו לא היה ברור מה קרה,
ידעו, כי ישנו במציאות איזה גדוד מצרי בעיר. בימים
האחרונים נוכחו ממקרים קלי־ערך, כי התרגזות עצומה
שוררת בגדוד זה, והבחורים התכוננו ברב־תשואה למשמרות
הלילה.

שפי, החיל מספר 4996, שעמד על המשמר במחנה
המהגרים הארמנים זה שבועות אחדים, נקרא לשוב
אל המפקדה שעל הכרמל.

הוא היה מפלוגת הסיגנליסטים, ועליו הוטל התפקיד לעמוד
בקשר עם העיר ולהודיע כל תנועה קלה למפקדה הראשית.
לט

היה לילה. אחד מאותם לילות החורף העמוקים, המצחצחים את כוכביהם בית־רחן. ארה קמה עם חצות־הפשילה את יריעת־האהל אל החוץ הצונן וחשה פתאם את קרבת ההויה, את החלל הכחול המתרפק עליה ומשיב מרוח טהרו על חושיה עד לשכרון. אהלי־המחנה דמו לגושי־פעמונים גדולים קופאים בעלטה. היא פסעה רתת על בהונות רגליה היחפות, נסתה לצאת את אהלה אל מול אהל־החילים המלבין וחזרה על עקביה. הן השומרים יעצרוה מיד, ומה תגיד להם? והוא? הוא אינו כאן. לשוא היא מחכה ואורבת לו ימים אחדים. מפי אביה נודע לה, כי נקרא אל מחנהו אשר על הכרמל. הן לא ישוב בחצות. ובכל זאת. משהו משכה מדי פעם להתנער ממשכבה ולהציץ. רק כוכבים גדולים נתלו בין האילנות. הדם צף ועלה בפניה מרוב צפיה. מזמן לזמן נצבט לבה בה וצמרמורת עברתה להד שריקתו של העומד על המשמר.

פתאם נשמעו קולות קריאה. הדיריות החריד את הדממה. ארה קפצה וזנקה החוצה. שוב חזרה הדממה. היא לא ראתה איש. רחף בחלל רק לילה כחול, האהלים קפאו בבטחון־שאננות מרגיזו. מה שם? מה קרה?

היא העיזה לצעוד מספר צעדים אל מול אהל־החילים. היה בו אור. הקורפורל לחש דבר־מה אל תוך האפלולית ונעלם. ארה הגיעה אל אהלה ומצאה את אבא נוחר נחירות חזקות ומקוטעות. רצתה להעירו, נמלכה רגע ושבה אל

משכבה. ככה ישבה ערה כל הלילה. עם בוקר נפלה עליה
שינה מתוך לאות וחרדת-לב.

למחרת דברו במחנה על דבר התקפה בעיר. המצרים
פתחו באש אל מול משמר הגדוד העברי. באמצע הרחוב.
תהלוכת המשמרות הרגיזתם וחכו לשעת כושר. מן העיר
הביאו פצועים, ואחד, פצוע קשה, הובל אל בית-החולים.
כשהגיעו שמועות אלו אל ארה גאה בה דמה. כמו
צרבת-אש, משרת רע לכל רקמת-עתידה, נחקה בנפשה
הסוערה. הה, מי יודע, אם לא שוא הוא כל מקסם-חלומה
אשר תשזור במסתרים. יד-המקרה באה ודאי לקרוע את
הקורים. לא, לה אין רשות לצפות לאושר. תמיד נסוכה על
חייה חרדה אפלה. לא למענה, לא למענה הוא כל טוב
ונאה השמור לכל, לכל בני האדם על פני האדמה. לה
ודאי אורב רק רע. הנה ילדותה נחתמה בחותם-המרד
הגדול אשר הביא את הקץ לאושר עמה, מולדתה, משפחתה.
ועתה נגלתה שוב יד העת הנסתרת והשלוחה להשחית כל
תקוה וכל חלום יקר אשר יוצת בלב.

ארה חשה בימים האחרונים כי האב והדודה מתלחשים
ביניהם. דבר-סוד להם. מי יודע מה צפוי לה? האב מביט
עליה בעיני-אהבה מתמוגגות, קרב אליה לפרקים ורוצה
להתחיל בשיחה. אך כמי אשר קשה לו הדבור, נושא הוא
מא

פניו אל עבר אחרי, שואל את הדודה פרטים לא חשובים על דא ועל הא ויוצא את האהל. רובו של יום הוא בחוק, בין המהגרים או בעיר. מה עושה הוא שם? והדודה? חידושת היא את ענויי-נפשה? מדוע נוהגת היא בה אחרת מאשר תמיד, מצהילה פניה כמתרפקת ומותרת לה כל כך הרבה. הגה בזמן האחרון אין היא עוזרת לה במאומה. לא בסדור האהל ולא בהכנת הארוחות. לנפשה היא נתונה כולה.

אמש נחשה כי יבוא. הוא יבוא. התעטפה באדרתה ויצאה. הרבה שהתה בחוק, בצנה. דלף רך ירד על ראשה. היא עמדה וחכתה. לא עברה שעה קלה והגה נראו אמנם מרחוק דמויות מתקרבות. על פניה עברו. היא הבחינה בין החילים עמוסי-התרמילים והנשק גם אותו. דומה שלא ראה אותה כלל. פעמיהם של החוזרים היו מרושלים, כל כך כבדים. כישנים למחצה צעדו לאטם אל אהל-החילים החדש.

כלום טעתה? לא. ודאי היה הוא בין החוזרים ממחנה-העיר. לא קרה כל אסון. הכל עבר, כנראה, בשלום: שקט וסדר חזרו אל המחנה והרגלי-יום יום תבעו את שלהם: משמרות, תרגילים, רוט-מרשים, צחצוחי הנשק ופקודות על פקודות.

החילים החדשים שנוספו על משמר-המהגרים שבו עם בוקר העירה. נשאר המשמר של השלשה והקורפורל. ארה חכתה לשעת-כושר, היא עברה אל הברכה עם כדה. הוא ודאי יראנה. אולי גם יגש.

וכך היה. כשהורידה כדה אל המים, ידה האחת מחליקה את שטחם הירקרק ועיניה צופות אל דמותה כבראי. שמעה פתאם קול בקרבתה. כמתנערת מחלום התמודדה וקדמתהו בשחוק רך ורווי-ערגה. הוא פרש בשלומה, לטף במבטו את גזרתה. היא הבחינה בעיניו את הנקודה הזהובה. הרוטטת. המתכנסת אי-שם עמוק ואורבת לכל ניד וניע שלה. הרבה לא דברו. החליפו רק מלים אחדות על המקרה בעיר, היא רצתה לאמר לו כל כך הרבה, לספר על צפיתה יום יום לשובו, על ארבה לו אמש, על המכאוב האוכל את לבה במסתרים, על אי-המרגוע שהשתרר בנפשה. אך לא אמרה דבר. כנחסות חמקה והלכה לה. עיניה שהרעיפו חום-עליצות בהביטה לאחור בלכתה, צמדוהו אל מקומו. רגעים אחדים עמד כנדהם תחתיו. לפני הכנסה אל אהלה חזרה והביטה. הוא עוד עמד על עמדו. היא נופפה בידה כשולחה לו שלומים מרחוק. והרגישה בגל-האושר הזורם ממנה והלאה.

אחר באו פגישות-סתר רבות. אלה רגעיה-היקר אשר להם יחכה הלב כל היום. מאליהן באו. מי הכינן? כלום קבעו ביניהם את ראיונותיהם מראש: האין זה מוזר? היא יוצאת בערב אל שפת הקישון והנה עומד הוא ומחכה לה. מבטי-עינים חולפים אלמים ומקשרים. הם יושבים שעה קלה וכמעט שאינם דוברים דבר. הרוח לוחשת. המים דובבים, העצים נעים ראש כהסכמה אלמת ומה להם עוד?

ובלכתם — נושאים הם בחובם עולמות מלאי-חמדה, את
המסתורין הגדול אשר לאהבה.

העגמומית אשר שלטה בנפשה, פנתה מקומה לחדוה
עילאית, לאושר המזומן לנפש רק לעתים רחוקות. הנה נגשת
היא אל החורשה, קוטפת פרחי-בר אחדים, שמה אותם בכוס
הורודה-הארוכה, יושבת צמודת-ידיים למולם וצופה-צופה.
אל מה צופה היא? העינים כמו מתעצמות מהנאה, דמעות
חמות יורדות כמסך אפלולי, משיר ערגה שאין לה פשר.
משום-מה עולה בה בלי הרף חרוז נשכח של משורר ארמני
קדמון. החרוז מתלבט בנפשה, מתרפק ומבקש מוצא. היא
לוחשת אותו בתחלה בלאט, בלאט, אחר תריס מעט
קולה ולאחרונה יתרונון בכל עוז:

צִפִּיתִי וְאַצְפֶּה לְךָ, הוֹדִי!

לְבִי אֵלֶיךָ, הוֹדִי!

בְּדַעְתִּי: תְּבוֹא עוֹד

וּבְיָדֶיךָ סוֹר.

לְךָ סִכְתִּי רֵאשִׁי,

כְּתַנְתִּי לְבָנֶה.

הִנֵּה קָרֵב.

גדוד ה-40, שחנה במורד הכרמל, חכה מדי יום ביומו לפקודה חדשה. הוא ידע כי עליו להעתיק את מקומו בימים הקרובים. לאן? לשם מה? כל זה ידוע אולי במפקדה הראשית. לבני הגדוד היה רק הכבוד להכונן תמיד. הסכינו זה מכבר להיות מופתעים פתאם כי פלוגה זו או אחרת תשלח במשך שעות-מספר למקום פלוני-אלמוני. באהלים של הסרג'נטים היתה תנועה. התנערו בכבדות משנתם בארבע לפנות בוקר והחלו באריזת הקיטפּקִים בגלוח, ובנקוי הנשק.

— הה, סרג'נט ברוידה, הלא עיניך עצומות.

— אפל יקחני! אמש אחרתי בנשף.

— עם הבלונדינית שלך?

— אח, כלך לך.

— ראו נא, ראו כיצד אדמו פניו!

— סרג'נט בישראל!

השמיכות השעירות, מקלטם היחידי של חילי-המחנה מצנת החרף הצורבת, כבר נצנפו לצנפה אחת. הקיטפּקִים הוצאו החוצה לחזית האהל. הרובים היו כבר קשורים לעמוד-מה

התוך, מבריקים לאור־קרן ראשונה אשר חדרה בעד השולים
המפשלים זמעלה.

הסרג'נט השמן כבד־התנועה, הלמן. מן הגדוד ה־39
שנתעה במקרה מוצלח אל גדוד ה־40, פרק את עצמותיו.
בקש שיחבטו לו על גבו חביטות אחדות, פהק ארוכות
אל חלל־השחרית השקוף, ורבץ שוב תחתיו.מיד נתכו
על ראשו המון הלצות חבריו הצעירים, שאהבו
להקניטו בכל מחיר שהוא. אך הוא אינו נוהג להתפעל
מכל אלה, בעצלתים מתח את רגליו עד פתח־האהל, תמך
ראשו בשתי ידיו הגדולות והשעירות והנהו נוחר שוב
נחרה ממושכת.

— מה תאמרו לתסלת־בוקר זו?

— תפלה אמריקנית מודרנית!

— ממשיך גם כאן את אורח־חיי כבשיקגו!

— חבריא, לעבודה!

מיד הקיפו את הלמן ארבעה זוגות ידים
והניפוהו תנופה אחת הגונה מן הקרקע אל מחוץ
לאהל ו—חבט ארצה! הד עמום נשמע, כמו מחבוט תיבה
מלאה וכבדה על פני חול. הלמן סקח עיניו, שפשפשן
והעביר ידו מעליהן על שערות ראשו כאומר לגרש מחזה־
בעתה שתקסוהו.

— השד יקחכם כולכם!

— חה, חה, חה!

קול תרועת החצוצרה, חצוצרת־שחרית, השלימה את

המחזה. היה זה פינל יפה למערכה:

— קומו, קומו, לעבודת-הבורא!

סלסל סרג'נט גרד בפזמון-סליחות ערב כשהוא מלווה את קול החצוצרה המהלך במחנה מקצה אל קצה.

על יד שולחנות-האוכל הארוכים ישבו כבר החילים לסעודת-שחרית. אצל הדוד הגדול, המהביל, חלקו התורנים את הפוריִדג' (מרק־דיסא) לפי התור. השיחות ליד השולחן התנהלו בעליזות יתרה. ספרו על מקרה גדוד המצרים, על השמועות החדשות בדבר העברה לגליל, לאורך גדות הירדן.

“מה יהא עליה, פּרִיֹוט לוצקי, לכשיעבירוך להתם? הַבִּזָּה תהרהר?” לגלג גרין הקטן, מתנדב ירושלמי, מי שהיה בחור־ישיבה ונתפקר לחלוטין. עיניו הזעירות נעצמו מרוב הנאת-דבריו וירו זיקים חדים אל עברו של היושב מנגד, שקוע בהרהורי-עצבות. לוצקי, דחף את הקערות הריקות, בהתרוממו מעל הספסל, אל מול פניו של גרין וחמק בלי מענה.

קול דבורים נשמע מעבר לשולחנות שמנגד. כמעט הד קול־קטטה, נקישת כלים, חביטות וצריחות. הוכוחים סוערים מאד. הן זהו המקום היחיד להתנגחות בצבור. כאן עולות על הפרק כל שאלות-היום, כרמי מן „הפועל־הצעיר” נוהג לגבות את חובו משמקין ה־אחדות־ניק”. כשהם מזדמנים יחד ליד השולחן, אין טוב מאשר להסתלק מבעוד מועד. הם יכולים לשבת כך בפנים משולהבות מהסתערות־קרב, עד

מז

ארוחת־הצהרים אלמלא קול־החצוצרה המשמיע על הפרד.
על סף אולם־האוכל עמד עוד בנימיני עם חברו־
לספסל־הלמודים קורנר והמשיך את הוכוח בדבר ספר
שקרא אמש.

בנימיני נמצא בפלטון (פלוגה) הרביעי וקורנר בראשון.
אהליהם רחוקים זה מזה, וכאן מזדמנים הם לשיחה בהנאה
יתרה. תוך כדי שיחה נזכרו גם בחברם שפי הנמצא זה
ימים רבים מחוץ למחנה.

“היכן קבור הוא?” שאל קורנר

“במחנה־הארמנים. אתה אומר קבור, יש אומרים
כי נולד שם מחדש”... חייך בנימיני תוך כדי תשובה
וחבט לקורנר על גבו בידידות.

“אמש דוקא בקרני, בקור־סוד, באהלי ושוחחנו על
דא ועל הא, כנראה “נצוד” פרפר זה. הוא נמשך אחר
האש... תנועותיו כל כך עצבניות, עיניו נסוכות־ערפל,
ובדברו הנהו חור מהתרגשות. הוא בקשני ל־דאוג, אם
אפשר, לחדר קטן בפנה חבויה על הכרמל או על חוף הים.
אך במקום אי־רואים. מה תאמר לבר־נש זה, רק זאת
הוא חסר?.. מחר ודאי יפקדני שוב.”

אחר, נסבה השיחה על הבקורים “הגנובים” מחוץ־לעיר
בשעות הערב והלילה, על ק. ש־נתפס ועל צ. שהושב
בגדרום (מאסר־במחנה) ליומים ועל טיולי־הצייד של סרג־נש
בולד מהאורדר־לירום (חדר־המזכירות) עם בנות אשכנז
הבלונדיניות.

נשמע קול החצוצרה, השיחה נקטעה.

קורנר נחפז להכין את תרמילו לרוטמרש. תמיד הוא
מן האחרונים, פגרון זה, רק קול החצוצרה ינערהו כמחלום
ואז יסדר את שארית-עניניו כמעט בלי-נשימה ובכל זעת
אפו כיאות לזרזים מסוג זה. בנימיני, חיל למופת, קפדן
ודיקן כבימי-הלמודים, מושיט לו ידו בשחוק של השתתפות
ופונה אל אהלו.

שפי יצא, כמתגנב, את מחנה המהגרים הארמנים בשעה
מאוחרת בלילה. היה ליל-חושך. הוא נטה לעבר מחנה-גדודו שעל
הכרמל. לבו היה סוער. זה יומים שחכה לערב זה. ליום בו
יתראה עם בנימיני. המלא זה את שליחתו? בנימיני חברי
לספסל, רק הוא היחיד שעמו אפשר עוד לטכס עצה, לשוחח,
להפיג את העגמות. הוי כמה נטל נערם בלב קט זה. האין
מוצא? הנה זה רק עתה נפגש עם ארה. זה היה כדבר
בעתו. היא ארבה לו כל הערב. מציקים גם לה הרהורי
דאגה. אבא והדודה מקיפים אותה בשאלות. כנראה הרגישו
בפגישות האחרונות. לא, כך קשה יהיה להמשיך. והרי הם
בראשית הדרך. רק זה החלו לדובב גלויות את אשר העיק
במסתרים ללוא-ניב. לא. המחנה אינו מקום רצוי לראיונות.
גם חבריו למשמר כבר החלו מתקלסים בו: פניו אינם
כתמול-שלשום, למה זה יאחר כל כך במשמר, הוא נראה
כמהופנט, סהרורי, בודאי כדאי לו כל הטיול הלילי, ועוד
כהנה וכהנה.

לא, כך לא יתכן. ידיה של ארה, שנחו בכפות ידיו

השאירו כל כך הרבה יגון חם, משהו עז ליהט בה, המסכנה!
כבר אורבים מכל צד. ולמה? האין טוב מזה למצוא פנת-
מבטחים שאננה בעיר, במקום גבוה, על ההר, מסום שם
יוכל להפשיל את הוילאות אל מול הירח העולה ואל סאון
הים הכחול המתרפק באפלה— לא, אין להחמיץ את השעה,
אוצר יקר אינו נופל לידך, אלא אם תדע לנצרו כראוי.

שפי החיש פעמיו. את העיר עבר כמעט בלי להבחין
בה. ליד שער-המחנה עכבהו העומד על המשמר. הוא הכיר
בקול. היה זה ברוך כהלני, התימני הגוף מרחובות שקרא
את Who is there? (מי שם?) במבטא מעורר צחוק. הוא
נגש אליו בבטחה, וכשהכירו, חבט לו על גבו, שוחח עמו
רגע כיוצא ידי חובה ונחפו אל עבר אהלו של בנימיני.

באהל היתה אפלה. נשמעו נחירות ישנים. מקום
משכבו של בנימיני היה ליד הפתח. שפי העירו משנתו,
הלה התמודד, פהק ארוכות ולא רצה להתנער. בקושי עלה
בידו של שפי להשיבו לצלילות-דעת. הם קמו, התישבו
מחוץ לאהל ושפי החל לחקרו בדבר החדר. בנימיני התנצל
כי בקש וחפש פה ושם ולא מצא "דבר מתאים". עד הצהרים
שוטט בעיר. פה—קומה ראשונה, מקום נמוך וחלונות אל
הרחוב, שם—מעבר דרך האולם. אולי טוב מזה, לשכור
במלון ידידים ומי יאמר לך דבר!

"רק לא זאת, — התחנן שפי, — אני מבקש פנת-חסד
שאננה ולא מסתור למשחקי-הבל. לעולם לא תבדילו אתם,
גם לא אתה ידידיו" את המלים האחרונות הוסיף בתערומת
גלויה. היה צר מאד לשפי על אשר גם בנימיני זה, הקרוב

לו ביותר, אינו חש את העובר עליו בימים אלו. היא רוצה להשיח לפניו משהו מהמתרונן בדמו, הן לא תמול ולא שלשום ידע את מקסם-הרגשות האלו האופפות אותו, היוצרות לו עולם חדש ומאויים חדשים. אך השעה היתה מאוחרת ולא מתאימה לכך, בנימיני פהק תכופות ועיניו נעצמו מדי פעם ורק בהתאמצות רבה פקחן שוב כששחוק מלא טוב-לב משתפך על פניו הנסוכות שנת.

"לך לישון, ידידי! עוד מחר אשוטט בעיר לחפש בעצמי, יהי אשר יהיו" בהחלטה זו, מתוך כאב עצור, הסתלק שפי ושב אל מחנהו.

למחרת בבוקר סובב שפי בעיר, על ההר ועל החוף
למצוא נוה שאנן לרגעי־אושר. כמה מיגעת "עבודה" זו!
הנה הוא מטפס על מעלות, יורד ומתפתל בנתיבות ההר,
פה הוא נתקל בבעלת־בית זועפת, עסוקה בתינוק מתחטא,
היא אינה עונה כמעט והוא מסתלק לו כנזוף, בבית שני
יש אמנם חדר אך לא קטן ולא מרוהט הפונה אל חצר
סגורה, במקום שלישי מציעים לו לגור יחד עם בן בעל
הבית, תלמיד שקט, שרוב היום "אינו בנמצא" ורק בלילה
ישן הוא בחדר... לעזאזל! כמה מטרידים האנשים הללו
בדבוריהם, תמיד יציעו לך הצעות וייעצוך עצות טובות,
לאשר מתכוון אתה, לא יחדרו לעולם — — —

אחרי חטוט רגלים של חצי־יום שב שפי, כולו געש,
אל מחנהו. בערב, אחרי משמר ארבע שעות יצא שוב,
כשהוא עיף ורצוף. לא, הוא לא יותר עד שימצא. אך לאן
יפנה? נזכר כי בקרבת התחנה, מול המחנה על ההר, היו
גרים לפני המלחמה פנסיונרים אצל אלמנה זקנה, — ודאי
ממשיכה היא בפרנסתה זו, אם רק נשארה בחיים, הוא
מהר לשם. מצא לפניו גן נטוש, קטן, סוכה בודדה ומוקפה
כולה בצמחי־חבלבל, שדרת ברושים הובילה אל קצה החצר
במקום שעמד בית ישן, עזוב כמעט. נגש ודפק. שום מענה
לא בא. הוא ארב בסבלנות. סובב את הבית מכל עבריו
וכמעט נואש. אך בעמדו לצאת את שער־החצר, הלכה
והתקרבה דמות כפופה מאד, כשהיא נושאת סל פירות
הביתה. הוא הכירה. זו היתה בעלת הפנסיון לשעבר. לבו
עלז משמחה, כמי שפגש רע ישן, טוב, אשר נחשב בין

המתים. הוא נכנס עמה בשיחה. הישישה שלא ראתה אדם בביתה זה ימים רבים, נהנתה לתנות לפניו את גורלה. הוי, נשתנו העתים, אין עוד הכוחות לטפל בפנסיונרים, שולחים לה איזה סכום כסף מחוץ לארץ. בן שנסע לאמריקה והסתדר שם, ת"ל הוא תומך בה. כך, שכר דירה אינה צריכה לשלם ולפעמים יש גם הזכנסה קטנה. הבית גדול וריק. היו דירים ועזבו לפני ירחים מספר. שממון בימות זקנה. — שפי בא בבקשתו, אולי תשכיר לו את החדר בקומה העליונה, הפונה אל ההר, הוא עסוק בעבודה מחוץ לעבודת חובה של צבא, שהוא ממלא כאן בקרבת מקום, עליו לכתוב דבר-מה. כן, הוא זקוק למנוחה. לפנת-שקט. הזקנה נענעה בראשה לאות רצון. אדרבא ואדרבא, חיל עברי! כמה יקר וחשוב! כן, בבקשה, הוא יוכל לקבל את החדר עוד הערב. היא תצוה לנקותו ולסדרו כראוי, ברהיטים אין מחסור — מה רוצה הוא? ספה, שולחן, כסאות?

לשמחתו של שפי לא היה גבול. הוא אמר ללחוך בכל חום את ידיה הכמושות והרועדות של הזקנה. גמגם קטועות והודה לה והסתלק בחפזון כשפניו עוד מוסבות אחורנית אל העולה במדרגות לאטה. תלת-לי-שער לבנים עטרו את פניה הצחים, ועיניה הכחולות היו עוד זכות מאד וחמות. כמלאך גואל נראתה בעיניו. הנה מן השמים מסיעים לו! כמה מאושר הוא להודיע עוד הערב לארה, להפתיעה בחדשה. היא, שהיתה רגילה להעטות כל דבר בסוד גורל וצעיף מסתורין, ודאי תשמח לפגישתו את הישישה, ודאי תראה בזה אצבע אלהים.

הנה יושב אני בחדרי-חדרנו. יחידי. אני מחכה.
 ידוע אדע כי כאן תתחיל תקופה חדשה. יופיע החג בכל
 מכלוליו: ארה! ארה!

פרחי הבגוניליה בעלי שלשת-עלי הארגמן, עוטרם את
 כרכוב חלוני, פס ים כחול הנמתח באופק מציץ בחלונות-
 המערב ובחלון המזרח הגדול נבט הכרמל. אלי! אלי! מה
 אושרתי! הוילאות הלבנים מתבדרים ברוח הערב הטהורה
 ומשיבים אל פני ריח-מרחקים. אני שוכב על הספה כשידי
 סומכות את ראשי ועיני אל הפתח. הנה תבוא ביד קלה
 תדפוק, תכנס-האהבה. בכנפים טמירות תרחף, על ראשי
 תשיק ומעיני תשורנה פנינים גדולות על פני ואל פי. הה
 מה ימתקו נטפייניך, ארוס!

גדול אשרי עד ירא אירא פן יקרב אסון. אני מחכה.
 מדוע תתמהמה היד ולא תדפוק עוד?

קול נקישה קלה נשמע. בלי נשימה קפצתי ממקומי
 לפתוח. כל דמי צף בפני. ארה הופיעה. סקרה בהתפעלות את

הנהו היפה, בת צחוק קרנה על שפתיה, היא עמדה ככלה בשמלת משי לבנה, כשהיא עטופה בצעיף לבן, אורירי, כמו בהנומה. זר ורדים אדום להט בימינה כלפיד מתלקח. – “הנה לך!” אמרה בצחוק. מה רב היה האושר, התמודדתי הושטתי ידי ולחצתיה אל לב. הנה יכולנו בפעם הראשונה להתבונן זה בזו עין בעין. נצבנו זה מול זו חורים מהתרגשות, רק קול הלבבות פעם בדממת-החדר, בהולם קצוב אחד. אחרי, ישבנו על הספה כשידה נתונה תוך ידי והתבוננו סביבנו, קמנו ועמדנו אל חלון-המזרח צמודים וְחבוקים, רגע אל חלונות המערב המופזים, השמש עמדה בשפולי-הרקיע. הרגשנו עצמנו כילדים בודדים שהוריהם עזבו, שכל העולם נטשם לנפשם. עתה יכולים הם להיות שייכים זה לזו בלי כל מעצור. ארה ספרה לי בהתחטאות על יציאתה מן המחנה. בלי כל קושי עברה, הגיעה עד הדקל הערוף, פסעה לעבר התחנה ומשם ראתה את הציונים שקבעתי לה: שלשה בתים נמוכים, ככר ריקה ואחר כך הבית הזה בתוך הגן. “מה קרוב המקום! ומה יפה בחירתו, כמה גדולה החדוה!” ארה שלבה את זרועה החשופה סביב לצוארי, לאות תודה אלם גחנה והשעינה לחיה אל לחיי, ואישון-עינה תהה באישון-עיני. חשתי ברפרוף שמורותיה הארוכות, השחורות, סנטרה החמוד החליק על פני וגומת לחיה רטטה לעיני כבהרת-פז קטנה על מי-ערב צלולים.

כאן הוא נִוּגוּ. העולם אינו אלא רחוק, רחוק, הד בת-קול ולא יותר. הד הולם אהבתנו. ארה היתה כולה נה

תינוקת נחמדה. הגו החטוב הזה שהיה כל כך רציני, אטי
באהל, במחנה, התרפק פה כנימת-כנור בכל חדות-הנעורים
אשר בדמו, בכל זריזותה וערותה של חיה חפשית שפרצה
זה עתה מיער-קדומים.

כמה ילדות יש בה, הרהרתי בשבתי על קצה הספה.
היא הניעה את ראשה בקוצר-רוח כשנעתקה מלה מפיה-
פורה את פריפות-הראש על פני החדר כבתוך ביתה שלה-
כל תנועותיה היו קלילות, טבעיות ומלאות-חן.

“ילד טוב אתה!”

היא הושיטה לי פיה לנשיקה. צמדתיה אל חיקי
ואחתום שפתי על שפתיה. כמה פשטות היו ביחסים! אין
כל צורך בתכסיסים, בהעויות-חן, בכל אותם נמוסי-הטרקלין
של בנות המין היפה המכזב לעולם.

“הה, אני מאושרה!” אמרה כשעיניה נעצמות מרוב
עונג. מצחה הרחב, הצח הבהיק כלוח חלקי טהור. העתים
האיזמות לא הספיקו בכל זאת לחרות עליו כל קמט שהוא.
“שמך, את שמך הגד נא! רע אתה לי היום אח
קרוב, מחר אולי יותר, שמך הגד נא!”

היה בקולה תחנון בת יחידה מתרפקת.
“מה לך ולשמי - והוא פלאי”, עניתי בצחוק-חסד
כשידי הודקות גו חמוד זה, המתמסר לחבוקי המלטפים.

קראי לי: «אלי», קצור הוא משמי בתוספת כנוי, אם
רוצה את דוקא בשם. ואני אקרא לך בשמך: א-ר.ה. לא!
אולי טוב כי נקראך בשם עברי דומה לזה עם אותו

צלצול, הרוצה את, ארה? דוקא עברי, כן, שם עברי
יפה: «אורה». ובכנוי של חבה אוסיף: אורי! — כמה מצלצל
שם נחמד זה, הנה אקראנו לתוך חלל-הלילה: אורי! —
ההר עונה: אורי.

המסכימה את, גויה זרה ונכריה, ללבוש פתאם את
גלימת-השם העברי הזה! אך מה לך ולו? ואת לא תביני
לעולם כמה מתק צפון בו, כמה חן וכמה אושר: אורי!
כן, ודאי מסכימה את, ודאי לא זר לך כל המתק וכל
האושר הצפון בו. הן אשרך הוא, אורי, מתקך שופע
הימנו, עולה הימנו כל חסדך הפורה. הוי מה גדול האור,
אור-האור! הרבי אורי, אורי!

הנה שוכב אני לי לבדי, דממה מסביב, אורי הלכה,
בקור ראשון הוא לה ואסור לאחר, שמא יתעורר חשד כל
שהוא. היא הלכה רק לרגעי מספר, הדודה תחכה לה, ואף
אני עלי לקום עוד מעט, שעת-משמרי הגיעה, מה יקרות
לי שעות אלו! כאילו נוצרו אך ורק למעני, בשעות אלו
מהלך אני בין אהלי-המחנה או לאורך-הקישון ומונה אחת
לאחת את תנועותיה, פטפוטיה החביבים של הדמות היקרה
שנגלתה לי באקראי.

זרם חם זורם בכל אברי, כאב נסוך בכל גוי, כל
עוצם-חומה של אורי הוא זה, שלא יצטנן בי לעולם.
כן, אני אומר: לעולם, כאילו הייתי אומר: מחר
מחרתיים.

איני יודע מה חל בי בימים אלה? כל חושי כאילו
נפקחו לקלוט את ההויה, יותר מתמיד. אוהב אני להתפרקד
ליד המים, כשראשי נתון למשחק הגלים הקלילים. שערותי
טובלות בזהרורים. כמו שנים קטנות, צחות ננעצות במצחי
וגרמות לי מכאוב שכולו עונג. לחש-סוד להן, לנימפות
מים אלו, הנסתרות, הנהפכות לבהרות-פז, ומושכות-מושכות
אותי אל המצולה. הה, מצולה שכולה שמים! קחוני אליכן-
טלטלוני באשר תטלטלוני, נימפות-מיסתורין! לכן, כל היותי,
גוי ונפשי גם יחד.

שעת צהרים. שני חברי שחו מתוך נמנום על ספרי-
קריאה עבים. הקורפורל מיבש תמונות-צלום ומסדרן באלבום.
בימים האחרונים קנה לו קודקס והוא "חוטף" כל מראה
נוף וכל פרצוף רצוי לו. הנה מצא לאחרונה גם הוא ענין
לעסוק בו.

אני שוכב לי עיף על שמיכתי והוזה בהקיץ. זה
לילות אחדים שלא ישנתי כמעט. החלפתי את חברי ל-
בלילה, עמדתי על המשמר במקומו למען אוכל לשוטט במשך
היום בעיר. חפשי לנפשי.

עסקים רבים לי בעיר. פוקד אני את חנות-הספרים
ובורר לי ספרי קריאה חדשים בגרמנית בשביל אורי. היא
חפשית כל היום. הדודה החלה דואגת לה, פניה אינם
כתמול שלשום ועל כן מוטב לה לנוח. תקרא קצת ותישך
הרבה.

גם אני בקשתי את אורי כי תנוח מעט. טוב לי
לשבת בחדר יחידי ולהזות: הנה אורי הוגה בי באהלה.
תנוח לה. צלה מרחף לעיני גם בהעדרה. הנה מעלעל אני
במכתביו של שרל דה קוסטר לעליזה שלו. דמותה של
ארה נצבת לפני בכל שעת-הקריאה. מה יסים הם דפי-
זכרונות אלו, קטעי-נשמה הכלה באהבתה!

אתה טובל בהם כבתוך מי-ורדים, שואף לתוך חייך
את כל הקסם הגנוז בנשמת אדם והנחשף בניב הפשוט.
הטהור.

מה הם כל אלו הטרדות, כל הנטל של חיי יום יום,
עמל, תלאה וטורח, בלי הרגשה יסודית אחת, הנחצבת
ממעמקים: הרגשת האהבה לזולתו. הרי כלנו נתונים במסגרת
זו ביודעים ובלא יודעים. כל הנוצר כאן, על אדמה שחורה
זו, תחת שמים אלו, קולט אל תוכו רוח חיים רק בזכות
הרגשה זו בלבד.

כל חושי אומרים לי: על אדמת-ה ע ל ו מ י מ אתה
דורך. כן. אדמה זו, אדמת-הרים היא. שיאים גבוהים, חדים
נשאים עליה ואתה נצב ברומו של מגדל וצופה מסביב
כששערות-בלוריתך מתבדרות ברוח הבוקר.

יבואו ימים. אחר כך, כן, הרבה ימים אחר כך,
ואני אביט אל שיא זה שאני עומד עליו, מלמטה, מן
המדרון אשר עברתי, בקומה כסופה קצת ובהרבה-הרבה
משא-ימים על גבי. ואולי לא אוכל להרים כבר עיני, לא
נט

אעיו להניף עיני לגובה זה. כל כך יכביד הנטל. אך
עתה? אלי! אלי! תנה ואעמדה, כך, בלי דאגה ונטל רב,
על שיא-עלומים זה אשר אליו הגעתי, אעמדה ואצפור
עולמך הטוב-הגדול אשר נתת לי, עם שמש ביום וירח
בלילה, עם חזונות וערגונות העולים ושוקעים, שוקעים
ועולים תמיד מחדש, רעננים כביום הולדם.

מה בצע כי אהרהר בימים יבואו, לא טוב לי להרהר
באלה, ארה-אורי זו, העומדת עמדי ברגע זה על שיא-
העלומים, אף היא אינה מהרהרת באלה. — יבוא אשר
יבוא! כיום שנינו צועדים צעד בצעד לקראת מחר נסתר.
על ראשינו זרי-הדפנא אשר למעפילים.

ימים בהירים, שקופים. השמש, אף היא נוחה יותר.
גשמי-ברכה הרוו את האויר בריח משכר, רענן. אנו פותחים
את החלונות אל כל רוח. תכלת הים עמוקה וטהורה ולהרים
גון הפירמידות. אורי נועצת שניה הלבנות בפירות-זהב
הזורחים על שולחני וצוהקת בלי הפוגות. כלום יש יפה
בעולם מפה יפה נועץ שנים צחות בפירות רעננים! רגע
היא צופה בי ורגע בהר ורגע ביים. אלי! אלי! מה גדולים
הם החיים ועמוקים! אתה דולה מהם את כל האושר
המזומן לך. יהא נא רק דלי-לבך שלם וידיך אמיצות!

“פתחי את הדלת, אורי! יבוא הרוח וישוב, נשמותינו
פתוחות לכל מגע קל, לכל רטט, ניד וזיע.

“זמרי נא, אורי, משירת-ההרים, הריך! אני נולדתי
בעיר-עמק, ליד נחל קטן ובין הרבה הרבה עצים, תוך

המית-הרוח, בין עצי התפוחים נאלמה שירת-ילדותי. גדולים-
ענקים היו אלה ואני רק תינוק רך. גורל אחד לנו, אורי!
עודי ילד והורי נטשו את גום וטולטלו לערים זרות ושונות
עד בואם הלום, אל המולדת. אבי נדד ונדד עד מצאו את
הפנה הזאת, האחת היעודה עוד לנו בין הים והשימון.
והנה אני כאן, לידך, אורי, ואת רחוקה וקרובה לי כל כך!
הנה אצנח לרגליך, עיני עצומות וכולי אוזן. שירי לי את
שירת-האררט, אורי!"

— שחה על נפשי, אלי! והקשבת את שירת חיינו
העולה, מה לך ולאררט!

בעינים עצומות יכולה אני לקרוא בך את כל העובר
בנשמתך, אלי. אלו הם ימי-אביבי, אלי, ימים אשר אין במ
עב קלה בשמי, ואשר אמונתי באדם נולדת מחדש. האם
לא טוב כי אשכח לרגע את כל האימה הגדולה המרחפת
על מולדתי הרחוקה? אלי! מה רעים הם האנשים, אכזרים
ונאלחים, הה, מה טוב לשכוח, לשכוח!

צדקה ארה. מה לנו להעלות זכרונות נוגים — ואלה
רבים הם, גם בחיי וגם בחייה. והרי אנו כיום מעבר מזה,
לעינינו נתגלה הקסם שבדברים, שבעולם, שבאדם. הן זוהר
אחר לשמים וחסד אחר לאדמה כולה. אלה אשר לא
ידענום עד הנה. הנה יושבה ארה וקוראת בספר. אני יושב
ממולה כשידי צמודות ואיני עושה דבר. טוב לי, טוב כי
אתבונן בה, אַת עיניה לאות קצת ועצומות למחצה. אני
יודע: היא חולמת בהקיץ. כל אשר תקרא בספר אינו אלא

מצע לרגעי־חייה. לבה מרחף בעולם שכולו אושר, לבה
בוכה בה מהרגשת התמכרות ואהבה.

יש אשר שנינו קוראים יחד, עינינו מבקשות להפגש
במשפט אחד, במלה אחת.

“עד היכן הגעת?”

“עד כאן.”

וראה פלא. שנינו עומדים ברגע זה באותו משפט.
באותה מלה. לבנו משמיע הולם אחד. אחת היא גם
נשימתנו. די לי להקשיב לקול לבי, בו אשמע גם הד לבה.
בטוחני כי מבטינו מתלכדים מדי לילה בלילה בכוכב אחד
בשמים העמוקים!

אורי! אורי! האמנם חלום חלמנו ויתגלם בהקיצ?

האין זו אגדה?

מדי יום ביומו, עם כל שעת־כושר, באה אורי אל
נוי. בו היא רוקמת, קוראת מעט והוזה רוב היום על־אודות
חגנו החדש. חג לנו בעצם ימיה חולין המקיפים אותנו
ואיש אינו יודע זולתנו דבר. — הכל הולך למישרים.
במחנה, בעיר, בעולם כולו. אך יש אשר תתעורר בי לפרקים
חרדה קלה; מה יהי עלי אם מחר, מחרתים תבוא פקודת־
פתאם לעזוב את המחנה? אולי אשלח לפנה נדחה ואורי —
מה יהא עליה? איני מעיז להעלות מחשבה זו על שפתי.
דיה לצרה בשעתה אך לבי נצבט בי במסתרים ואיני שלו.
היום אקח את אורי אל העיר. נבקר את חברי מוד

הצייר, שחתי לו הרבה על אורי ורוצה הוא לציירה. הערב
לכשאפנה ממשמרי, תבוא היא אל חדרנו ומשם נצא יחד
אל ביתו. מוד גר לא רחוק מזה. הוא נספח אל מחננו
מגדוד המתנדבים האמריקני. אך משפחתו נמצאת בעיר. אשה
יבת לו כאן בשכונה אשר על הכרמל.

אנו בבית הצייר. אולם־תערוכה תמידי. מן הקירות
צופים אלינו פני אנשים, נשים, נופים. האור מסתנן בעד
הוילאות הלבנים ונופל על פני טבריה. הכנרת צוחקת את
צחוקה הבהיר, הטוב. מכת־גינזור העטור בהריו נתון בצל.
אורי מתפעלת מעדינותו ומסבר פניו היפות של מוד. היא
כולה סערה. עוברת בטיסה מתמונה לתמונה, תוקעת עיניה
מעבר לקלעים, לעבודות הבלתי־משלמות, סקיצות, שרטוטי־
פחם, והרבה־הרבה פרחים. מוד אוהב מאוד לטפל בציורי־
פרחים. הוא משרה עליהם הבעת־אור מיוחדת, מחן נשמתו
המשקיעה גם בצומח ובדומם הויה חיה, מדובבת.
מוד מתרגש מאוד. דמות כזאת עוד לא ראה לעיניו.
כמה חן וחסד! הוא יציירה כשהיא מחזיקה קרנפול ורוד
בידה. (כן. זה יזכיר אמנם קצת את הולבין) שערותיה פרועות
ועיניה צוחקות. כן. עמידה זו תהא נוגעת עד הלב. הוא
כרע מדי פעם בפעם לתקן משהו בתנועותיה, בישיבתה.
נשימתו היתה לוהטת ומהירה. ידיו רעדו מהתפעלות.
אורי היתה לבושה בשמלה הררית רחבה, מצבע הקנמון.
חגורה אדומה למתניה, על מצחה רצדה רצועת אור זהבהבה,

אור ערבים חרישי. עמדתי מן הצד ולבי התרונון בקרבי:
האומנם זו שיכת לי? היא היתה רצינית קצת ומוד בקשה
לחייך מעט. אורי פרצה בצחוק ילדים פרוץ והכרחנו שנינו
לצחוק עמה. היא לא יכלה להבליג. פתאום נכנסה בה רוח
עליזות ולא הסכימה עוד לשבת.

“די, מחר, יהא למחר. היום לא אצליח בישיבה זו”,
התחננה כמי שמבקשת דבר־מה גדול אשר יבצר מתת לה.
מוד הסכים לדחות למחר, הוא נאלץ להסכים, למראה
דמותה של קוסמת חביבה זו שכבשתהו כליל.
כל מה שצייר עד כה נדמה לו כשרוי בצל, בלתי־
חשוב בהחלט, אמר. כשנפרדנו ממנו היה חור ונבוך.
התעורר בו רצון ללוותנו. אני התנגדתי. הן שבים אנו אל
חדרנו המיועד רק לנו.

מוד החביב! האמנם יושב אתה ומצייר את ארה שלי
ואני בחדרנו יחידי? זה עתה שבתי מן המשמר, עיף ונדכה.
איני יכול שלא לגלות לעצמי את רגשי־הקנאה המבצבצים
בי כפטריות־רעל ומרעיפים בי נטפי צער לא יתואר. האקום
וארוץ לראות את שלומה? לא, לא, הן אהיה לצחוק
בעיניהם, מה נחפזתי על ככה. טוב כי אשבה תחתי ואהזה
בארה. ומה יהי עליהם, על מבטי־מוד החודרים, האוהבים?
כלום לא הבחנתי אמש בדברו עמי בכל הרטט העובר
בגופו, באש הנצתת בעיניו, בכל תנועותיו האומרות שגוען.
מה קרה לאיש הזה? האמנם אשמתי כי הבאתי אליו את

אורי? — אך הבל! מדוע אביט בעינים כאלה עליו, על
חבר למחנה וידיד נאמן. הנה טוב כי אעלעל במכתבים או
אסתכל מחדש באשר כאן בנונו. מה זאת? תמונה חדשה?
האומנם ידי ארה תלוה כאן על הקיר? מתי קרה הדבר?
לא הבחנתי בה עד עתה. אמנם כן, תמונה המסמלת את
חיינו המשותפים כיום: "אידלית האביב" של הַנֶּס תוֹמֵה,
כמה קלעה למטרה! כן, הנהו האביב, ארה! היא יושבת
נסוכת-חלום, כשידיה קולעות זר פרחים לראש הילדה
הרובצת עמה בדשא, באחו. העדר מרחוק אף הוא עומד
ומאזין כמו לקול הבא ממרחקים, מרחוק נראה האופק.
בעצים נוגעה רוח הרישית הלוחשת בין הטרפים, והעז
הלבנה והעז השחורה, אורי! האחת על צואר חברתה
כשעיניה קסומות כמחלום, האמנם חלום הוא זה, אורי? אך
מדוע מקוננת בי הרדת-פתאם? לא, אולי אקום ואלך.
מדוע תאחרי שבת כל כך, אורי! האמנם מקסמת את מפניו
היפות של מוד, מעיניו הכחולות הרוחצות בכליונות שאין
להם פשר? האמנם העלים ממך כי אשה לו ובת זהובת
תלתלים, כרוב קטן וחמוד? הגידי, אורי! הה, רק עתה
אחוש כי בלעדיך אין כלום בעולם. אורי שלי!

אורי באה הערב להדרנו בהולה ורועדת. אני שכבתי על
הספה נים ולא נים כשידי האחת שומטת ארצה אלבום-
תמונות קטן, זכרונות עבר מעטים. והנה נפתחה הדלת בשאון,
בכל כוח, ואורי השתרעה על ידי כשהיא נושמת בכבדות,
סה

לבה הולם בסערה וכתפיה רוטטות. רוטטות עד תנוכיה הקטנים
והדקים הבולטים מתחת לשערה.

“מה קרה אורי?”

“לא כלום, כמעט לא כלום, אלי!”

היא שלבה ידיה סביב צוארי, הדקה מצחה אל מצחי
ופיה המתוק העתיר נשיקות-אלם חמות על עיני ועל פי.
הבנתי כי קרה דבר מה, אך מעוצם התרסקותה עלי
לא הרהבתי לשאול דבר ואצנח כולי מתעלף מלהב-אהבתה.
“הגמר מוד את הציור?” שאלתי בקול חזק, לבל תחוש
ברטט העובר על שפתי בדברי.

“כן, כמעט שגמר. סמן שרטוטים כוללים, אלי! תהיה

תמונה יפה.”

“ומדוע סוערת את כה, אורי! דברי גלויות, אורי.”

התחננתי לפניו כתינוק, חבקתי בכל עוז את מתניה האמיצות,
וכל דמי געשו בי.

ארה הורידה ראשה, אחזה בידי כחוטא אשר הנוחם
ידריך מנוחתו אך הודוי יקשה עליו פי-שבע.

“אלי!” קראה בקול ולא הוסיפה. פתאם פרצה בבכי.

גלחצה אלי בכל עוז והתיפחה אל חיקי.

לא ידעתי נפשי - אם מעיקה אבן על לבך, הגידי,

אורי, ואגוללנה!” הרגעתי.

ארה לא ענתה דבר. פתאם קמה, התמודדה, ישרה

קמטי-שמלתה, תקנה תסרקתה שנפרעה ובקשה ללכת.

“עוד אשוב, מחר, אלי! תנה לי ואלך. טוב כי אלך

עתה, אלי!”

“מוד, הגד נא, ההיתה היום ארה בביתך?”

“לא.”

“הגמרת את תמונתה?”

“עוד לא.”

עיני, לחות מדמעה מתאפקה, סקרונתו סביבי. אולם-התמונות דמם. צל ואור שחקו בעצלתיים על הוילאות ועל לוחות-העץ השטוחים. שרטוטים רבים היו מפוזרים פה ושם. מוד היה לבוש בסנור-העבודה, גלוי-ראש, ובידו מסגרת זהובה גדולה. כנראה עמד לשים תמונה בה. אחר כך ראיתי בפנת האולם יריעת-בד מכוסה בנירות, נחשתי: דמותה של ארה. מאוד רציתי לגשת בנוכחותו ולגלותה, אך רגש נסתר מנעני בכל זאת. נאבקתי עם נפשי ו לא נגשתי. לשוא חדר מבטי בעיניו של מוד. כמי שתוהה על מצולה בשעת קצפה נצבתי עליהן. ולא יכולתי לדלות מהן מאומה. האמנם קרה דבר-מה? לשאול לא העזתי. גאות היתה בי, גאות ומורך כאחד.

בדרך, בלכתי אל מוד חשבתי כי אקום עליו ואטרפהו. אש סערה בי ולא יכולתי כבותה - והנה בבואי נהרו לעומתי גלי-התכלת השלויים של עיניו הטובות. נח חלק ושקט, מצחו הרחב, הצח, ותשקע האש במצולות-לבבי. מאליה שקעה. הנה עומד אני לידו, בפיו לוחטת סיגרה, עינו השמאלית מתכוצה מעט, מגינה עצמה בפני ענני-

העשן המתאבכים, שחוק קל, חיוך-עזן של כרוב תמים
מתפשט על פניו החורים מעט, ושערות-בלוריתו המפוזרות,
רכות כל כך וכל כך נבוכות. מוד הטוב! לא. אך שוא
הומה לבי בי בחשד שאין לו שחר. אין זאת כי קרה דבר
מה לארה. אך לא בו האשם. אני תוהה וסוקר עוד פעם
סביבי. הכל שקט ונח בדממתו. אין כל התעוררות גם
בתנועותיו של מוד הפעם, אני לוחץ ידו בידידות והולך
לדרכי.

זה אך שבתי מביתו של מוד.
הקורפורל רץ לקראתי מתוך צעקה-קובלנה: "אופל
יקחך! היכן אתה? קבלת הודעה לעלות תיכף ומיד ברכבת
ההולכת לצמח — חמת. ליד גשר חמת יחכו לך פועלים
ושני חילים, עליך להתקין קשר טלפוני לנקודות-הצבא
הסמוכות."

העולם נע לפני כסחרחורת. כמעט קרסתי תחתי.
רעם הממני. הנה את אשר יגורתי, בא לי. אל-אלהים, מה
עוללת לי? —

בקשתי את ארה באהלה ולא ראיתה. עוד מעט
תגיע הרכבת ועלי להרחיק מזה. מי יודע עד מתי.
נחפזתי אל חדרנו. ליד החלון נצבתי שעה ארוכה.
מרטתי את עלי הבגונויליה אחד, אחד. השקפתי, כשסנטרי
נשען על אדן-החלון, אל הדרך העולה מן המחנה. למרות

המועקה שהרגשתי בגופי, נשארתי עומד ככה צופה ומקשיב
בשעה שנגוהות-הערב הציתו אורות תכלכלים בין הברושים
ואש אדומה בחלונות מנגד. אורי לא הופיעה. הה-
הצפיה, הצפיה! מי שלא טעם את מרי הכאב לעמוד ליד
פנס ברחוב, בצל אילן או מקום אחר מיועד לפגישה,
כשוא דולק מצפיה, תוהה לכל עבר ורוטט לכל רשרוש
שמלה או הד פעמי רגלים, לא ידע מה זו צפית-שוא.
חשתי כי הנה נופלים השמים ארצה, הנה חומות-ברזל
לוחצות ומעיקות על נשמת. התהלכתי בחדר הנה והנה,
נסוך-טרופ, כשעיני תקועות בחלונות. הכיתי עד לעיפה.
אומלל קמתי לשוב אל המחנה. בין האהלים השלויים, הסוגרים
על סודם הילכתי כה וכה, כסהרורי, בלי דעת מה יהא עלי.
צפירת-הרכבת נשמעה מן התחנה. פתאום הרגשתי כמו
שלות-מות קודרה חודרת אל קרבי, חמלה בלי-מצרים על
עצמי, על ארה, על אהבתנו, הרתיחה את דמעותי שחנקו
את גרוני. ראיתי עצמי כמנוצח שאין עוד לפניו כי אם
לכרוע תחתיו וליחל לפלא.

ערב אחד בשלהי חורף. הציר מוד עמד ליד לוח-הציור כשמכחול וצבעים בידו. האור בחדר-העבודה היה קלוש מאוד, אך הוא המשיך לעבוד. זה שבוע ימים שקבל חופשה מסכת מחלתו והוא יושב בית כאחד האזרחים. שעות רבות עבד. שרטוטיו מחיי-הגדוד הצליחו הפעם. הוא העביר היום על הבד את הטפוסים השונים, הבולטים ביותר. התבונן עתה בספוק אל התמונות, תקן פה ושם בהעברת-מכחול, ומעיניו הלאות מעט נמתחו קורי-הזיה וערגה סתומה. פתאום נפתחה הדלת, בלי כל נקישה קודמת. מוד נפתע. התנער מהרהוריו ועיניו נתקלו בדמות אשה עטופת-צעף על פניה. היא היתה לבושה שחורים. מוד לא זז ממקומו. אך הדמות, קרבה אליו, בלי דבר דבר. הסירה את צעיפה וחיכה לעומתו.

“גברת ארה!” קרא מוד ולא הוסיף.

ארה לא חכתה להזמנתו של הציר וצנחה על הכסא. הצללים האפילו על פניה. שמלתה השחורה וכל תנועותיה האטיות שוו לה הבעה של אשה מתאבלת. מוד פתח בשיחה. זה שבועות אחדים לא ראה אותה. תמונתה מוכנה זה מכבר. הוא נגש והוציא מבעד לקלעים תמונה גדולה במסגרת זהובה. הוא היה נבוך מאוד.

ארה התנצלה על אשר אחרה לבוא. היתה מאוד

עסוקה וגם שעת כושר לא היתה. אביה חלה והובל לבית-
החולים הצבאי בעיר. והיא נמצאת על ידו. עכשו הוטב לו
היא עברה כאן במקרה ונכנסה לרגעים מספר לראותו.
כן. התמונה יפה יפה באמת. אך מדוע הוסיף
לה קמטים אחדים מתחת לעיניה. האומנם צצו כבר קמטים
בפניה.

מוד נחמה: לא, חס וחלילה, פניה רעננים. הקמטים
הם רק קוי צל, שהוילאות השרום על פניה בדמדומי-
הערב. להפך, בעיניה ובכל דמותה יש מיסוד האור, החג,
העליונות.

ארה צחקה וגחנה על התמונה. גם מוד הרכין ראשו
כמבחין בתמונה דבר שלא ראה בה עד כה. פתאום
חש כי שערות בלוריתו נגעו בשערה הרך. לחייו אדמו.
מבוכה תקפה אותו. אותה המבוכה הלופתת אוהב באהבתו
הראשונה. גם היא הרגישה בזאת, הורידה ידיה השלובות בחיקה
ונסתה לקום. עיניהם נפגשו, נצתה בהן להבה נוגה אחת
אשר הלכה והתלקחה בשתי הגויות. ופתאם קרה הדבר.
מוד לא ידע מה חלף בנפשו, הוא קרב ואחז בשתי
ידיה של ארה ולהצן בכל עוז אל שפתינו.

ארה לא התנגדה. גם לא משכה את ידיה. רק
אדמה הזוה התרומם. היא היתה נרגשה מאוד, אך לא אמרה
דבר. רגע נגשה אל מאחורי הקלעים כמבקשת מה, ורגע השקיעה
עצמה בתמונה זו או אחרת. כדי להפריע את הדממה
זמזמה בשפתים סגורות פזמון חרישי. מוד עמד והקשיב
להולם רקותיו. הוא נרעש ממעשהו ולא האמין כי העיז
עא

לצעוד את הצעד המכריע. לא. הוא לא יכול היה להבליג עוד מן היום הראשון שראה את ארה, לא נח בו דמוי בעיניה הכמהות, הגדולות ראה את כל החסד הנאצל, אשר אליו יחתור האמן במיטב יצירותיו. הה, כמה יכול לתת הגו החטוב הזה עם ריח-היסמינים אשר לו! גם ארה ראתה במאורע זה דבר היוצא מן הרגיל. כאילו חשה פתאום באושר הרב אשר יש ביכלתה לתת, אולי לא רק לאחד. ומדוע תמנע מאמן עדין נפש זה את אור נפשה, האומנם פוגעה היא על ידי כך באלי? הנעדר משהו מאהבתה אליו? האין רב לה לשניהם? היא נשכה שפתה, מתרכזה בהרהוריה החולפים במוחה, נסתה לנערם בכוח-רצונה, התעודדה ונגשה אל מוד:

“אני משאירה את התמונה אצלך, אדון מוד, ביום אחד אבוא ואקחנה”.

רגע זומיה. מוד עמד ליד התמונה, תמונת ארה, התבונן פעם ביריעת הבד ופעם בדמות החיה, כאילו קרא את שרטוטי-נפשה הדקים ביותר.

הוא חכה כי תאמר לו מלים אחדות, לו רק מלה אחת. היא לא אמרה דבר.

אך בהושיטה לו ידה לפני לכתה, חש מוד דמעה צורבת על ידו.

דמעה אשה.

אחרי המאורע האחרון בביתו של מוד התחולל שנוי

כביר במצב־רוחה של ארה. ימי חג הפסח קרבו לבוא. האביב עמד בשדות ונשא על פני העיר כשהוא טובל באויר־בשמים. בבקר כבר מצאה את אביה יושב נשען בגבו אל הכר ושמחה לראותו צוחק לקראתה. פניו דמו לפני ילד גדול אשר זקן־שיבה לו. היא התנפלה אל חיקו ובכתה מרוב גיל. גיל־משנה היה זה, על החלמתו של האב ועל הרגשות החדשים שנתעוררו בקרבה. רצתה לבשר גם לאלי על אשרה. רגע עמדה והרהרה: האין בזה כל חטא? לספר לו על מוד ועל רגשותיה אליו? כל בני האדם נעשו אהובים עליה עתה. החולים הארמנים ששכבו באגף השמאלי, במקום שעמדה גם מטת אביה, נראו לה היום בעינים אחרות. לו הרשו לה כי אז נגשה אל כל אחד ואחד מהם והתרפקה עליו ברחמים, ברחמים רבים, בכל לב; הוי כמה זקוקים הם, האנשים, למעט אור, מעט רחמים ומעט אהבה! שיחותיהם תנועותיהם, שהרגיזהו תמיד, נדמו לה היום מלאי־געגועים על דבר אשר לא יושג, על צפור כחולה שכל אחד מהם מחבק תוך חיקו ומחפשה במרחקים.

היא חשבה כיצד אפשר להודיע דבר לאלי. הרי דעתו תטרף עליו מרוב דאגה לה. מי יודע את אשר נעשה במחנה. הדודה באה לשם רק לרגעים יושבה אל אבא, והאהל סגור. ללכת לשם אין היא יכולה. ועם הדודה אין אפשרות לשלוח דבר. אך אולי תנסה בכל זאת לכתוב לו פתקא קטנה, היא תשים בספר הגרמני ותבקש את הדודה למסור לחיל־המשמר את ספרו.

היא אמרה להכנס אל משרד בית החולים לבקש עג

ניר ועפרון. (המזכיר האנגלי מקבל אותה תמיד בסבר פנים יפות) רק צעדה צעדים אחדים אל מול המסדרון הארוך והנה מוד הולך לקראתה. בידו היו בקבוקי־רפואה אחדים שזה עתה קבלם מבית־המרקחת. ארה צהלה לקראתו.

“מה לך כאן, אדון מוד?”

“חולה, גברת ארה.”

“האמנם?”

“כן. אני חש בלבי בימים האחרונים. קבלתי חופשה מן המחנה, ועלי לטפל בגופי קצת. ומה שלום אבא שלהז?”
“חן חן. הבריא לחלוטין. בימים הקרובים נשוב אל מחנה המהגרים.” ארה הדגישה את המלים האחרונות. היה רצון לספר לו על הרגשתה היום, להודות לו על אשר היה הגורם למצב־רוחה המעודד. אך התאפקה. יש רגשות נסתרים שאין להביעם במלים. לפרקים יתפרצו מאליהם, וצפו על הפנים. בעינים, כקרני שמש בעד הערפלים. הם יבקשו להם מוצא רק במבט, בתנועת־גוף, בחיוך־קל.

היא אמרה להפרד מעליו. אך הוא צמדה בעיניו הטובות אל מקומה.

“אולי אסור בימים הקרובים לקבל את התמונה, אדון מוד?”

“בבקשה, ברצון אקבלך בביתי, ארה!”

היה כובד מיוחד לכל מלה אשר בטא. וארה חשה את הרטט העולה מדבריו כמדבר־סוד המשותף רק לשניהם.

“אלי! סלח נא על אשר לא פקדתיך ולא הודעתך דבר. אני נושאת אותך בלבי כל הימים. אבא חולה היה והכרחתי

לעזוב פתאם את המחנה. בקרוב נתראה, אלי, ושמעת מפי
את כל העובר בי יום ולילה. הוה בוטח ב־אורה.”

את הפתקא הדביקה בספר ומסרה לדודה. לבה נרגע
בה. הנה יונח לו במקצת, לו, לילד החביב המתחטא שלה
אשר הבדידות, בודאי, מכבידה עליו לאין־שעור. לא נחש
לבה הפעם כי אלי הרחיק־הרחיק מזה והפתקא לא תגיע
אליו. בחדוה שבה אל אביה. הוא הסב אל כר וקרא בספר
תפלות. אור גדול הסתנן בעד החלונות, החולים הזו בחיק
הכרים כאילו המשיכו עוד שנתם לתאבון. ארה היתה
האשה היחידה שהורשתה לבקר תכופות באגף הזה. העלובה!
היא לא טעמה ימים רבים טעמו של בית ממש, בעל
כתלי־אבן וגג־רעפים. זה כמה ירחים, מטולטלים הם מעיר
לעיר, באהלים ובסוכות והנה עתה זכתה למחסה־גג ארעי.
אנשים חדשים רואה היא תמיד לעיניה, אם כי בין החילים
באגף הימני, ישנם חצופים ביותר המעמידים עליה את
המשקפת ובולעים אותה במבטיהם. אחר ככלות כל, אין זה
אלא בית כלא. קשה כאן התנועה, אין כל חופש. היא מחכה
בקוצר רוח לפנת־המבטחים שלה. למחנה המהגרים. שם,
ודאי נושבת כעת רוח אביב קלילה ומשחקת במי־הקישון,
שולי האהלים מפשלים למעלה, ועל החול הרך, נעים לטופף
ברגלים יחפות ולחכות לאלי כי יעבור...

היה ליל הג. במחנה גדוד־הארבעים הסבו החילים אל
 השולחנות הערוכים לסדר. מצות ויין היו לרוב. ענפים
 ופרחי־אביב קשטו את הקירות באולם האוכל הגדול. חג
 הפסח השרה מחנו וחרותו גם על העוטים את בגדי השרד
 הנוקשים. הפעם לא היה מעצור לשיחות והוכוחים, השירים
 והזמירות. גם פני האופיצרים הגויים הביעו הפעם רכות
 יוצאת מן הרגיל. עיניהם רחצו בצחוק טוב הנובע מהשתתפות
 נפשית. בין חבריו לפלוגה ישב גם שפי, כשידו מרימה את
 הכוס ולבו בל עמו. כשצחק, היה צחוקו מעושה. ובדברו
 אודות ענינים שונים, משותפים לחבריו, היה כממלא תפקיד,
 משועבד לשעה, ומחכה בקוצר־רוח כי יתנוהו היות לבדו.
 הוא שוחרר לכבוד החג מחמת, מהר אל מחנה המהגרים
 ולא מצא את ארה. אהלה היה סגור. בכאב־לב נחפז למחנה
 הכרמל בתקוה להרגע כאן אך הנה העמיק רק את פצעו.
 מה קרה? מה היה לארה? אל מי יפנה? טוב כי ישוב אל
 אהלו ויחכה עד בוקר. עם הערב, מוצאי יום ראשון של חג
 עליו לשוב לעבודתו בחמת. אל אלהים! מה נורא הדבר!
 עם תום הסעודה הלכה ההלולא הלך וגבור. זרועות
 חסונות השתלבו זו בזו, המחולות החלו. השירה, שירת־
 פועלים איתנה, מלאה את האולם והככר מסביב, התדפקה
 על התקרה והרעידה את ספי הדלתות והחלונות וחורה

בהדים כבדים ועמומים. מבול של נאומים, דקלומים וכל שאר פרפראות-חג נתך הלילה הזה על מורד-הכרמל שהבהיק בשפע אורות. אכן כל לב חש כי מחנה עברי הוא זה, החוגג את חרותו. עגום היה רק שפי לבדו. העליצות שמסביב הגבירה בו את רגש המרירות: מה לו פה ומי לו פה, בין קהל כל החוגגים? היכול גם אחד מאלה לגול מלבבו את האבן הכבדה? אכן הפעם טעם את טעמו של האוהב המגורש מגן-עדנו. כדי לשכך קצת את יגונו לגם מן היין המוגש לגימות גדולות. בשעת כושר ראשונה עזב את בנימיני, קורנר ויתר רעיו בהתנצלות כי ראשו סובב עליו. "איך זאת כי שתיתי יותר מן המדה ואין טוב לי מאשר להסתלק." גמגם לחבריו בשפה רפה.

בכבודות, בסחרחורת-ראש ולב ריק פנה שפי, יחידי, אל עבר מחנה-המהגרים הארמנים.

אותה שעה יצא גם אדם שני מאחד בתי-העיר המוארים באור-חג. אל השולחן הגדול נשארו מסובים שאר בני משפחתו: הסבא והסבתא העורכים את הסדר עם קרואיהם, כל הקרובים בעיר והסביבה שבאו להסב מעט נחת לזקנים.

לימינו של הסבא, ישיש בעל הדרת-פנים, ישבה אשה צעירה ובתה זהובת-התלתלים. הבת נמנמה על ספר-ההגדה המצויר, והאשה, נבוכה קצת על חפזונו של בעלה "לענין נחוץ" בטרם נגמר הסדר, שככה את דאגתה, בשיחות

תפלות עם המסובים.

האיש פנה לנתיבה המובילה אל בית־החולים הצבאי כשהוא אץ בדרכו. הלילה, ליל ירח, האיר לו בצחוקו המלא את הסמטאות ומדרגות־האבן שנראו הפעם רבות ומכשילות. ריח־פרחי הציטרוסים הבא ממרחקים נסך עליו שכרון. רגע עמד לשאוף רוח. דמו זרם בו בסערה, אך הנה עלה בידו להגיע אל מחוז חפצו. הבהיק לעיניו הבנין הגדול. ליד השער נראתה דמות מהלכת כה וכה כמחכה למישהו. נבוך מתנועותיו הבהולות התעכב האיש רגעים מספר, אחר התבונן מסביב וצעד צעדים אחדים לפנים. לבו הלם מתעלומת־הפגישה המיועדת לו. הדמות שנעצרה בלכתה בצל הגדר הגבוהה. התקדמה אף היא לקראתו. הם נפגשו.

“שלום, גב' ארה”

“שלום רב, אדון מוד.”

לחיצת ידיים חמה. הם לא העיזו כמעט להביט איש בפני רעהו. מיד פנו לדרך המובילה אל ההר. ועלו במעלה שדרת־הארנים. בראשית דרכם שוחחו בדברים של מה בכך. הם לא שמעו כמעט לאשר הוציאו מפיהם. על לבו של מוד העיק נטל כבד. עליו היה להתחיל.

עוד תמול הכין את הפגישה הזאת. על ידי אחד מחילי השרות בבית חולים שלח לארה פתקא, בה מבקש הוא אותה להקדיש לו שעה קלה. רוצה הוא לראותה למחרת בערב. אסיר תודה יהי לה לעולם. ארה, בקבלה פתקא זו היתה נבוכה ונרעשה. היא עמדה אותה שעה על יד כלי־הכביסה כשידיה, מפשלות־השרוולים, נתונות בתוך המים

זמוחה טרוד בהרהורים דוקא אודותיו. אכן היתה זו הפתעה. היא לא ידעה את אשר תענה, לבה נחש כי יש בזה מרקמת יחסים חדשים, קרובים מאוד שיכולים לגרום למישהו הרבה אי־נעימות ואולי גם אסון. אך להתנגד לא הרהיבה בנפשה. גם היא בקשה מוצא לשפעת רגשות־אהבה שנצברו בה, והאילוניה שהנה היא שליטה בנפשו של האמן הזר, גרמה לה הנאה עצומה. היא קבעה לו את השעה והמקום. מוד לא היה מסופק בתשובתה החיובית של ארה. מיד אחרי שלחו את מליו האחדות, השתחרר מהמועקה הנפשית, חש כי אכן עשה את הצעד המתאים והטוב גם לשניהם. נפשו נפש בוחנת, גלתה לו, מפגישתו הראשונה אתה, כי הנה כאן לפניו הויה מלאת חיים וזוהר נסתר, זה הזוהר שהוא מקור כל יצירה. מוד, בלכתו לצדה באפלולית הנתיב, הרגיש הפעם את ההרגשה אשר תתקוף כל אדם הבא עם לילה לעיר נכריה: הנה דורך הוא במקום חדש, זר, על אדמה חדשה שלא ידענה עוד. רק עם בקר, יחשפו לו קו־האור הראשונים את הלוט מעל הפנים הזרים לו...

לבו עבר על גדותיו. הוא לא חשב להזהר הפעם בבטו־רגשותיו. רצה להגיד לה מעט למען תבין הרבה. אך לא ידע כיצד להתחיל ודבר ארוכות. התלהב, נרגש ורועד הפסיק לפרקים כמחכה לתשובה. החוש הבריא שלה נחש מיד כי אין טוב לה מאשר תקל מעליו את נטלו. בדברו על ענינים שונים, הקרובים לשניהם, הביטה בעיניו מלאת־השתתפות. לפעמים גם אחזה בידו, שלבה זרועה בזרועו ועל ידי כך הגבירה בו את האמון כי הנה מצא אזנים עט

קשובות ולב קשב. ואז נעור בו הרצון להיות גלוי־לב עד הגבול האחרון.

הוא ספר לה על עברו. הנה עברו עליו מאורעות רבים ושונים. לא ארץ אחת עבר ולא אשה אחת הכיר בחייו. — הוא חשב כל ימיו להיות נודד בארצות־עולם, לספוג אל תוכו את החיים המלאים בכל הקיפם, בכל עוזם. אך לא תמיד יוציא אדם לפועל את רצונו. יש בו חולשות רבות, תנאי החיים חזקים הימנו. והם גודרים לפרקים את כל התאוות וחוסמים בעד כל פרצי־מאויים. הוא שח לה גם על חייו המשפחתיים, על גורל נשואיו. הוא לא חשב מעולם כי אדם כמוהו יכשר לחיי־משפחה, לבנין־קן. לא, מעולם לא עלה בדעתו כי יהיה לאיש־הקבע. הוא, — אשר כל חופי עולם קוראים לו, ואשר לעולם לא ימצא ספוק שלם בשום דבר, הוא — אשר יצר עז מנשוא מקובן בו להיות אזרח כל הארצות ואזרח כל הדורות, לא האמין מעולם כי יוכל לשבת אל שולחן־הבית המשותף, ליד־האח המשותפת. והנה גם כאן באו החיים וטפחו לו על פניו.

צעיר, צעיר למאוד רתקוהו אל גלגל־החיים. הוא היה אז איש־צבא בהיל־הרוסים, זה היה בימי־הפרעות ביהודים. גם לעירו הגיעה הרעה. ועל ידו נצלה משפחה שלמה משפחת־רבנים וסוחרים עשירים, הוא הרף נפשו עליהם והצילם. עלה בידו להרוג גם את ראש־הפורעים. אך הלשינו עליו ונדון למות. רק הודות לבת הצעירה שבמשפחה זו, הושבו לו חייו. היא העידה לפני המשפט כי באותה שעה נמצא

בחברתה, בביתה, וענין הרצח הוא עלילת־שוא. אכן זה רכך את פסק הדין. הוא הוגלה לסיביר לשנים רבות. לאות הוקרה קשרה הבת הצעירה את גורלה בגורלו ושניהם הלכו בגולה, לסיביר. אחרי שנים אחדות ניתנה חנינה להרבה פושעים שהתנהגו יפה במקום־גלותם. גם הוא נגאל. משם הפליגו לארצות־הברית, מקום מושבם עד ימי המלחמה העולמית. שם נולדה להם בת. בימי המלחמה עבר הרבה מארצות־אירופה הניטרליות, בלה בקופנהגן, באמשטרדם, ובג'נבה. רוחו בקשה תמיד שלומים לחייו המלאים שובע ועושר, בנדודים, הרפתקאות ומאורעות. כשנודע לו על גודו מתנדבים עברים לגאולת ארץ ישראל, התנדב אף הוא והנה הוא כאן. הגל הביאהו עד הנה. לידה היא היא המאורע האחרון היותר מזהיר בחייו עד עתה. הוא מוצא בה הרבה מתכונות נפשו, אם כי נסתרות הן בה ולא הגיעו עוד לידי גלוי. הוא רואה בה את אשר לא יראו בה כל האחרים לעולם. הוא מאושר בקרבתה, היא מחזירה בו את שווי המשקל ברוחו, בכשרונו. מאז ראה אותה מתעורר בו הרצון ליצירה, זה אשר נרדם בו מפאת כמה וכמה גורמים ובעיקר מפאת חוסר תגודת־נפש אינטנסיבית אשר תבוא רק בעקבות אהבה אמיתית. זו אשר לא ידעה עד הנה. בכל פגישותיו עם נשים שונות בעלומיו, ראה רק משחק־נפשות בלבד. לא, לא נודמנה לו האחת הראויה אשר יכלה לתקוף את כל חושיו, עד כישתעבד לה כליל. מי יודע דרכי גורלו ועתה הנה צוהר־אור חדש. תסלח לו אם העז לדבר לפניו גלויות הפעם, נדמה לו כי בידה המפתח לרז זה ששמו אהבה...

מוד נסה לברר לעצמו בקול את תחושותיו, תנודות־
נפשו. הוא דבר ודבר בלי הפסק, כשהם צועדים אל מול
הירח הצוחק. אחריהם זחלו שני צללים לאטם. הארנים
הרכינו ראש כישנים. הוא לא ראה את אשר מסביב לו. כל
מרכזו חייו ברגע זה היתה הדמות הקלילה המהלכת לצדו.
לרגעים התנגשו כתפיהם תוך כדי לכתם ורטטו ממצע
משותף. ארה היתה כולה השתתפות עיניה הביעו רוח לאין
שעור וברק־דמעות השרה בהן נוגה חרישי. ירדה עגמה
מתוקה וטובה על שניהם. ליד שדרת הארנים על אבן לבנה
ישבו ודממו. היא הגישה לו לרגעים את ידיה. שתי ידיים
נוגות, חמות ואוהבות, כן. אוהבות. הוא שמע אותן
מדובבות לפניו באלם־שפתן את המענה האחד אשר אליו יצפה.
בשעה מאוחרת קמו. שלובי־זרוע התנודדו בדרכם
כשכורים ועורים מאהבה. בשני לבבות רנן כליון־אשר אחד.
שני סהרוריים פרטו בפעמיהם אגדת־מסתורין על
השבילים הריקים מאדם.

בנדודי־שנת העבירה ארה את לילותיה האחרונים
באגף בית החולים. חלומות משונים בעתוה. חלומות בהקיץ.
היא הגתה ביחסים החדשים שנרקמו וכל דמה סער בה.
היא ראתה יד הגורל בפגישתה האחרונה את מוד. האין
יורדת המבוכה לשלוט בנשמתה? מדוע נצבט בה לבה בימים
האחרונים. הרי מאושרה היתה באהבתה את אלי, דומה היה
לה כי הנה ירדו הכוכבים אל חיקה. הנה באו לאחרונה

השלומים אחר ימי־התלאה האיומים. ועתה? אל־אלהים!
עצבות קודרת נושבת מכל ובכל. כאילו נתמלא הלב פתאם
עבים. היביאו אלו מטרי ברכה או זלעפות לרוב?

נצבט־נצבט הלב והוא פוסח על שני סעיפים, מטולטל
כמטולטלת בין שני לבבות. הה, ההרגשה המחרידה הזאת
להיות נמוג מכליונות־אהבה אל אחד ולהמשך בחבלי־קסם
נסתרים אל השני ולא לדעת מי הוא האחד והיחיד?
האין פגישתה את מור, חטא פלילי? מה לה ולו? והוא הן
בנה כבר את חייו. הוא הקים כבר את ביתו. הה, גורל
עור! היא נמשכת אליו ויראה אותו, לבה נגרש עם כל
פגישה עמו. הוא מותח את כל כוחות נפשה עד הנימה
האחרונה. ההבין זאת, אלי, בפגישתה האחרונה אתו? החש
את כל מלחמת־נפשה זו, בבכיה האלמת אשר פרצה מחובה?
זו אשר הביעה את הכל ואולי לא הביעה דבר.

לא, אלי המסכן! הוא אינו מנחש מאומה, הוא בודאי
לא ידע דבר. מה רטט למראה פניה, כמה חור להופעתה
המחרידה. האם לא ירדה לחייו, כשטן, למסוך לו צוף אהבה
כרעל מרורים?

עם הנץ השחר נרדמה לשעה קלה, אחר התעוררה.
הביטה בעינים פקוחות לרוחה אל הספון ואל הכתלים
המכטיפים, קמה וראשה סחרחר. כל היום רטטו ידיה.
היו רגעים שלא שמעה ולא חשה מאומה, זולת זרם דמה
הסואן בכל גופה.

VII

קרה הפלא. בין לילה פרח פרח־הלב בכל קסם אביבו והפיץ את ריח האושר מסביב. והרי עוד תמול־שלשום היתה ערוגת־הנפש שוממה כמעט, ספיח־שנים רק בצבץ לרגע והעלה מעט מזכר התמול האובד והמשאיר עקבותיו לעולם. אחת אחר השניה עברו הדמויות ונעלמו. היה בהן ממקסם־הרגע ולא יותר. ועתה? אל־אלהים, כה במאור, במאור. מוד הצטחק. לא, אי אפשר לנחש דבר, ואת החיים אי־אפשר לכלוא, והם — סכרים לא ידעו לעולם. הנה באה גאות אחר שפל, ויום נושא בחיקו את הנעלם. ואתה כגל מדפק אל חופים נסתרים, מטלטל והולך, מטלטל ונשא אל מול האחד, הסודי, הצפון בשבילך אי־שם, אי־שם...

מוד התהלך בחדרו אנה ואנה צולל באד־סיגרה מתאבק. פגישתו האחרונה עם ארה הרותה את צמאון־חיו הפעם. הנה לא ריק הוא העולם גם בשבילו, אם כי במאור, כל כך במאור. הוא ישב אל השולחן לכתוב לה מלים אחדות, כאוהב באהבתו הראשונה. הרשאי הוא לכתוב את כל אשר לבו חפץ? הוא, במצבו עכשו! והלא גם ארה אינה בת־חורין. הרי גם היא רתוקה בנימים אל שפי. זה הראשון בודאי. ואיכה נטל רשות לעצמו לגזול מהמגייע לאחר, לחברו? אך הלב מצא נמוקים למכביר. כלום יכול שפי, לטעון עליו, על אשר לבו נפתח פתאום כמעין טהור?

מוד חש עיפות והשמיט את עטו מידו. מוחו ציר
לעצמו את ארה כשהיא מהלכת בצדו של שפי במחנה
המהגרים. הנה הם בין הדקלים, הנה כרעו יחד אל מי
הקישון לשתות וגמעו זה מפי זה נשיות-סתר עסיסיות,
הנה ישבו על כרת-אילן חבוקים וצמודים.

הוא הכה באגרופיו על ראשו, צחק פתאום לעצמו
על שטות זו של קנאת-ילדים. האם אין די לו ביחסה
המלבב, הנפשי בלבד? מה יכול הוא לדרוש עוד מאתה?
היא, המתחילה עתה את חייה, העומדת על השלב הראשון
של סולם-העלומים בעת אשר הוא מתחיל כבר יורד בו...
האם אין בפגישה זו עצמה מחן-האגדה! אגדה אשר
יספר לבתו זהובת-התללים עוד הערב הזה, עת תשב
אִמָּה אשתו לידו ותביט בעיניו הנבוכות, הצופות אי-רחוק,
רחוק ממנה והלאה...

תוך כדי הרהורים ישב שוב אל גליון הניר. לא, הלב
תובע משהו. רוצה להביע היום משהו דוקא בכתב. ועל
הניר החלק עלו חיש-מהר שרטוטי-דיו ונקודות נקודות רבות.
הוא כתב:

"יֹשֵׁב אֲנִי בַחֲדָרַי, אֲרֵה! לְבָדִי וְלֹא לְבָדִי. גַּם בַּהֶעֱדָרְךָ
עִמִּי אֶתְּ וְצִלְךָ עַל פְּנֵי כָל הַדְּרָכִים. צָחוּק יִלְדִים
עוֹלָה עֵדִי. הַשְּׂאוֹן הַמְּתוּק אֲשֶׁר לְהוֹיֹת־אָדָם מִתְרוֹנְנוֹת
עִם לֵילָה, אוֹפֵפְנִי כַהֲמִית מִיָּם רַבִּים. רִגַע אֲרִים רֵאשִׁי
לְהִבִּיט סְבִיבִי וְהִנֵּה אֵין אִישׁ. וּפְתָאֵם – הִנֵּה אֶת עוֹלָה
שָׁם, בַּמְעָלָה הַהִר, לְצִדּוֹ, פּוֹסַעַת מְדוּדוֹת כְּשִׁקוּלְךָ
רוֹטֵט. מִי הַעֲנִיק לְקוֹלְךָ אֶת זֶה הַרְטֵט? וְהִרִי תַמּוּל־
פֶּה

שלשום רנן קולך בעוֹר־בטחה בדברך עמו, וצעדיך היו
אמיצים־בטוחים וכולך מרגוע. ועתה, ארה, מי הרעיף
על ראשך את זה מטר־החרדה האלם של פוסחת על
שני הסעיפים? כן, ארה, ידוע ידעתי את המטר הזה.
גם אני חש אותו על ראשי ועל לבי. הוא מעיק־כנטל
ומרוה כרבי־זהב...

מתוך מסגרת צל עולה דמות כולה יקרות. במקום בו
מהלכת את, ארה, ברגע זה, יש הרבה בהרות־אור
מפוזרות בין האילנות ועל מצע השלכת. רגלך דורכה
על עגול־האורות בלי דעת, דורכה על האחד ופוסחה
על משנהו, כמו על אגדות. אגדות־חיים הן, ארה,
אגדות הנקלעות יום יום תוך המציאות ואין שם אל
לב. אל־אלהים! אכן יש ויבוא הפלא אשר כל ימיך
תחכה לו במסתרים. אין זאת כי לא שוא ידברון
החלומות, וכי עצם חיינו אגדה היא, אגדת חזון אחת
קוסמה, בה ירקום כל אחד מאתנו את נפשו בלי דעת
ובלי שים אל לב"...

מוד עצם עיניו והניח את העט מידו. אחר־קם, התהלך
בחדר־העבודה, שב אל שולחן־הכתיבה וקרא שנית את הכתוב.
הוא לא שלח את הדברים אשר העלה על הניר. הוא רק
הרגיע את נפשו. ככה הרגיע את נפשו.

מוד היה מטבעו סגור־לב. גא־בודד המבקש מסביב
לו את גביע־הספוק השלם, זה אשר לא ינתן לעולם. כל

העובר על פניו נספג אל תוכו מיד. אך לא תמיד השאיר בו חריצים עמוקים. רק מאורעות ודמויות בודדות חרתו בנפשו את חותמן.

אל מקרי־חיים שונים ומגוונים שאפה נפשו להקלע כאל תוך זרמים חמים, עזים, העוברים ממנו והלאה. היה בו משהו אדיר שנכנע ונחנק בעקב העיפות שהיתה כובשתהו תכופות. אך יסוד זה לא נערף כליל. כאותה הַיְדֵרָה הצמיח ראשים אחר ראשים ובהערף האחד ועלה השני. שממון לא ידע מעולם. בכל פנת־חיים ידע להשקיע את מיטב ההרגשות ומקסם־ההזיות, המעלים כל רגיל לדבר מה נחשב ונעלה. מנוח לא ידעה נפשו הצמאה. ככל אשר השיג, כן נדמה כי אך בכדי חתר ולא זה החוף אליו כלתה כל הויתה, ומיד נסה לפרוש זרועותיו אל עברים אחרים לנסות גורלו מחדש. צמאון ללא־רויה זה היה בעורכיו. הוא ידע את צד האור והצל אשר באפיו אך לא היה בו הכוח להתנגד לעצמיותו. משאלות־לבו היו תמיד כמטולטלות כבודת־משקל אשר נעו ונדו הנה והנה בין הנאצל והנעלה של ערגה מלאה ובין מציאות קלוקלת חסרת טעם. היה מסביב הכל כה נקשה ואפור. הוא לא יכול היה ליצור מבלי אשר תרותק נפשו אל משהו גדול, כובש כליל. הוא ערג לאהבה גדולה. והנה לא היתה גם דמות אחת ראויה לרטט־נפש מסוים.

מתוך נסיעותיו היה מוצא לפרקים מזון־זכרונות לרוחו הסוערה. היו אלו זכרונות נעימים, דמדומי־חיים של עבר קרוב, שבקש להן בטוי בתמונותיו ושרטוטיו. גם עתה בעמדו על המשמר בלילות־החורף, מתכנס בבגד־השרד החם,

די היה לו לעצום עיניו לרגעים למען יעברו לפניו בסך
כל מקרי-חיינו פה ושם. בערים השונות אשר נדד בהן. הוא
ראה את עצמו במצבים ההם, במאורעות ופגישות שונות
ושכח את חיי-השעה התפלים שבהם הוא נתון עתה. במחנה-
צבא שלאחר מלחמה. אכן יפים היו הימים ההם. המראות
והמקרים! בחדות-נעורים עזה העביר על ראשו את גלי-
ההרהורים וזרמי-ההזיה השוטפים מן המרחקים ההם. הזכר
הזכירוהו כי גדול עוד העולם ויפה וכי עדיין צעיר לימים
הנהו ועוד רב לפניו. מראה רודף מראה. הנה הוא בערסל
בחורשת-אביב אל מול הים הפתוח בסך-רימו. או בצל-
פנסיון מענג בין הרי טירול. כשעיניו מתעצמות למחצה
ובעדן מסתנן נוף-טבע נושם מלוא גדלו. הנה שותה הוא
את קסם-תומתן של שושנות מים לבנות בליל ירח על פני
אגם בשויץ. או חותר עם מישהי. נוגה נוגה למאד. בין
הפיורדים אשר בצפון.

להרגיש ביופי הקורן מן הנפש ואובד לריק - אכן
אין עגמה גדולה זו.

היו ימים. ולא רחוקים הם ומוד זוכר את חדרו הבודד
במעלה הר. היה זה בשנות עלומיו. הוא עסק אז הרבה
בציור. אל ההרים העדויים צמחי חורף. העוטרים מכתש
של סביבות-פרא ירוקות, היה יוצא בוקר וערב עם מכחוליו
וצבעיו. הנוף האדיר בשפע מראותיו. הליט את נפשו
במעטה ערפלים. עורר בו צמאון כביר לכל נשגב ונחמד
ותשוקה לזהות לאהבה. חמימות היתה ממלאה את הנשמה
הנמוגה למראה רסיס-טל מבהיק על אמיר. לשמע ציוץ

צפור מנסרת בחלל, להד קול הדממה המהלכת מסביב.
שעות רבות ישב כך והזה אל תוך החלל כשמכחול נתון
לו בין אצבעותיו ללא מטרה.

מדוע לא יפול בחלקו משהו יוצא מגדר הרגיל —
הרהר אז — מדוע לא ינתן לאדם לכל מלוא חייו, כל
זה אשר יבקש רק ברגעיו הגדולים. הרגעים הגדולים!
כשיאים בודדים, קורנים, ינשאו אלה מבין רבבות המדרונות
וצלעות הימים והשנים המשתרעים אפורים וקרחים כמעט.
רק בשביל אלה הרגעים בלבד הן כדאים הם החיים. רק
הם הזוכים לפרקים לנשיקת־מרומים אמיתית, לכל מלוא
הסדה של שמש.

היו אז ימי בטלה לרוב. שעות תמימות היה רובץ
פרקדן על הדשא המזהיר ועיניו אל מרחקי־התכלת. אז היו
צפים ועולים גם ימי ילדות טהורים עם כל ברק־חנם המיוחד.
צף ועלה בית־הילדות על שפת הנהר. לרגלי הבית שטף־
עבר לו הלך־נצחיה זה, שטף־עבר ותמיד נשאר על מקומו...
מה אהב להדבק אל זגוגית החלון ביום חורף ולשקע
במראה המים הנשאים לתומם, אי־לשם במרחקים. הנה מה
טוב לשטוף יחד עמם, להנשא בלי מעצורים אל אשר
ישאם הרוח, כשהשמים ממעל, נקודי־כוכבי לילה, וצוהלי־
אור יום, משתקפים בהם בשלל־גונים, יש אשר יעצום גם
עתה את עיניו וכולו קשב להמית־המים החרישית של ימי
ילדותו. זה הריתמוס הראשון אשר שמע בחייו. אלו הגונים
הראשונים שנחקקו בעינו.

הנוף הפראי ההוא, נוף הרים וערבות ושבילים

מתפתלים בין רכסים, הרוח, רוח־הרים טהורה, ומראה השמים המתגונים חליפות, נטעו בקרבו את הערגה למרחקים. גם בהיותו ילד לא יכול היה להעצר, כילדי־היהודים האחרים, בכלא־הלמודים. למרות צער־ההורים הרב, הלך אחרי שרירות לבו, עזב את הבית בבוקר וחזר רק עם ערב כשהוא מסתתר בחדר־השינה וספר בידו... האם כבר הרגלה בכך, היא ידעה כי אין עוד לעשות עמו דבר. היא הבחינה בו רוחב־לב, אהבת־חיים, ובעיניו ראתה אור־מבוכה סוערת, כאשר היה גם בעיני אָבִיהָ ע"ה. היא ותָּרָה לו. "אין לכלוא אותו למרות רצונו בבית" — אמרה אל האב המתמרר לפרקים על גורלו. וצמאנו הלך וגבר ככל אשר הלך ובגר. המרחקים! המרחקים!

כיצד אפשר לו לאדם להולד ולמות על מקום אחד! לשבת תחתיו כל ימיו בלי לטעום טעמים של הרים ונהרות, יערות ונופים, החיים לעצמם את חייהם בחלל הגדול. העין נכספת תמיד לשנוי־גון, לצורות ולמראות, לתמורת־החמרים. הנפש שואגת להתמזג עם כל היש, לשתות את העולם ממלא הגביע. והנה עברו ימים מאז. תחנות דרך רבות. היה מישוהו נסתר אשר הכניע בו לאט לאט את השאגה, הליט את דמיונו במעטה־המציאות. הנה יושב הוא בנוה שאנן של חיי־בית מסודרים כדרך כל האדם. אל־אלהי־החיים! האמנם זהו החוף? האל זאת נערוג כל ימינו. אל קן־המנוחות? אל צחוק ילד רך, מתוק מתחטא בין קירות בית לבנים, אל ענות אשה נאמנה עם ברכת־אלם בעיניה? האין די בזה? והאין די באשר תשכב לך על ספתך בצל

הוילאות כשכל חזון העולמות האחרים מתנדף ועולה כאד בקר משכים הולך? לפרקים היתה באה ההשלמה עם המצב. תחת רביבי צחוקה של הבת הרכין ראשו בדממה, הזניח את מכחולו לימים תמימים והשקיע עצמו בעניני בית תפלים. אך יש אשר רגע אחד התנער פתאום. הביט אל סביבו ולא הבין מה לו בכל הענינים האלה? למה להסגר בכלא זה? והן מאומה לא עשה עוד, ודבר טרם העלה בחכת-היצירה. אז הטיל ארסו בכל הקרוב לו. גם אִמָּה לא נוקתה, גם ילדתו עם עיני-הקרוב הזורחות. וכל זה למה? יש והוא עצמו לא ידע למה ובשל מי האשם. ואז מנסה הוא להריק את חציו אל לבו. הה, זה רגש הנקמה בעצמו, מי אדיר ונורא הימנו? יש והוא חורק בשניו, מכה באגרופו על חזהו, כמטורף, מטלטל יריעת בד אחת אחרי השניה אל האש בפנת החדר, בבוז, בלעג קר, באש-דם בעינים. הוא אמר להשתחרר על ידי כך מעצמו, מהויתו המשונה. להעטות עליה דמות אחרת של אדם מרוצה מן הכל. אך לרגע. רק לרגעים היה נרגע. וכל הימים הכבדים, הארוכים, היו נופלים עליו כמחאות עזות כנגד כל סדר-חייו, כנגד כל חוסר הטעם של בני אדם המצטנפים בתוך פרוות ימיהם כמוגנים מקור-העתים וטוב להם. — — —

עם הופעתה של ארה הונח למכאוב לבו. פתאום תקפתהו תשוקת־יצירה. הוא חש גרוי חזק לעבודה. היא נגלתה כפס־תכלת בהיר תוך שמים מעוננים. הואסדר לו את חדר־עבודתו מחדש וברוח חדשה נגש אל ציוריו. הרופא הצבאי האריך לו את ימי־חופשו. במחנה עסקו בחזרות על תרגילים ותמרונים שונים, לפני צאת הגדוד למקומו החדש. מוד ששמש בזמן האחרון בתור מחסנאי, מסר תפקיד זה לעוזרו, ממלא מקום הגון ממנו בזריוותו. זה מלא את תפקידו בהצטינות וחסרונו של מוד לא נכר.

היו שעות אלו, שעות הרהורים מתוקים. מוד התהלך אנה אנה כשסנור לבן נתון לו על בגדי־הקקי הצבאיים, סיגרה בפיו ובמוחו אד־דמיונות.

לפעמים נתן בשיר קולו. היה זה שיר־חילים פזיז ומוד לווה בתנועות רגל ובקצב. אחר היה נגש אל לוח עץ, מעביר עליו בידו אחת ושתיים. מחליקהו יפה, מדביק עליו את היריעה ומכחולו היה עובר פעם במהירות ופעם לאט ומשאיר אחריו שרטוטים חזקים.

בחדר השני ישבה אמה אשתו ובתה. הם נזהרו לכל יפריעו לאמן בעבודתו. על בהונות רגליה היתה עוברת בחפזה את החדר לרגלי עבודתה במטבח ובחדר־האוכל. היא גם לא העזה להזמינו לארוחתו בטרם תדע לברור כי

גמר את עבודתו. יש אשר תדפוק חרישית וברטט, לפעמים תתבונן בעד חור דלתו בלט לראות את הנעשה. לרוב ישיבה אל השלחן עם הבת בלעדיו. הוא היה מוצא לו תמיד במה לעסוק דוקא בשעות הצהריים. היא לא העזה להפריעו גם בשעות בטלה כשהיה שוכב על הספה שבפנת החדר והוזה בתוך אד העשן. בימים שלאחר הפסח נדהמה אִמָּה למראה דמותה של נערה צעירה, יפה ומלאת עוז שהחלה מבקרת את מוד. זו לא דפקה מעולם. פתחה את הדלת ועמדה לה עמידת בטחון. בצחוק קל על שפתיה. לפרקים היתה מוצאת אותה יושבת תוך הכורסא כשידיה שלובות לה בחן ועיניה צמודות בלוח וביריעה שלפניהם עומד מוד ומציר. מתחילה לא סבלה אמה את דמותה של זו. היא גם נעלבה עלבון־נפש עמוק למראה חרותה של הנערה העושה בחדרו כבתוך ביתה שלה. הנה תפרע את שערה, תצחק בקול, תשלח מבט מאחורי הקלעים, תגע בכל מסגרת, תמונה או כלי בלי שאול דבר. הכל כמו ידוע לה למפרע, מוכר לה, קנינה שלה.

ובהחליף מוד מלה עם הנערה הנכריה, שלחה אמה מבט חד על השנים, מבט שנון וקצר, כמבקשה דרכה באופל... כל זה היה בימים הראשונים. אך משהציג מוד את הנערה לפניו, נשתנה יחסה. היא ראתה בארה חרות שאינה באה מתוך חוצפה, ותוס־לב במדה שלא שעררה מראש. פיה הקטן־הצנוע נראה לאמה כתמים ובוש כמעט על אשר לא נושק עוד מעולם. הם התידדו. אמה יחד עם ארה החלו לבקר בחדר העבודה יותר תכופות. על הספה צג

היו יושבות שתיהן ומתבוננות לתנועותיו של מוד.
הוא כמו לא שם לב אליהן והמשיך את עבודתו. עיניה
של הנערה היו לחות וידיה השלובות הביעו עצב לוקח לב.
מוד עבד בשקידה. ראשו היה המום אידאות חדשות.
חזיונות ורעיונות שהבהבו במוחו במצב גלמי קבלו פתאום
צורה. הוא היה מלא מתיחות. אונים חדשים התנגשו בקרבו
ובקשו בטוי. הוא התכונן לתערוכה הגדולה, הקולקטיבית
של הצירים בבוסטון. גם לפריו יסיע את תמונותיו. שקוע
בתכניותיו התהלך כל היום. צללים אלמים היו כל האחרים
המהלכים בקרבתי, הנמצאים מסביב לו. היא היתה המוקד,
הלפיד המצית את חושיו. טוב היה לו כשהיא יושבת
בכורסא ומביטה בו. גם בשעות לאות, נער מעליו את
רפיון־רוחו, התגבר על כל חולשותיו ונגש לעבודה מתוך
זעזוע פנימי, תביעה עמוקה.

די היה לו להתבונן בברק עיניה הצנוע, בתנועת
ידה האלמת בישרה את קוצת־שערה, למען יוסר לעיניו
הלוט המכסה כל דבר ויתגל האור הגנוז הקורן מכל ועל כל.
ארה חשה בכוחה זה. היא ההלה מבקרת אותו
תכופות. אביה שקם ממשכבו בבית־החולים, לא יכול עוד
לחזור אל המחנה. לפי פקודת הרופא נאסר עליו הטלטול
וארה נשארה עמו. שעות פנויות רבות היו לה. והיתה
מתחמקת מבית־החולים אל חדר־עבודתו של מוד כאל
מקדש נסתר. יש אשר גם לא חש בבואה. על הסף עמדה
רגע, רגע ליד הקיר, ורגע בכורסא. היא לא מצאה לה
מקום. הנה היא פה והנה היא שם. בכל היא. ומוד עומד

ליד היריעה, מעיניו עולות זעות בבואות, דמויות, צורות
לאין־ספור. הנה נמתחות הן על הבד. שרטוט אחר שרטוט,
קו אחר קו, ושירת צבעים נוהרת מעל היריעה האלמת.
המתה, המתעוררת אט אט וקמה לתחיה. וארה מביטה בפלא,
הנה אדם מעלה לעיניה חיים מתוך האפס, נופח רוח
ונשמה באין. ועיניו של מוד שני לפידים מזרים אור לא־
מזה, לזהט בהם קסם נסתר של כוח לא־אנוש. היא יראה
כוח זה. על הבד פורח לעיניה יסמין, הוא משכרה בריחו.
כן, היא חשה סהרחרות. היא רואה את הצללים והאורות
המשחקים בקפליו, את הרוח הרוטטת בגביעו, הנה מתבהרת
ועולה גם דמות. תחלה קוים כוללים, שרטוטי־רוך, ואחר
הבעה מסוימת. מה זאת? האין זו אשה־נערה ידועה לה
במקצת, מי היא זו? העינים, הכתפים, המצח, ועל הכל
הידים השלובות האלה, האוהבות, אל־אלהים! ידים
מדובבות. והארשת בהירה כל כך. שקופה. אתה שומע
באזניך את קולן, ממי נטל מוד את הידים האלו?

ואת האשל הזה הנראה מרחוק, אשל העומד על
עמדו כאן כאילו לפני שנים ויובלות. לא, בלעדיו לא
תתואר התמונה כולה. כשם שאין לתאר מטר בלי עבים
מלאים. איך מעלה מוד את כל אלה? והנה עוד דמויות
נשים. במצבים שונים. נערה כורעת על ברכיה אל מול
האי־קונין, נערה רוחצת במי־שקיעה, נערה בודדה, נערה
עם צפיה, נערה אל מול ירח. נערות ונערות. מנין למוד
כל המון הנשים הזה? הרמון שלם! והוא - שולטן־ההרמון
הזה, עושה בהם כרצונו, מחיך לו בלאט לתוך אפלולית

ההיכל בשפתים קמוצות...

הה' התמימה! היא לא ידעה, כי מוד זה היה נותן את כל עולמותיו, את כל כבודו שהוא עתיד לנחול, את כל יצירותיו בשביל קורטוב־חיים ממש. חיים במלואם. הרי לא היה חוף בעולם אשר לא נסה לחתור אליו בדמיונו. בחזון־רוחו. הוא רחף בכל השחקים, עבר את כל הימים וגמע מכל הגביעים ולא נשתכר. חסרה התמצית. השקוי היחיד והאחד אשר הוא מקור־כל ואשר זולתו אין עוד: חיים.

הטובה והתמימה! היא היתה קוראור אחד משמש־חיים זו. נפשו ערגה לשחות על מצולתה, שפתיו רטטו למראה מצחה, אצבעותיו כמהו אל ידיה הנבוכות, היהודיות. כשהוא התבונן אל ערפה, צוארה וכתפיה דמה לראות את יהודית, לפני לכתה אל הולופרנש.

רעיון אחד נועז הציק לו, שטף בדמו ובקש מוצא. לא. הוא בודאי לא יזכה לכך. הוא מחניק בו את הרעיון העקש הזה ביצרו את כל המון הנערות הללו, אך נפשו לא תדע שבעה: הוא חותר בכל ספינות־חלומו, אל הפלא העירום: ארה האשה. כאילו היתה שלו, כולה שלו. — רק פעם הופיע הפלא. לא יאומן. החלום היה זה או אגדה? אחד מלילות אביב נשען אל חלונו. צחק בכל מלוא־עדנו אל פניו ואל נפשו. הוא לא יכול לישון. קם, התלבש ויצא. לא ידע לאן ילך. רגליו נהלוהו. היתה שעת חצות. הוא שרך דרכו בצל הארנים, מקום ודוייו, ישב על האבן הלבנה, מקום שבתם, רנן לעצמו פזמון מזור, מגוחך.

הביט פעם אל הירח ופעם אל צלו ופתאום ידע את אשר
עליו לעשות. הוא מהר, כנחפז להוציא לפועל צו נסתר
של גורל. אחר רגעי-מספר כבר עמד ליד חלון בית-החולים
הצבאי. החלון היה פתוח. אך גבוה. מעל לגדר פרש אשל
עתיק את דליותיו. הוא טפס עליו. ענפים אחדים רטטו אל
מול החלון, דפקו דפיקה קלה בזוגית כאצבעות-אדם. נשמע
רחש, חריקת מטה ותנועת גו מתעורר. הוא בטא בלחש,
לא בקולו כמעט: "א-רה" — "כן" — ענה קול, התמודד גו
נערה כשהוא עטוף בסודר לבן, ונמתח אל החלון. — עינים
נפגשו, נחשו, ידעו למפרע כי אחרת לא יתכן. גורל. ידיים
הושטו כשתי דליות רוטטות, צנועות, וגו-איש רוטט, כולו
חמדה, נמשך פנימה ...

ברחובות העיר עברו פלוגות צבא בסך. מחנה הכרמל התחיל להתפרק ופלוגות אחדות כבר נשלחו למקומות חדשים. השמש יקדה ביתר אונים. לפרקים הביאו רוחות הקדים את זעף־השימון הביתה. מאלו לא נתקבלה כל ידיעה. ארה אמנם לא ערגה לו עוד כבראשונה, אך תמיד בעלות דמותו של מוד לעיניה, נצב אף הוא מנגד. דמות מול דמות והיא באמצע. כמחט בין המגניטים.

האב החלים כמעט לגמרי. הדודה החלה לטפל בו כקדם וארה נשתחררה מהרבה עבודות. בשלוחה הילכה ביניהם. אך תחת המצח הכולט והצח מורגש היה בכל זאת מרי מתאפק. קשה היה להצפין את המבוכה והחרדה. שלא מדעת צפה ועלתה בעינים הערגה הנכאה, מנת חלקם של כל האוהבים. היו שעות והיא ירבה צמודה אל מקומה ועיניה תקועות בו הספון או בחלון אל נקודה אחת. נכנס האב, עומד על הסף ומתבונן בה רגע־מספר והיא אינה חשה במאומה. הוא יוצא ושב שנית וארה עודה יושבת שקועה בהרהוריה. לא פעם מצאתה הדודה מנגבת דמעה מעיניה, כשהיא נצמדת בכל־כח אל זוגית־החלון, אל מול האשל. האב והדודה החלו מסתודדים ביניהם. לפרקים דברו ברמזים כבימי־המחנה. וארה שומעה ואינה שומעה דבר.

אמה נפלה למשכב. בחדר האפלולי, על מטת דוי, תוך כרה הלבן, השקיעה ראשה הלוהט. היא קדחה. הבת החמודה עמדה ליד המטה לצנן בכפה הרכה את אצבעותיה של אמא. מוד שכב על ספתו בחדר העבודה, שטוף הרהוריו.

נכנסה ארה. מוד סח לה על מחלתה של אמה וצער רב צף ועלה בעיניה. מיד נחפזה להכנס לחדר החולה. אמה שכבה בעינים עצומות למחצה כשידה הפעוטה מלבינה על הסדין כנס־שלום צחור. עם כניסתה של ארה, חיכו העינים הנוגות חיוך מתפנק וידה הושטה באויר.

ארה קבלה על עצמה לטפל בחולה. הנה אביה קדח ומלאה יפה תפקיד של אחות רחמניה. היא פנויה כעת ועל כן היא מציעה את שרותה. בעיני אמה נראו דמעות, היא לחצה את ידה של ארה בשארית־האונים אשר לה, ושפתיה נעו להודות לה על טוב־לבה.

מאז בלתה ארה את רוב היום בביתו של מוד. היא מלאה גם תפקיד של מנהלת־בית טובה, דאגה לילדה ולמוד וטפלה במסירות ואהבה באמה. מיום ליום הוקל לאמה. החום ירד, אך חולשתה גברה יותר. בפניה החולמות־רכות ראה מוד את דמות *Madonna del Granduca* של רפאל.

שעת דמדומים. אמה נרדמה. וארה נשארה עם מוד בחדר־עבודתו. הוא הוציא מאחורי המסך, תמונה גדולה שזה אך גמר את מסגרתה, זו היתה פרי־עבודתו בימים האחרונים מדוכא ממחלתה של אמה גברה בו התשוקה להעלות זכרונות מחייו בצפון. להרחיק מעט מזה, מכל הצער האוכל

אותו במסתרים, אמר, והנה מה שהעלה הפעם.

ארה עמדה במרחק צעדים אחדים כשהיא מאהילה קצת על עיניה. מוד הציב את התמונה על כן מול חלון המערב. היה זה פירוד בצפון בימי אביב. מים חלקים, נוצצים בין סלעים ומפרצים, איים וחולות. באופק נראו ברוזיים יורדים על חלקת-מי-ערב. עלם זר עם בת-דיג חתרו בסירת מפרש אל מרחב-הים.

על התמונה שהה אור-הצפון העגמומי ובלב ארה נצברו פתאום גלי-כליונות. היא נגשה אל מוד ולחצה ידו, אחר השקיעה בעיניו הכחולות את כל חסד-אהבתה. "הגד נא, מוד, מה יהא בסופנו?"

מוד נשא עיניו אל החלון, גנח ולא ענה דבר. בלבו קונן רעיון מסוכן מאד. היתה זו דומיה לפני סערה. הוא הציע לצאת מעט החוצה. כל היום עבד, גם היא עבדה למדי, - "מוטב לשאוף אויר צח, מהעצר בביח" - אמר.

הם יצאו לנתיב הארנים שעל הכרמל. הנתיב היה צר ומוד הכרח לצעוד בעקבותיה. היה זה אושר להלך כך מאחורי גבה ולהתבונן בשמלת-הורד הקלילה, המשקיפה גורה חסובה וצעירה. גורת גו כל כך קרוב לו וידוע לו. קול נסתר המה בו בלי הרף: "אשרי האיש אשר זכה, לשחות מעט על מעין ברכה זה. כל מי שטעם הימנו רק נטף קל, לא ידע עוד מורא גהינום".

אך רטט עברוהו כצל עבים צונן. בבואם אל מעלה ההר, במקום המנזר, עמדו השנים

אל מול הים הפתוח. הרוחש למטה עד מרחקי האופק.
והרוח שחקה בבלוריתו של מוד והתגרתה בשמלתה של ארה.
— יפה כך לעמוד לפני הקץ — עבר הרהור במוחו
של מוד.

הם, כוחות הטבע האיתנים עומדים כאן ויעמדו עוד
ימים רבים, ככה, כמו שהוא רואה אותם עכשיו בעיניו
מות אשר לו.

אחרי רגע קל נשק מבטו, המרחיק כבר מעבר מזה,
את ערפה הצחור של האשה הנערה, מבלי אשר תחוש
דבר. היא היתה קסומת המראה. מי הפיורד הצפוני עמדו
לעיניה, הנה העלם ובת הדיג, הנה עומדים הם כאן בשעה
זו, הוא והיא. היא רצתה להגיד זאת למוד, פנתה לאחוריה
ראתהו שקוע בהרהוריו, ולא העזה לדבר.

בפנותה אליו חשב מוד: לא היתה עוד אשה אשר
הביט אל ערפה ולא הפנתה פניה אליו...

רגע חלף בעיניו רטט אושר, אך ברגע שני צף ועלה
בהן צל שחור-אימה: שפי.

חדר־העבודה של מוד קרן באור בוקר, הרוח הביאה אל הדלת הפתוחה ריחות־מרחבים. אך בעמוד הצייר על הסף להכנס אל חדרו לא חש בכל אלה. ראשו היה המוס־מזימות שחורות. האופק הצטמצם לעיניו, החיים התכוצו גם הם במסגרת צרה מאד. הוא הביט לתוך נפשו וימש חושך. ככה יתהה איש על פתרון חייו. יעמד על פרשת־דרכים ולא ידע לאן יפן. מישהו זר, כמו בקע ועלה מתוכו ועמד כצל לעומתו. כל אותה שעה עמד ונד לו בראשו: "אמן, אמן! הה, הטעם הטפל אשר לאמנות! מה הם החיים המצוירים האלה; יריעה, ניר, סרחון צבעים, רק כזב אחד גדול, רק ממלא מקום חיים עלוב למאד, באין חיים".

פתאום נוכח, כי כל ימיו שקר, שקר לנפשו ושקר לזולתו. הוא מתעה במקסם־שוא, הוא מוליך שולל, הוא יושב בתוך מרמה. המרמה מקפת וממלאה אותנו כאוור המרחף מסביבנו ובנו, גם בלי שנחוש בו, בלחצו. ועד מתי? מתי יתבהר האופק? הנה עומד הוא על הסף, לעיניו קן־משפחה הרוס. גם העולם הרחוק אינו קורא עוד באורותיו, לקו כל המאורות. אין לאן ללכת עוד. הצל שנע לעומתו כמו צחק רגע כמתלהלה וברגע שני רמז כמאים:

— וארה לא תהי שלך, לא תוכל היות שלך. זהו חוף אשר אליו לא תגיע לעולם, תמיד ימוגן גליך באמצע־הדרך.

חרדת סערה תרחף על ימיך ותנפץ כל מאוייך אל כפים
ערירים. הן זה ברור. והיא? אף לה גזור תגדור את כל
המבואות. עמד תעמוד כמחיצה בינה ובין האחרים, שלול
תשלול ממנה את כל קסמי-התעותעים אשר נכוננו לה, מבלי
תת לה את אורך, את קסם-חיך לצמיתות.

ולמה תהי אף היא בין הכושלים, בין נופלי-דרך?
המסכנה! רק הבהק הבהיקה לך כמגדלור הזורק אורו אל
מרחבי-הים, למען הראותך, אחר כך, את האופל הגדול,
בהעצם עינו..."

מוד הרכין ראשו כמו לפני כוח נעלם שאין לעמוד
בפניו. כל מה שנראה לו רק תמול לאושר שלם, הפך לזרא.
הצל נעלם. העננה הקודרת כמו נתפזרה מקוי-שמש
חזקים שפרצו פתאום. אמה הופיעה בפתח. רגע הביטה
בפניו המעונים של מוד, ושאלה בחרדה: "החולה אתה,
מוד? הוא נדהם. ביד חמה הצמיד אל לבו את הרעיה
הנאמנה, הטובה, והאהבת אותו למאד. —

"אמה חביבה, כן, אני חולה, חולה ברוחי יותר מאשר
בגופי, ואין כל תקנה. איש כמוני, מוטב לו כי ילך".
אמה נבהלה. חולשה תקפה אותה, היא לא הבינה
למה ירמזו מליו של מוד, לבה הלם בה מאימה סתומה, אך
לא העזה להקיפיהו בשאלות. דומם בקול פצוע כמדובבת
לעצמה הפליטה: "כן, יקירי, הרבה הרבה עובר עליך בימים
אלה. אני יודעת".

מוד הביט בפניה העיפות, החורות וחמלה גדולה צפה
בלבו. סחרחורת אחזתהו. פתאום ראה לעיניו מחול צללים
קג

מטושטשים של אנשים העומדים סביב הבית. בוקר־אביב
רענן. סקרנים זרים מתאספים מכל עבר ומקיפים זה את זה
בשאלות ותמיהות. באותה שעה שוכב הוא קפוא, דומם
כאבן על פתח החדר, כשידו האחת מכווצת אגרוף וידו
השניה על לבו. עיניו גלויות, מביטות ורואות הכל. —
התמונות אשר על קירות החדר מכוסות כולן בניירות.
תמונתה של ארה הפוכה על פניה בפנה. הנה עבר איש,
הרים אותה והתבונן בה רגע. האחרים נגשו אף הם. רק
אז מנסה הוא להתרומם, לקום, ובמחיידי אחת להתז את
ראשם של כל אלה — ואינו יכול להניד עפעף, להזיז־אבר.
הוא צמוד לאדמה. צמוד לעולם. — — —

באותו ערב יצא מוד אל הקנטינה לשכך מעט את
מריו בבקבוק שיכר. הוא שרך דרכו כמתעתע. בדרך נטפל
אליו סרג'נט הלמן, והלכו יחד. זה כמה שלא נפגשו. ליד
השולחן העגול בקצה האולם, במקום שם נודף ריח אלכוהול
חריף, ישב מוד לצנן קצת את הלב הלוהט מיסורים.
בקנטינה לא שרר עוד הרעש הרגיל תמיד בשעה
זו. רק שני חילים אנגלים שכבר "עברו על גדוניהם" שלחו
בעינים בוהות אגרופים זה מול זה. אחרי רגעי מספר נכנסו
חילים הודים, קנו סיגריות והסתלקו. מוד לגם מן הבקבוק
לגימות גדולות. ובקש בקבוק שני. הלמן הסתפק בספל־התה
אשר הביא אתו, מלאו שיכר ובגמרו לשתות, רטן
לעצמו רומנס עממי באידיש שעורר את כעסו של מוד:

«חדל לך מקשקוש ריק זה, הבה ואשיר לפניך שיר־ערש.
את שיר־הערש היפה ביותר, אשר לילדים גדולים».

מוד תמך רגליו בכסא שמנגד, פרע את בלוריתו
והחל לשיר:

נומָה לִבִּי, וְשָׁקֵט מְעַט,

צָחֹק חֲמָדָה לְךָ, הַקְּטָנָה.

עֵת לְחֻשְׁתִּי: «אַתָּה, רַק אַתָּה!»

לֹא רְאִיתָ אֶת שְׂטָנָה:

הוּא צָחֵק, צָחֵק בְּלֵט...

בזמרו את הטור האחרון, גנח כמתפכח, השמיט
ראשו על חזהו ורצה להשעין גיו אל השלחן, אך פתאום
הזדקף, קם כשהוא מתנודד, והגיח אל קרבו את שארית
השיכר מן הבקבוק השני, הזמין שלישי ומזג לספלו של הלמן.
«מנין לך שיר זה, מודז?» שאלו הלמן כשהוא לוגם בהנאה.
«או, יש לי כהנה וכהנה. ברגעי־צער קשים, לכשיכלו
הסיגריות בנרתיקו והיין בכוסו של אדם, מחבר הוא לעצמו
פזמונים, כלום לא ידעת זאת?
«קופסת גולד־פלק, בבקשה!» הכריז לתוך האולם
בפנותו אל החיל־המלצר.

הלמן אף הוא הזמין סיגריות. הם שקעו שניהם באד
העשן הכחול. «הנה לך זמר שני אם רוצה אתה בכך»
פתח מוד אחר דממה ארוכה.

אַתָּה גוֹמְעֵת רֵךְ וּמְשֵׁשׁ

אֲשֶׁר־רָנַע מְלֵא־הַכּוֹס.

בְּקַבְעֵת נֶטְף מֵר

"בראשי מתרוצצים הם כעכברים מסוממים, אלה הפזמונים המשוניים" רטן והוסיף לעשן סיגרה אחר סיגרה. בחלון נראה הירח העולה. החילים-המלצרים עמדו ליד מדפי-הסחורות והתלחשו ביניהם. הלמן לא הבין לרוחו של מוד. הוא שמח על העיפות המתוקה הרוחשת בגופו הכבד. הרכין ראש אל שיש השולחן ועצם עיניו כמנמנם.

"הלמן!" השמיע מוד פתאם קול צעקה לתוך החלל.

"התנער ואשאלך שאלה יפה, אנסח לפניך את השאלה בקצור נמרץ, ראה לענותני ברורות. שים לב!"

הלמן נבהל והתמודד כהיל שמפקדו עומד עליו.

"מעשה בשנים, שני רעים טובים שאהבו את האחת. האחת השיבה אהבה אל חיק שניהם. היא עצמה לא ידעה לברור או אולי לא גלתה לעצמה את מי תאהב יותר, והשנים – איש איש מאמין בודאי כי הוא בחיר-לבה. ועל כן – מה עליהם לעשות?"

הלמן חש פתאם כי הם לוי, רק עתה נוכח כי צוארון בגד השרד הודקו עד למחנק, פתחו ושאף רוח מלוא-ריאותיו. בהתפעלות אוילית התבונן אל פני מוד המתכווצים ומחכים לתשובה. הוא הרהר בפזור-נפש.

"על האחד כמובן לוותר!" קרא בכבד-ראש, כאילו נתן רק עתה דעתו על השאלה.

"הדיוט! מי מן השנים יוותר, הרי זו השאלה!" צעק מוד ורקע ברגליו.

הלמן נבוך, תויר-פניו קבלו ארשת של שופט מתחבט.

בפסק־דינו.

”יפילו גורל ביניהם” הוסיף בקול בטוח כמי שמצא פתאם קרקע מוצק תחת רגליו. ”אם אין ברצונם לצאת בדו־קרב”.

מוד ששקע בהרהורים, כאילו לא חכה עוד לדבריו של הלמן, נאנח מעומק לבו: ”גורל! כן, אחד צריך לותר” אמרת, כך הוא – הוא דבר לעצמו בשלוח גמורה כמי אשר הגיע כבר אל גבול־הפתרון ואין לשנות.

בעד הדלת נראו חילים רבים, הם פרצו דרכם ברעש וקול דברים ותפסו מקומות בתור.

”נקום ונלכה נא, עלי לחזור למחנה לפני מפקד־הערב” התחנן הלמן. מוד קם בכבוד ממקומו. ברכיו רעדו־רצו; להשאר עוד במסכת החילים החדשים, לשתות, לשוחח ולשיר. מצב־רוח משונה כזה לא היה לו זה כבר. הוא היה מוכן לצאת במחול לעיני כולם. או להתערטל פתאום מלבשו ולשכב על המפתן למען ידרכו עליו כל הבאים והיוצאים. דבר־סוד הציק לו בחובו. הישפוך לפני מישהו את מרי־שיחו? לא, זאת ודאי לא יעשה – אין גם אחד, הראוי לכך. אופל יקחם כולם. –

הוא התאמץ שלא לשלוח קללה חריפה אל חלל־האולם. בקרבו נצברו חמרי־דלקה, ידע כי לא ימצא סביבו נפש חיה, קרובה אשר לפנייה יוכל לדבר גלויות. אך לבו תבע הימנו להכנס בשיחה עם מישהו. בלכתם בדרך, פנה אל הסרג־נט: ”הלמן, ספר נא דבר־מה! השעמום אוכל מסביב.” סרג־נט הלמן שלא פסק מהרהר בשאלה שהציג מוד

לפניו, נזכר במאורע מענין אשר אירע בקולומביה, שבאמריקה
הדרומית, בעת נדדו שם לרגלי מסחרו. שאלתו של
מוד העלתה לפניו את המקרה המוזר אשר היה בשעתו
לשיחה בפיר-כל.

הדרך אל המחנה היתה מוארה באור ירח מלא ונסכה
עליו השראה מיוחדת. נסה לסדר את הדברים כמספר
מובהק, אחר הפסקה קצרה החל:

“מהרהר אני בשאלתך, מוד: השנים והאחת,
והנה צף ועולה בזכרוני מקרה שודאי יענין אותך. זה היה
לפני שנים אחדות. לרגלי מסחר הארג שעסקתי בו בבוגוטה,
בירת קולומביה, נזדמנתי אל ביתו של אדם אחד עשיר
ונדיב-לב ושמו אדלמן. מחוץ לעיר היו לו נחלות רבות,
קרקעות ואחוזות. עסקו הכניס לו רווחים יפים. אדם זה
אהב לעשות חסד עם כל מר-נפש, דל ונגוע-גורל. יהודים
רבים נעזרו על ידו בכסף ובעצות ברדתם אל הארץ החדשה
והזרה. והנה יום אחד, נודע לו כי בעיר הקרובה נמצא
חולה משונה, עוזב לנפשו, אשר הכריז על שביתת רעב,
וימים רבים התהלך עירום למחצה כמטורף. אדלמן התענין
במקרה ונסע לאותו מקום. ואחר עמל רב עלה בידו להביא
את המטורף אל ביתו. הוא דאג לו בכל. נתן לו חדר בביתו
העמיד משרתים לרשותו, והחליט בלבו להשיבו לצלילות
דעתו ויהימה. בימים הראשונים מאן האיש לקבל כל דבר
אכל אל פיו. אדלמן הפציר בו, התחנן לפניו, והשפיע עליו
לעבור לאחוזת אחותו הקרובה, המטפלת במשק-חקלאי. שם
התעורר התאבון אצל המטורף והודות להשפעתו של אדלמן

החל מקבל מזון. "בחר לך, מאשר תבחר, במה רוצה הנך היום, באזו זה המהלך בחצר? טוב, רבקה, אחותי היקרה! צוי לשחטו והכיני צלי הגון לכבודו של אורחנו הנכבד!" הנה כך היה פונה אל האורח מדי יום ביומו. לאט לאט נשתנה מצב רוחו של החולה, במשך הזמן נעשה מתון יותר בתנועותיו. פניו החורים לא היו לו עוד ועיניו הפיקו תודה אלמת. כל היום התהלך בחצר ובגן אחוז-הרהורים. לא דבר כמעט דבר. בבוא שעת הצהרים ישב אל השולחן וסעד עם כולם ובגמרו קם ממקומו וחזר אל בין העצים. שכב פרקדן ועיניו עצומות. בלילה ירא היה לישון לבדו ולא פעם בא אל חדרו של אדלמן והתחנן לפניו כי יקחהו אל מטתו וישן עמו יחד.

כה עברו ירחים אחדים. יום אחד הופיע האורח לפני אדלמן והפציר בו כי ישיבהו אל ביתו. הוא גר בהולנד ורוצה לשוב הביתה.

אדלמן סדר את נסיעתו, נתן לו גם מעט כסף לדרך והעלהו על האניה. הוא היה מאושר במעשה-החסד אשר עשה לזר המסכן. עברו שבועות אחדים, בינתיים סובבתי לרגל מסחרי בכפרים ובסביבות הרחוקות מבוגוטה וחזרתי אחר סדור כל עניני לביתו של אדלמן. פגשתיו מהלך בחררו כמתעתע, פניו קודרים מצער. "מה קרה מר אדלמן?" פונה אני אליו ושואלו בתמיה, אדלמן נאנח ועונה במנוד ראש: "כלום יכולים לדעת דבר, אכן צדק מי שאמר לי: חדל לך מן המטורפים, בטרם תרפאם, וישגעוך ונוספו שנים על האחד. הנה ראית בעינך בכמה עמל וכסף עלה: קט"

לי החולה המטורף שהיה בביתי. שלחתי הביתה כבקשתו והנה בהגיע האניה אל חוף הולנדיה, מתיצב הוא על הספון ויורה אל לבו שלש יריות אקדה וחסל. ולא זה בלבד, הא לך את עתון הבוקר וקרא דבר מענין ביותר. באותו יום ובאותה שעה קם גם כאן אחד מעשירי־המקום, קתולי צעיר בן־קולומביה, ²⁸ ועושה אף הוא כמעשה היהודי ההולנדי וכל זה למה? הסבה פשוטה מאד *cherchez la femme* שניהם אהבו קולומבינית אחת. וכיון שלא יכלו לוותר עליה. הרחיקו ממנה והתענו ימים רבים זה בכה וזה בכה והחלטה אחת בחובם: לקום ביום אחד קבוע מראש וליטול מעצמם את החיים. — הנה קימו שניהם את גזרת־הגורל

הלמן גמר את ספור המאורע. הם הגיעו לשדה הזרוע שהשתרע מן התחנה עד מקום המחנה. קול־דברים של חילי־גדוד ספורים היוצאים העירה, נשא ברוח. מרחוק במורד הכרמל הבהבו אורות. רטט עבר בגופו של מוד בנפשו השתומם על מקרה הפגישה עם הלמן דוקא הערב הזה. הנה נפל בחלקו לשמוע מפיו גם דבר־גורל קרוב לו. כמה משונה הדבר ומחריד כאחד. אך הוא השתדל להשקיט רוחו. ההחלטה גמלה בלבו מכבר. הושיט ידו לפרידה: "אכן מענין מאד, הלמן, אני מודה לך על ספורך, להתראות!" כצל מבוהל נעלם מוד באפלה בדרך המובילה העירה.

אחר שעה קלה התהפך מוד על משכבו וצלמי־בלהות לעיניו. הוא נסה לטשטש את הדמויות העולות ולא יכול.

נפשו התנוודה כמו על משברים סוערים. מסביב היתה דממה. הירח צחק אל החלון הפתוח. מוד קם יתף, בחלוק-הלילה, ונכנס אל חדר העבודה: התמונות על הקיר הימני היו מוארות כולן בנוגה חור. הוא התהלך בחדר אנה ואנה כשראשו הלוהט נתון בין ידיו. פתאם נגש והרים את אחת התמונות והתבונן בה ארוכות, אחר עמד ליד החלון והביט אל הרחוב הדומם. שורת הבתים שמנגד היתה טובלת באור גדול. החלונות היו רובם מוגפים. ליד אחד המבואות עמד זוג צעיר והתלהש. העלם גבוה, בעל בלורית פרועה, החזיק בידה של נערה רכת-שנים ומדי פעם בפעם לחצה אל חזהו. היא התנגדה קצת וסטרה לו על ידו סטירת-חבה. אחר רגעי מספר נפרד מעליה בנשיקת-שפתים אמיצה. מחצר קרובה קרא תרנגול, אחרים ענו לו מעברים שונים. על פרשת הרחובות התהלך שוטר אנה ואנה כשידיו נתונות לאחוריו. שעון-העיר הכריז על חצות. מוד נשא עיניו אל הירח המצטחק והרהורי-עבר רבים עלו במוחו. הנה עין חורת-אלמת זו המשוטטת בתכלת של מעלה, לותהו לא פעם אל משכנו, אחר טיולי-חמדה רבים, פעם בעיר זו ופעם באחרת פעם עם אשה זו ופעם עם האחרת. תמיד נשאר הוא למעלה, אותו מלוה-חרש, בעת אשר המלווים למטה, הם תמיד אחרים. עוד מאות אלפי שנים, יהלך נודד-לילה זה כמו עתה, בשדות-התכלת הללו וישלח את עינו הסוקרת בכל מסביב. מוד גנח בחובו גניחה עמוקה, נוקבת ונכנס שוב אל חדר-המשכב. אמה שכבה על מצעה הלבן על צדה השמאלי כשידה האחת תומכת את ראשה, חזה עלה וירד קיא

בנשימה אטית. הוא התקרב בלאט אל מטת־ילדתו. קוֹ־אור
נזרק באלכסון על פניה המתוקים. שערותיה הזהובות היו
פזורות על הכר, פיה פעור קצת, ולבנת ידה הקטנה שטוחה
על הסדין. הוא גחן ונשקה במצחה. רגע נשאר עומד שקוע
בהרהורים. פתאם העביר ידו על מצחו ועל עיניו, נגש אל
ארון־הבגדים הלבן. הוציא את בגדי־השרדוהתלבש בקפדנות
יתרה, גם את החגורה לא שכח. את כל כפתוריו רכס
כהלכה, נטל את רובו, חבש את ההלמט לראשו ומהר לצאת
את החדר.

בפאת מזרח קרע הביקר צוהר תוך הדמדומים והביט
 בעדו אל המרחב. הים השתרע קופא ואפלולי, הכרמל מנגד
 רבץ כערפל אפור שנתגלם לגוש ענק. תוך דממת השחרית
 הטלולה, נסרה גניחת הקטר, מן התחנה הקרובה, כקול לב פצוע.
 שולי האהלים אשר במחנה הכרמל היו עוד מורדים.
 רק באהל-הסיגנליסטים התנער שפי, שחזר אתמול מעבודתו
 בחמת, ונגש אל הטלפון המשמיע את צלצולו. הוא אחז
 בשפופרת להקשיב אל המדבר.

היה הפעם קול לא ברור שנפסק לפרקים. רק מלה
 אחת היתה מובנת ונתפסת בנקל: מקרה אסון. בהמשך
 הדברים נתבררו לשפי פרטים שונים. גדוד ה-40 נתבקש
 לשלוח מיד שני שוטרים אל חורשת הארנים שעל הכרמל.
 בקרבת המנזר נמצא חיל, מחילי הגדוד, מת-לידונמצארובה.
 אחרי שעה קלה כבר נודע הדבר לכל בני הגדוד.
 קבוצות קבוצות עמדו ליד האהלים ושוחחו על המקרה. מי
 הוא החלל לא ידע עוד איש. במפקד-המחנה לא נעדר גם אחד.
 רק בשעה השביעית בבוקר הובאה הגויה אל בית
 החולים הצבאי ושמו של מוד נשא על כל פה.

“מוד המסכן! הוא היה חולה בשבועות האחרונים
 ונרגז מאד” השמיע אחד ליד אהלו של שפי.
 “חולה? ואם חולה, מה ראה לשטות זו?” שאל שני בתמיה.

קיג

«הרי קבל חופשה והיה מתרפא בביתו.» הוסיף שלישי.
במנוד ראש והשתוממות התלחשו גם האחרים:
— אבד עצמו לדעת בזה אין כל ספק.
— אכן מפליא הדבר, תמיד עשה רושם של אדם
מתון, שקט ומיושבהדעת.
— אכן מוזר ומפתיע.

חצוצרת־השחרית השמיעה על הפרד, כרגיל, כאילו לא קרה דבר
החילים גמרו לסדר את אהליהם ומהרו אל מגרש־התרגילים.
שפי, שהיה פטור מכל זה, נשאר עומד על מקומו
המוס־הרהורים. «מוד המסכן!» קרא לעצמו ועיניו תהו תוך
המרחק ולא ראו דבר.

פתאם עלתה לעיניו דמותה של ארה. מה עושה היא?
היכן ימצאנה ברגע זה? הרי גם היא תצטער לשמע
הידיעה המחרידה. מה עליו לעשות תחילה? לרוץ אל מתנה
המהגרים הארמנים, או אולי מחובתו לרוץ תיכף אל ביתו
של מוד. הרי אין איש זולתו כאן, הקרוב לבני ביתו של
המת. הן ביכלתו לעזור במשהו. לנחם. לעודד. אמה המסכנה!
כמה אומללה היא. מה מחריד הדבר!

כשהגיע שפי אל ביתו של מוד, מצא קהל סקרנים
ליד החלונות. בחדר המשכב שכבה אמה במטתה ונשים
שכנות משמשות על ידה. מחליפות מדי פעם בפעם תחבשות
קרות לראשה ושולחות דברי נחומים לחלל־החדר. היא גנחה
כל העת בעינים עצומות, ולא חשה דבר. לפרקים פרצה
ביללה קורעת לב. שפי המק־עבר, רוטט כולו, אל חדר
העבודה. נסה לשאול פרטים שונים ולא נענה. חור ונדהם

עמד רגע באמצע החדר, התבונן במהפכה שמסביב ולא האמין למראה-עיניו. לוח-הציור היו שמוט ארצה, בפנה, הוילאות היו מורדות, התמונות מכוסות בנירות. מה קרה כאן? האומנם קפאה לעולם, זו היד הנאמנה אשר טפלה בכל אלה? האומנם איננו יותר בחיים, מוד החביב והטוב? קשה היה להסתגל אל הרעיון. הוא לא ידע את אשר יעשה, ומהר לעזוב את המקום. אמר לשוב אל המחנה, אך בדרך נמלך ונחפז לבית החולים הצבאי; לבו געש בו וראשו סבב עליו כגלגל.

בינתיים הובאה הגויה לבדיקה. הרופא הצבאי נוכח ברורות, כי מקרה אבוד עצמו לדעת כאן. המות הוצאל לפועל על ידי יריה בכדור רובה. אכן משונה ומפתיע היה אופן הוצאתו לפועל את הדבר. כיון שלא היה לו נשק אחר, השעין את הרובה אל חזהו ובבוהן-רגלו לחץ את הדק-הרובה מול לבו. ביריה ראשונה נפל תחתיו. הכדור פלח גם את הריאה השמאלית.

אחרי הצהרים הובלה הגויה לקברות בטקס צבאי.

כעבור ימים מספר ישב שפי עם ארה בצל החורשה, במחנה הארמנים. שוב כבימים הראשונים לחשו העצים לחש חמים ומלא-הבטחה על ימים יפים אשר יבואו. צללי-העלים פוזו במי הדמדומים כאגדות, וריח מתוק נדף ממרבד-הדשא הרך, מקום מושבם.

“מה שלומך, ארה, מה הצל הכבד אשר בעיניך?”

וארה אינה עונה כמעט. עיניה, לא ניתנו להתפס כמו
תמיד, ובפלטת תשובה חורה, תרכין פניה בארשת־קפאון
ותתחמק מהביט אל עיניו. קולה רוח יותר, עמוק וזר כמעט.
כורה תשב לעומתו. רוחו לא תניע גם עלה אחד ביצר־
נשמתה הדומם מכאב.

מה זאת? מה קרה? הנה חזר אל משמרו, אהרי
ימים רבים. הנה חזר גם אל ארה. וארה אחרת. לא, הוא
אינו מכיר עוד את אורי שלו, זו שעמדה אתו יד ביד על
שיא־העלומים. גם אביה, גם הדודה אחרים הם. תנועותיהם
ושיחותיהם כמו מלאי דאגה על גורלה. מבטם מצליף וקשה.
כאילו רצה להביע, כי יודעים הם מי הגורם לשנוי אשר חל
בנפשה, לעגמה האפלה שנחתמה בפניה. ובמה יאשם?

לשוא ינסה להזכיר את ימיהם הראשונים, את הפגישות
הנעימות ואת המגדלים הרמים אשר הקימו בחלומותיהם.
ארה היתה אחרת. כאילו לא היא אשר העבירה עמו יחד
את כל השעות היפות ההן. היא לא היתה מוצאת כל ענין
לשבת ולשוחח. היא התחמקה גם מפגישות חדשות. כל היום
התבודדה, כמעט שלא טעמה דבר־אוכל, ונמנעה מלדבר
דבר. בלילה יש אשר תתעורר משנתה בקול צעקה. חלומות בעתה.
איש לא היה מסוגל לדעת את הנעשה בנפשה: לילה לילה
ראתה לעיניה אותי, את הטוב והיקר לה, אשר עלה מנפשה
ונעלם ככוכב רחוק, נוטף דם שחור על דרכה... כלום יכולה
היא להודיע לעולם על האבדה היקרה שאבדה לה? אכן
חטאה לו. היא היא אשר הדריכה מנוחתו ואשר הביאה את
קצו. האומלל! כבת־ההום פרשה רשתה ללכדו, למשכו אליה.

אל גורל־חייה השחור. ואיש אינו יודע דבר. היא נושאת בחובה את סודה, את סודו. — לא! היא אינה יכולה לגלות דבר. היא רק האמינה עוד במישהו גדול, נסתר, אשר יבוא וישלם לה כגמולה. היא מוכנה. מוכנה ללכת אִלָּיו, בלי כל מורא. אין עוד מי שיסוכך על נפשה מפני האימה. היא עומדת פנים מול פנים לעומתה. בלי כל מחיצה... היקר! רק עתה חשה כי אהוב אהבה אותו בכל לבה. ביקוד־החרדה אשר בדמה, הבהיק לעיניה כנס צחור על פני מים אפלים. התמוטטו שמיה אשר האירו לה באור כוכבי־אגדה. אין עוד לעשות דבר. רק להרכין את הראש אל החיק הבודד ולהפך לאבן.

כזאת היתה ההרגשה גם ימים רבים אחר כך. פני הדברים לא נשתנו. מוד בצר לו מקום־תמיד בנפשה של ארה. הספרים ששפי המציא לידה, לפי בקשתה, שמשו לה מקור יחיד להרגעה כל שהיא. פני אנשים לא סבלה כמעט. בכאב נעכר, עלתה לה כל שיחה עם שפי או הדודה על עניני יום יום. ליד הקישון, בצל הערבה, השתרעה לה בודדה על דפי הספר. שמש הקיץ צרבה את ערפה, אך הרוח החרישית השיבה נפשה בלטפה רכות, כאצבעות אם, את ראשה היוקד. הספרים! רק בהם בקשה להטמין את כל גורל־האימה המרחף על חייה העתידים. הן בהם חקוקים, כל אלה גורלות־האדם הנעלמים. במ היגון הקורר ובם השמחה המאירה, במ האהבה והשנאה, המתלקחים כלפידים בליל החיים האפל של אדם עלי אדמות. רק אור קלוש מעצם החיים עולה מן הדפים האלה, אך הוא מאיר את הדברים בכבואתם הראשונה. קיו

הנה גם היא כבר יכולה להחקק כאחת הגבורות אשר
בספרים. הנה צעדה היא את הצעד הראשון לקראת האושר
הכמוס ותפול בראשית דרך. וכמוה רבות, מה רבות הן
הנשמות המתלבטות ונופלות, כצפרים יריות מחץ ציד
נסתר. הה' גם זכר אין להם בספרים. כמו צללים בצדי־דרך
כה מתרפקות הן ונופלות. או כפרפרי־אביב שכורים, מול
אור החיים המתלקח.

שאלות אין מספר שתו עליה. והיא מבקשת להן פתרון.
רק בימים אלה מוצאת היא בנקל את כונת כל הדברים
הכתובים בספרים. הרי יותר משכתוב בהם, צריך לקרוא
בהם. רק אז עולה ערך מיוחד לכל מלה, חשיבות מופלאה.
בעצם מלאים הספרים רק שנים: מנצחים ומנוצחים. והרי
גם היא מן המנוצחות. בזה אין כל ספק. ומדוע בכל זאת
יש אשר יכרע עוד מי לרגליה ויפרוש ידיו למתת־אושר
קטנה? הרי כאן אחר הוא המנוצח. והיא, לכאורה, המנוצחת...
מה משונה הדבר! והרי מי כמוה יודע, כמה רחוקה היא
מנצחון ומאושר, ומה רחוק החוף, אליו תחתור.

אלי המסכן! הרי גם לו חוטאה היא, חטא שאין לו
כפרה. הוא אוהבה כבת־חילה. אחרי ימים רבים הנה זכה
לראותה, להמצא בקרבתה כבקדם. וכמה קרירה כל מלה
ומלה אשר תנדב לו. במה אשם הוא, כי תתנהג אתו באדישות
כזאת? הרי הוא מתחנן במבטים אלמים למוצא־פיה, לקרן
אור אחת אשר בעיניה ולמגע חם של ידיה, המורדות אבלות.
כן הוא. אך מה לה לעשות? התקום ותגיד לו גלויות כי
אינו יכול למלא עוד את לבבה. כי חסר הוא את הכות
קיח

הכביר שהיה בנפשו של מודי, את זו התפארת שלנפש אשר
נופצה בסערה?

לו יכול היה לצנוף אותה כנחשול עז ולהרימה משפל
יאושה! אך היא הרגישה כי לעולם לא יעלה בידו לעשות
זאת. היא אינה יכולה לעמוד עוד בצל־המציאות כבקדם.
אמנם כן, המגדלים פרחו ונעלמו, אך עמם הן נישא ונעלם
גם האביב מנפשה. ואולי לעולמים...

עברו שבועות אחדים. באחד הערבים, ערב־קיץ רך,
החליטה ארה לצאת העירה. בסתר. לבדה. מטרה כמוסה לה.
היא תבקר את אמה בביתה. אמה המסכנה! לו רק יכלה
להשאר אתה כל הימים. הרי קרובה היא לאשה טובה זו.
כל כך קרובה. ואיש אינו מנחש דבר. הרי נושאת היא
בחובה את סודו. איננה עוד "הילדה הטובה" הבישנית
גם בחוצפתה" הן היתה לאשה, ואולי עוד מעט גם לאם.
היא נחפזה כצל מבלי הבט לצדדים. ריח שחת של
שדות קצורים לווה אותה בדרכה. הכוכבים, שהבהיקו כדגניות
בשדה קיץ בהיר, לא משכו את מבטה הפעם. היא היתה
כמתנכרת לעולם הסובב אותה. ארכה לה הדרך. ובהגיעה
אל סף הבית העומד על הגבעה, מוצנע בין יתר הבתים,
וכל כך בולט ומדבר ללבה, צנחה כתינוקת חלשה אשר
העמיסה על כתפיה משא רב מדי... רק אחרי שעה ארוכה,
התעודדה וקמה. בבית שררה דממה. בחדר־העבודה שרתה
אפלולית. בחדר הפנימי היה אור. היא נסתה לעבור על
בהונות רגליה אל דלת חדר המשכב, אמרה לדפוק ולא

העזה. רגע עמדה להקשיב. נשמע לאוזן רק עלעול רפה של דפי ספר. לפרקים גניחה חלושה. לא, היא לא יכלה להכנס. שוב יצאה החוצה וישבה על המדרגות האחדות, מדרגות האבן, שעליהן ישבה עם מוד כל הלילות האחרונים, בשעת מחלתה של אמה. רשרשו חרש עלי-הברקינטון הסמוך. רגע כמו נדמו. פתאם עברה עליה רוח חרדה. נדמה היה לה כי קול קורא לה. כאותו הקול אשר תשמע בחלומות הלילה. הנה גם דמות כפייד מושטה לקראתה. אלהים אדירים! קולו הוא זה. היא שומעה ברורות. שומעה היא גם את נשימתו. הוא קורא לה ומזמינה להכנס. כן, הוא די לה רק להפנות ראשה אחורנית ואז תראהו לפניך, כשהוא עומד ופורש לו את שתי זרועותיו...

בהולה ורועדת קפצה אל הדלת ודפקה בכל כוח מבלי אשר תרים עיניה. בשמעה קול צעדים מתקרבים, פרצה בבכי של עולל רך...

אחר שעה קלה כבר ישבה עם אמה על הספה הידועה לה, בחדרו של מוד. שתיהן בכו. ארה הרגישה בגבה, מבט חם, צורב. התאמצה להתחמק ממנו ולא יכלה. היא הורידה עיניה למטה וכבשתן בקרקע. הה, יותר מדי נוקב היה מבט זה! שתי קרניים נטויות אמרו להדור לפני ולפנים עד מסתרי-סודה הקדוש. חזה סער בעוז. היא אמרה לסקור את אשר סביבה, עצביה נמתחו בצפיתה זו לראות עוד פעם את חדרו. לנגוע שוב בידיה בכל מה שנגעה ידו, בכל מה שיצרה רוחו והשאירה אחריו. הן כל דבר בחדר זה היה ספוג-נשימתו. צלו עלה ורחף מכל ועל כל.

רגע נפקחו עיניה לרוחה. כאילו אמרו לבקש מפלט
אחרון בטרם ינטל אורן. והנה נתקלו בעיניה של אמה.
הביטו עינים תוך עינים כבראיהנפש ונדמה להן כי הנה
החזיקו בעוגן-פתרון אשר לחידה. כמתיראות זו מצלה של
זו, לחצו אשה את ידי רעותה ולא העיזו להוציא הגה.
היתה דממה מתרדת, איומה. פתאום עלה שוב באזנה של
ארה, קול. היה זה קול צעדים הפעם. פעמיו ההולכים
ומתקרבים אל השתים — — —

אל-אלהים! הנהו. כן, הוא זע מאחורי-המסך ומתקרב
בצחוק סליחה מתוק. עיניו נוטפות אור לא מזה, כאור
אשר ראתה בהן, בשעת עמדו לפני לוח-הציור. הנה גם
נוגעה ידו בידה. היד אשר לטפה את גוה, באותו לילה
יחיד, באותו רגע אחד אשר היה לנצח. קול זעקה קצר
וחד פלח את הדממה. בנפול ארה מתעלפת בזרועותיה של
אמה, היה מוד אשר אספה אל זרועותיו — — —

מאז לא הוסיפה ארה לצאת העירה, אל בית אמה.
היא סבלה יסורי-נפש מרובים, ולא היה גם כוח ללכת עוד.
דומם שכבה כל היום באהל, בעינים עצומות, כאומרה
להתיחד רק עם הגיגי לבה. האב החל דואג מאד לשלומה
ובעיקר למצב רוחה. נסה לחקרה, לדבר אל לבה כי תגלה
לו את הנעשה בנפשה. מה קרה לה, כי מיום צאתו מבית
החולים היא נכנפת כאחד העלים המתגוללים בשלכת ואור-
פניה דועך מיום ליום? אז נטלה ארה את ידי אביה הרועדות,
הטובות, הקריבתן בעוז אל עיניה ואל לבה ונשקתן בבכי
קכא

אלם. והשב הטוב כרע יום יום לפניו על ברכיו, כלפני האיקונין. מצבה הקודר של ארה הוציאהו ממסלולו הקבוע. גם הדודה הריקה את כל טוב לבה ורוך־אהבתה. היא היתה מזמרת לפניו את שירי העם העתיקים ביותר, כששתי ידיה בוחשות במחרוזת פניני הענבר ולבה פולטת תכופות אנחה נכנעת.

גם הספרים נדחו הצדה. שפי שנכנס לפרקים אל האהל, להביא לה מן העיר ספרים חדשים, מצאה יום אחד כורעת על ברכיה שעה ארוכה. הדודה בקשתהו לא להביא יותר ספרים ולהמנע מלבקרה, דעתה חלשה עליה והיא חולה רצינית. נבוך ומדוכא חזר שפי על עקביו ודמעה בעיניו. הוא לא יכול לבאר לעצמו מה קרה לארה. נסגר באהלו אחרי שעות המשמר, כשהוא נתון משחק לעצביו המתוחים. הוא החל חוקר מרוב צער ומרי, יהס לב אל לב ואת אכזריותו של הזמן, העושה שמות ביותר יקר ונעלה. הה, נפש־האדם, הנוחה כה להשבר וכה מקשה להרפא!

מחשש פן ימחק גם המעט היפה, אשר באהבתם הראשונה, שלו ושל ארה, החל להכניס תוך יומנו רשימות קצרות וארוכות. היו לו נמוקים מספיקים לכך:

שום דבר אחר, חדש, לא חכה לו עוד. הוא קוה והאמין כי בהחלים ארה, שוב תשיב לו אהבה. אהבתו אליה היתה ודאות גמורה. הוא היה מוכן ומזומן להקריב עבורה את הכל.

יום יום בקש אחרי אמצעים שונים לנחמה ולעודדה. אך מבטם הקשה של האב והדודה, הרחיקוהו מן האהל. כל קכב

הפתקאות והמכתבים, אשר הכין עבורה, היו נקרעים מיד אחרי הכתבם, באפס אמון כי ימסרו לידה. רובם היו נכנסים אל פנקס-יומנו. רק בו היה חפשי לדבר אליה ככל העולה על רוחו, בכל שעת רצון. ובעברו בין האהלים, בשעת משמרו, רק הביט מרחוק אל האהל הירוק ואל שוליו המורדים, שאף רוח בכבדות ונאנה מכאב.

שנים הם צדי-המטבע אשר לחיים. שנים הם גם לוחות-הנפש אשר לאדם. הלוח האחד מופנה תמיד כלפי חוץ. כלפי העולם. ומשנהו, פתוח רק כלפי פנים, כלפי עצמך. זהו הצד החלק והבלתי-נודע לאחרים וידוע רק לך לבדך. ויש אשר גם לך, עצמך אינו מחוור למדי, ואתה עומד נבוך לפניו כעל תהום סוערה. לשוא נסו האחרים לקרוא את החרות בלוח-נפשה הפנימי של ארה. זה היה קנינה היחיד אשר לה. בו היה צפון סודה, כאוצר סתרים גדול, מוגן מפני אור הצהרים. בפחד ובהתמכרות כל החושים נצרה עליו. זה היה האליל שאליו התפללה ולו נמסרה כולה, אחרי מות האלהים בלבה. האימה בפני יום יבוא, נמסכה בקרבה כשקוי משכר. בדמיונה נראה לה לפעמים, כי הנה הולך וגמל, הולך ומבשיל לאטו, פרי הסוד, על אילן האהבה הנסתרת. היא לא הרגישה עצמה כחוטאת כל עיקר. כל געגועיו הגדולים של מוד, על העדין והנאצל, היו צריכים להתגלם בחי. והיא היא אשר עליה נטל הגורל להיות הקרקע, ממנה יעלה ויתנוסס הפרי לתפארה. בשכבה בודדה על יציעה, כשהיא נתונה לחייה המוצנעים, נדמה לה כי קכג

הנה תחוש בשלוח נטע־אהבתם את עליו הראשונים מתחת האדמה. היא היתה שכורת־צפיה וחרדה כאחד. מיום ליום גברה בה התחושה כי לא תרחק העת ויתן הנטע גם ריחו ויבריק בשלל־גוניו לנוכח שמש. בימים אלה עלתה גם דמותה של האם החולה במרחקים. לא פעם הופיעה זו בעצותיה ובתנחומיה. ולבה של ארה גאה שוב בשכרון. במצב זה, עת שכבה דוממה, וחורה כפרח סתו, נתונה רק להרגשתה האחת, הופיע אביה בהצעה, לקחתה עמו לטיול אל הלבנון. היתה לו כונה בדבר. זה מכבר חושב הוא על נסיעה זו. עם הדודה כבר הסכם הדבר עוד בראשית החורף. עתה מצא לטוב ולנאה להוציא לפועל את מחשבתו. הוא בקש להשיאה לטטוסיאן הנכבד, מכרו ובן ארצו.

יגעה היתה ארה מנפשה, בהודיע האב את החלטתם לעבור לסוריה. יום יום כרע לפניו כתינוק רך, מתחנן, הפורש ידיו מתוך אפיסת כוחות. היא חשה כל נשימה ונשימה שלו על פניה, דמעתו המתאפקה בעיניו עוררה בקרבה רחמים רבים. דמה החל קולח בעוז. היא לא ידעה מה תביא לה תמורה זו, אך האמינה בלב תמים כי החיים הצעירים, המתפתחים בחובה, מבקשים אף הם שנוי־מקום, אויר חדש. כליו־נפש חדש רחש בגוה. לאט־לאט התעוררו גם החלומות. לקול נגינתה של הדודה, כלתה נפשה לראות פתאם את דמותה בראי. נדמה היה לה, כי החיים החלו מדברים אליה כבראשונה. בשפת יום יום אשר להם. שוב לא היה עוד אפס־ענין. הם הבטיחו כל כך הרבה לימים יבואו קכד

החיים היפים! העלים הנובלים, רק הם נשרו בשלכת־נפשה ויותרו הבריאים, הרעננים, כשהם מתלחשים כנימים מתוחות ורוטטים בגונים קלים. במעמקי־נפשה עלזה על הנסיעה. לא נחשה את רצונו של הדואג לה ולשלומה, הבא לתת כבלים חדשים לחיי־נשמתה. היא חתרה במלוא אונים אל חופה הנעלם. הנסיעה נקבעה לאחר שבוע ימים. האב החל לסדר את כל הנחוץ. היה יוצא ושב מן העיר מבלי למצוא מנוח. שלח טלגרמות, ערך מכתבים, הכשיר את הקרקע לתכניתו. הוא הסיח דעתו בינתיים מן העיקר, מארה, וכל עניניו היו בטטוסיאן היושב בלבנון, זה ידיד נעוריו שהיה לאזרח סוריה זה ימים ושנים. כאחוזתו בהרים, ברוב עושר וכבוד ישב ארמני זה, שוקט ושבע־חיים ומחכה לנחשול חדש אשר יבוא ויציפהו. הישיש הטוב! הוא האמין כי הנה יבוא לאחרונה המרגוע, אחר נוראות הגורל ואימת־הנדודים. הנה זאת תהי היד הנאמנה ביותר, אשר בה יפקיד את אוצרו. מה נשאר לו עוד, זולתה? הן כל חייו, על סף האחרית, מוגהים מאורה. מה צפוי לו עוד, אם לא מעט החדוה האחרונה, לראות את הבת היחידה בבנותה את ביתה.

אחרי ימי להט קשים, ירדו ערבים שקטים ומשיבי־נפש. האויר היה מלא קטורת־בשמים ממוזגים זה בזה. עלו ריחות חריפים מן האקליפטוסים וריחות מתוקים מן הירדינונים אשר מעבר לקישון. שקט נפלא ירד גם על חייה של ארה. כשהסיחו האחרים דעתם ממנה לרגע, יכלה לתהות על מצבה ולהקשיב לבעבועים העולים חרש מתהום־נפשה שעמדה מסעור. הנגינה הרחוקה של ימים יבואו התדפקו על קכה

לבה. היא לא שאלה לעצמה מה יהא עליה כעבור עוד ירחים אחדים, כשישתער עליה ויתקפנה הגל של העתידה להיות אם. היה כל כך ברור וגלוי לה כי בבוא עת תקום ותעמוד בבטחון כלפי כולם ותודיע על המתרחש בחובה. הגד הגידה זאת לנפשה פעמים רבות כמשננת לעצמה. למען תעמוד בכל כוח בבוא הרגע הקשה. אך לא תמיד השקיפה בשלוה כזו אל סביבה. יש ובלילה התנערה פתאום לאור כוכב מנצנץ בעד פתח־האהל ושאלה לעצמה: מה יהי אחר כך? הרגש הרגישה את עצמה כוזבת, מוליכה שולל את האב היקר ואת הדודה. מדוע לא תגלה מיד את מצבה למען ידעו את אשר יעשו. מדוע לא תבאר להם, בכל כוח שפתה, כי לבה טהור ומלא אהבה ורחוק מכל דפי. היה אחד נעלה, בחירה היחיד, אשר לו הקריבה את כל עתידה. הוא מת, ונשאר נצר מחייו והוא פורח ומשגשג בה. אחת היא מי היה. הוא הוא משאת נפשה לימים יבואו. הוא היה לה לאלהים והוא רק ילוד־אשה!

בהעלותה את הרגשות האופפים אותה יום יום ורגע רגע, יש ונתנה קולה בבכי מרוב התרגשות. מוד המסכן! הוא הלך גם מבלי דעת את אשר יותר אחריו. מבלי נחש באשר חננה, במתת הגדולה ביותר עלי אדמות. בימים אלה עולה דמותו לעיניה בכל בהירותה. כחלום בהקיץ הוא פוקדה עת תשכב בעינים עצומות מאושרה בהרגשתה המיוחדת. הנה חוזר ומופיע לעיניה ערב אחד, מן האחרונים. ערב זה היה שונה משאר הערבים. אולי עגמת הקץ שהיה מקונן בלבו, השהה עליו מאורו המיוחד. היה זה בצלצל, פעמוני־קכו

המנזר לתפלה. הם עזבו את אמה שנרדמה, אחר התלבטותה בלהט החום העולה. יד ביד צעדו באפלולית אל מול האבן הלבנה בין הארנים. כמצבה חיה, נצבה זו וקראה מרחוק. היא היתה עמוד-הזכרון אשר הקים מישהו נסתר לגלוי-אהבתם. בהגיעם אליה, נשמו שניהם בליאות, כאילו העפילו אל ראש צוק גבוה. הוא תפס את ידה ולחצה אל לבו כמבקש חסות. חולשה היתה טבועה בפניו, אך שכרון להט בעיניו, כשכרון אשר הבהיק בהן, בלילה המשותף, בבית החולים הצבאי.

“מדוע נגלית אלי, כוכבי”, דבבו שפתיו רתת, “האם לא למען אשר תטוסי מעלי פתאום ותשאירני על פילוע, אפל שבעתים?” הם ישבו על האבן. אז הרימה ראשה ותפסה בידו: אל אלהים! מה תדברי, יקירי, גורלי הוא זה לעמוד כאן על ידך ולשתות מעיניך את הזהרורים הבודדים, הנושרים לי כנדבה, הן אתה הראשון אשר קדשתני. בלי טקס דת וחוק, ושלך אני בכל. מוכנה אני לכל, מוד, הנה אכרע לרגליך וצו את אשר אעשה!” הוא הצטחק. היה צחוקומלא אושר ורעל-מרורים כאחד. הוא נד בראשו כאשר ינוד איש לדמיון משעשע אשר לא יהיה מציאות.

“אחרנו ארה, כל כך במאוחר!” הוסיף ולחצה ביתר-און אל גוו הרוטט. וכמו להתגבר על משהו מחריד אשר עלה בנפשו, פנה מיד בקול אחר, גמיש: “רוצה את ואספר לך אגדה! שמעי ואספרה! הוא שח לה על נסיך אשר בקש את בת-המלכה בכל דרכיו, עבר אחר כך אל אמור ופסיכה ומהם אל ניובה. כוכב פלס נתיב בתכלת ונעלם. פתאם פרש קצו

ידיו בכליון־נפש ולפת את גזע־גופה בזרועותיו, כמבקש
נקודת אחיזה. אחר הדביק את לחיו אל לבה ובכה כילד.
כלום יכולה היא לשכוח כל זאת? זה היה רגע אשר
הלב לא פלל לו.

אל אלהים! כמה צפונים הם בהיים האוצרות הנעלמים
של רגעים ושעות כאגדות יופיעו, כאגדות יצלמון. בקשה לציר
לעצמה את כל השעות והרגעים האחרים אשר עברו עליהם
והם היו רבים כל כך. כמה מקומות פגישה פה ושם! הנה
הים, והנה ההר. הנה האשל, השקמה, והנה נתיב הארנים.
מקום מקום וצפונותיו. מראות הטבע התמוגו עם האור העולה
בעינים, הד קול השפתים, היר המלטפת. והכל היה כה
ברור ומסוים וכה אנדי כאחד.

ואז נזכרה גם בשעות הישיבה בחדר־העבודה. והתמונה?
תמונתה אשר עלתה להם בכל כך הרבה רגעי־אשר נסתרים
בשבתה לעומתו כפסל־שיש קופא, עת כל רחמי דמה גאו
בה בסערה!

זכר התמונה הציר את יגונה. חרדה היתה תוקפתה
תמיד למראה התמונה. הרי היא היא אשר כרתה את
ברית־חיהם. ברית־חיים שכולו סתרי־סתרים, מעין סוד
ששניהם כרעו עליו ברעדה וביראת־הבאות. מדי פעם בפעם
נמנעה מלהמצא בקרבתה, מבלי נוכחותו של מור. היאדהתה
גם מלקבלה. יראה היתה אותה. דומה היה לה, כי בצללית
העמוקים ביותר, נושאת היא את גורלם. מי יודע בידי מי
תפול? איש גם לא ידע ערכה! הנה נוטל עליה להפרד מכל
היקר לה, רק עוד ימים מספר. והיא הן לא ראתה אפילו
קכח

את גל-העפר אשר על קברו, איכה תוכל למוש מזה, מבלי שלוח מבט אחרון על הכוכב אשר האיר לה ואשר נפל והפך לרגב.

הה, תל-אהבה אלם! איכה תמוש מזה, מבלי ששפתיה תגענה בו, ולו רק פעם אחת, אחרונה, בטרם תלך מזה לעולם! בלילות האחרונים לא יכלה לישון. נדמה לה תכופות כי הנה כפי-יד דופקה על יריעת האהל. קמה ואמרה לענות. שקט רב היה מסביב. — רק דמיון הוא — אמרה אל לבה. משק הקרונות בתחנה הקרובה היה לה סימן יחיד של חיים בבדידות-הלילה הדומם. נסתה להרדם ולא יכלה. עד אור הבוקר שכבה ערה, עיפה, רטובת-זעה קרה.

כעין סערה הוטלה בין המהגרים הארמנים, בהודע להם דבר-הנסיעה של אריאן הישיש. הן הוא היה המוציא והמביא במחנה. כל הענינים סודרו רק על ידו, וגם המפקד ידע להעריכו כערכו. הנה עתה יקשה להם מאד. לא יהי גם מי שיקשרם אל אחיהם במקומות פזוריהם. רק הוא לבדו, הישיש הטוב, יכול היה לשאת טרחם ומשאם. ערך את מכתביהם, הודיע לאגודות-הארמניות על מצבם, ונחמם במרי-גורלם:

— "מי יתענין עוד בנו, בלכתו" — גנח ארמני קטוע-ידי, כשהוא ממצמץ בעיניו השטופות בדמע.

— "דבר ההבטחה, להעבירני מזה למקום שלוה, מה יהא עליו, בה עדר המעורר" מלא אחריו שני בהתיפחות. הנשים ספקו כפים ופתחו בקינה. גם פני הילדים קכט

העלו קדרות.

אותה שעה היה הישיש משוטט בעיר, אצל השלטונות לסדר את נירותיו. הדודה טפלה בחפצים, חבשה וארזה. התקינה והטליאה. ידיה היו מלאות עבודה. רק ארה לבדה, היתה נתונה לעצמה, בלי מפריע. בשבתה באפלולית החמימה, בין העצים, ליד המים, תקפה כליון נפש לבית, לפנת-שלוה שלה, אשר לא תעזבנה לעולם. מקום אשר יהי לבית-מולדת. מהו גורל זה, תמיד לנוד ולנוע, ולא להיות של עצמך. תמיד אצל אחרים, בחסד אחרים. והלב אינו יכול לשקוט לעולם. היא חשה כי נחוצה לה המנוחה השלמה, למען תוכל למסור עצמה לחיים העולים ממעמקיה. הערב החליטה להפגש עם אלי. רוצה היא לחקרו בדבר הקבר של מוד. איכה תוכל לשקוט במרחקים, מבלי ראות את התל, ולו רק פעם אחת, אחרונה. הנה ישאר הוא פה לבדו ואותה באים ומפרידים מזה! והיא הרי חלמה פעם על ימי-אושר ארוכים של שניהם יחד, במקום רחוק, נסתר מכל קרוב ומודע, רק אתו לבדו, ואחר כך, עם הרך הנולד. שלא מדעת נשאה רגליה אל מחוץ לאהל. היא יצאה לחפש את אלי.

ברגע זה היה שפי יושב ליד אהלו ומעלעל, בפזור-נפש, בספר גרמני. והנה נתגלגלה לידו פתקא מאחד הדפים. הוא בחנה וקראה בקושי. הכתב הגרמני בה היה ברור אמנם, אך מסולסל כביד הלמידת בית ספר. שומו שמים! האומנם כתבה של ארה הוא זה? מאימתי? כל תאריך לא סומן על הפתקא. היא כותבת שאביה חולה. היא נושאת אותו, את

קל

אלי, בלבה וחותמת: "הוה בוטח באַרה!"

הוא לא האמין למראה עיניו. פניו אדמו כלהבה.
הוא התמודד לקום, לרוץ אל האהל הירוק. אך פתאם נזכר
כי הספר נמצא ברשותו זה מכבר, ולא יתכן כי בימים אלו
נכתבו המלים האחדות, היקרות.

עוד הוא תוהה כך וחוקר בנפשו, והנה ארה לעומתו.
ארה בעצמה! הוא לא ידע את אשר יעשה. אמר לרוץ
לקראתה, אך רגליו כמו נצמדו לקרקע מרוב התרגשות.
ערפל כסה את עיניו.

"שלום, אלי!"

ואלי מושיט ידו הרוטטת ואינו יכול לענות. אז
לחצה את ידו בחום ועודדתהו במבטה. אחרי רגעי מספר
יצאו אל החורשה. על כורת־האילן ישבו, כבימי הפגישה
הראשונים. כל ההווה כולה, שדמתה כערפל אחד כבד
בעיניו של שפי, נראתה עתה כהולכת ומתבהרת. הם דברו
על ענייניהם. הוא הראה לה את הפתקא שמצא. היא
הסבירה לו הכל ושניהם צחקו מגיל. ארה, כמו מחמלה
והכרת תודה על ימיהם הראשונים, הזכירה לו את הפגישות
בחוף ובחדר. שניהם החלו להעלות זכרונות, מעבר קרוב
כל כך. דמדומי־הרגשות נרדמות נצנצו ויקדו מחדש. בעינים
לחות ספרה לו ארה על הרבה עניינים, על הכל, ורק לא
על דבר אחד, הקדוש לה ביותר: על מוד.

היא מצאה הרבה ניבים אחרי שתיקתה הארוכה
בימים האחרונים. כמו נשטפה בזרמי־אהבתה הקודמת.
ההולכת זה עתה, להמוג אל החולות... אחר כך הודיעה לו
קלא

על נסיעתם. מחר-מחרתים ילכו מזה. ואולי לא תראנו עוד-
לעולם. "כך הם החיים, אלי, אתמול הרחקת אתה מזה,
היום, עלי להרחיק. אין מנוחה. מטולטלים אנו כיצירי
השחמט בידי משחק נסתר. ואין כל עצה. אני הולכת מזה,
ונושאת אני בחובי את זכר הימים היפים אשר נתת לי.
בכל דרכי אדע לנצדם כאוצר יקר". רגע דממה. גל-חמים
עברה פתאם. שכחה כמעט את מטרת-פגישתה זו. היא היתה
כצפור קלה, נתונה להנשא על כנפיה-הלך-נפשה.

מבטה תעה כמו בחלום. היא לא ראתה את פניו של
שפי המתעותים מרטט-כאב. היתה להם ארשת פני ילד
מתאפק מפרוץ ביללה... רק אחר כך, כששב מבט-עיניה
מנדודיו, הבחינה בצער העז האופף את אלי.

היא נסתה לנחמו ולנחם את עצמה. הושיטה ידיה,
אחזה בידו והחליקתה ברוך, כהחליק אם את כף ידה של
תינוקה. רק יחס כזה, אמהי, היה לה כיום אליו, אל הראשון
אשר עורר בה את האהבה.

עוד פעם אחת, אחרונה, נפגש שפי עם ארה.
היה זה בערב האחרון לשהותה במחנה. באופק זעזעו
צבעי תכלת, זהב וארגמן, כבראי-זכוכית. ארה עמדה להתבונן
בעבודת הנערים הארמנים, בפרקם את אהלה. בהרות-שמש
שוקעת, רצדו על שמלת-הורד השקופה, על היריעה הירוקה
ובעיניה הנוגות.

שפי שב אז ממשמרו, מגשר-הקישון. הוא עבר על
פניה עם נשקו עליו. בראותה אותו הזדקפה קומתה, כמתנערה
קלב

מגלי־הרהורים מכבידים. היא נתנה בו עיניה בהתפעלות
גלויה. שפי נצמד אל מקומו. נפעמת כולה ממראה הגונים
הדולקים וכבים, פנתה אליו פתאם בקול רך, מתחטא, הקול
של הימים ההם:

“נשוט נא הפעם על הקישון, אלי, עגום הערב!”

“ערב פרידה, ארה” — ענה הוא וגנח.

בלבו להטה צרבת־אש. אך שמח על ההצעה. לאושר
רב נחשב לו להמצא בקרבתה עוד שעה קלה, בטרם תלך ואיננה.
אחרי רגעי־מספר כבר היו בסירה. לאטם הלכו מי־
הדמדומים ונהלום אל בין חומות ירק ואיי־דשא נעלמים.
ציצו אנקורים ציוץ אחרון של יום. עורבים קראו זה לזה,
מן האילנות. רוח חרישית כפפה את ראשיהם של קני־הסוף
הצעירים. שפי עבד במשוט. גם ארה הפשילה שרווליה, את
שערות ראשה קלעה לצמה אחת, עבותה, וגם היא עזרה
לו. היו תנועות ידיה מלאות חן וגבורה כאחד. ולבו של
שפי מלא תודה ומכאוב אלם. הוא נזכר אותה שעה, בשיט
אחר במצרים, בלילה יפה אחד, על הנילוס השחור. הוא
שט אז עם מצרית צעירה ויפה, אחות רחמניה, ששרה לפניו
שירי־עם מצריים ולותה אותם בתנועות־מחול. פנס מגוון
זרק אז בהרותיו על המים האפלים ועל פניהם. אורות
פנטסטיים קראו מרחוק. הלילה היה יקר, עד כלות נפש.
בְּקֶסֶר־אֵיל־נֵיל ירדו, לשוב אל בית החולים. בבואם עד שער
הבית, כשהם צוחקים מהנאת־טיול, נתקלו במראה־פתאם
אשר שנה את מצב רוחם, מן הקצה אל הקצה: מן המדרגות
הורידו בר־מינן אל חדר־המתים שבחצר. ברגע זה עלו
קלג

לפניו כל פרטי אותו מראה, ונתעגם יותר. כליון־נפש מוזר
תקפהו. הוא חש צורך לכרוע ברך לפני ארה, לנשק את
ידה. בקש את עיניה הבהירות, ומצאן מכוסות־אד. בשרטוטי
המצח הענוגים נחו צללים.

הם הגיעו לחצי־אי קטן, ירוק. עלו מן הסירה אל
הגבעה הדשואה וישבו לנות. מרחוק נראתה העיר, יפה,
מגרה, ממצמת בעיני־לילה אשר לה.

«הנה שם האורות של מחנה־הכרמל» הצביע שפי.
«מצד ימין כבר דולק הפנס הגדול של בית־החולים הממשלתי.
הנה מסתמנים לאורו גם צלבי־העץ של בית הקברות ?
הצבאי!» הוא הוסיף לסקור מסביב כשהוא עומד על ראש התל.
רטט־פתאם עבר בכל־גוה של בת־לויתו. האומנם, בית־הקברות
ושם גם הוא? אל־אלהים! הרואה היא גם את ת לו?...
מתאפקה מהתיפח נצמדה אל אלי. «האם סופו של כל יפה
לנבול, אלי?» שאלה פתאם. היא הביטה מעבר לשדות הריקים.
אחר העבירה את הצלב על לבה וכרעה על ברכיה. צללים
גדולים כרעו מסביב. לבה אמר לשהות כך כל הלילה, אך
היא מהרה לקום, שפתיה דובבו: «עלינו לשוב, אלי. כבר
מאוחר». הם חתרו לשוב.

ברדתם מן הסירה, הביטו זה בפני זה. פתאם שקעה
כולה בורועותיו. «תודה על הכל, אלי!» אמרה, והקריבה כף
ידו אל שפתיה. עוד רגע התבוננה בו, לחצה כף־ידו ברתת.
— ונעלמה.

שפי נתמך בגזע עץ לבל יקרוס תחתיו:
— הכל עבר כמו חלום!

עברה העת.

בבדידות־משנה, בזכרונות, בעצב.

העולם הגדול היה פתוח כבתחילה, הבהיק באורותיו וקרא בשאונו. שפי לא בקש פתחים חדשים, אחר הסגר הדלת הקטנה, היחידה, שהיתה מנת־גורלו. בתיק־הסתרים שלו, נצטברו שרידים מחיי המחנה. אליהם נוספו באחרונה גם פנקס יומנו, גלויותיה האחדות של ארה, פרח־בגונוייליה מיובש, מסרק קטן, ירוק, נוצה, ופתקא קטנה אחת. אלה היו מתנותיה. זכרי־עבר קרוב. בערבי־הקיץ הבודדים, יש והוציאם מתיקו, בזה אחר זה, הניחם לפניו, העלו מיד את כל הקורות — והונח לו במעט. היא היתה עוד מציאות. הירח נולד ונאסף חליפות. פלוגתו של שפי נשלחה לבית שאן. יעברו עוד שבועות מועטים וילך אף הוא למקום החדש. גזרה היא, להנתק גם ממחנה זה, שכל פנת סתר בו, היתה לו כדף, מספר־מאורעות יקר. המהגרים הארמנים, מצאו בו כבימים הראשונים, רע ודואג נאמן. שוב היה מהלך ביניהם כאח, פוקד שלומם וממלא כל מחסוריהם. הוא היה הממונה על מחסן־האוכל. הקורפורל שחררו מן המשמר ביום, רק אחת לשבועים, היה מפקח על קלה

שומר-המחסן, המתחלף לפי התור. כלפי חוץ היה שקט מאד ונעים היה להסתכל בפניו הנוחים. בשבתו בקהל חבריו, יש ונראה השמח שבהם. הוא התבדח לפרקים, ספר מאורעות והרבה לשחק בשחמט.

הוא מצא ענין בכל מיני דברים קטנים, למען הסח לבו מצער כוסס. אהלי-הארמנים היו פתוחים לפניו. הוא בלה בהם שעות תמימות. נדמה היה לו, כי על ידי כך מתקשר הוא מחדש עם דמות ה. הרי גורלם כגורלו: הם נתיטמו מאריאן הישיש והוא מארה. חמימות שררה בקרבם. בשבתו לידם, לא הרבה במלים, רק האזין לספוריהם. הרגשה קרבת-לב. הם ספרו בלי מעצור בנוכחותו, ולא הגיעו מעולם לידי גמר. כך עברו ימים.

וְתִקְרָא חֶלֶק מִהָרִי. גַּם קִץ הַבְּצִיר בָּא.

וְלִתְיָמֵן לְמַרְחָקִים כָּל צְפוּר תְּעוּף לָהּ.

היה מסנן לעצמו בעמדו על שפת הנחל בדמדומי הערב, בלב מלא-ערגה ושפתים חרדות. ומנגד, לא הרחק מזה, בכרם המאחרי, ממקום שם נצבת עדין השומירה, ענודת גפנים מטפסות, היה עולה ובוקע שיר-הנוטר הערבי, עם האפלולית המגיחה מכל עבר:

מִי זֶה הַיָּרֵד בְּכֶרֶם

מִי־הוּא זֶה, מִי־הוּא זֶה?

כִּינּוֹ תִקְרָה, יָרֵד יָרֵם.

מִי־הוּא זֶה, מִי־הוּא זֶה?

אַל תִּקְרַב, וְלֹא תִחַרְב,ּ

יָלְפוּ, יָלְפוּ!

דְּלִיתִי זוֹ נִשְׁמָתִי.

בְּלִלּוֹ בְּלִלּוֹ !

הד המלים המזרחיות, בצלצולן העממי, היה חמים כל כך ומשרה עגמה רוויה. והלב כמו עבר על גדותיו.

כך עבר תמוז, גם אבי, גם אלול.

שום דבר מיוחד לא קרה, אך דומה היה, כי כל אלה הימים, הם רק הכנה ליום אחד גדול.

וגם הוא בא.

היה ערב סתו. שמש עיפה ירדה לאטה אל הים. לתומו עבר שפי ליד אחד-האהלים ומנגינת כנור הגיעה לאזניו. נכנס. מצא ארמני סומא יושב על מחצלת קש ומנגן. סביבו נשים וטף. ילדים בריאים, קרועים ובלויים, צבאו ליד הפתח ובידיהם קשתות עץ. בגשתו, הזמינוהו לשבת בראש המסובים. הוא הודה ונשאר עומד. הזקן הוסיף לנגן. ברגע ראשון היה נדמה לשפי, כאילו שמע מנגינת-עבר קדומות מעין "על נהרות בבל". נעשה חם משום-מה, רטט-התפעלות עבר בגוו. המנגינות היו סוערות מאד. הד-סבל של עם נרדף ואובד עלה מתוך הצלילים העזים והפשוטים. בנו של הסומא, נער יפה-עינים, לוח בקולו, כשהוא קורא מפנקס קרוע וישן אה החרוזים הארמנים הכתובים בתורקית. הנשים עמדו כפסלי-שיש קפואים. רק אור-השקיעה הבהיק לרגעים על הפנים המעונים. השמש עממה. אף קול-המנגינות הלך וחור אך פתאם יש ופרץ באון חדש. הכנור השמיע קולות צו של מפקד-צבאות, קריאות נקם, הד-תרועה, השתערות קרב. באויר רטטו נימים נסתרים, והנימים כאילו נמתחו מאהל קלו

זה, מכנורו של ארמני סומא, הרחק הרחק עד מולדתו
הנעזבה - והדי־נקם נשא הרוח:

מָחַר, מָחַר, לֹא שָׁמַשׁ רֶם

וְשָׁלַח אֹרֶךְ אֶלְיָהוּ, צָר!

נִקְמַת בְּנֵי תַפְכַּח שְׁחָקִים,

מָטַר אֵשׁ וְדָם - - -

הילדים החזיקו בידים מכווצות את קשתות העץ
וזקפו ראשיהם המוצנעים באפלולית. נשים אחדות גנחו.
הסומא הוסיף לנגן. ריסי־עיניו התרוממו וירדו כמדובבות
בלי־הרף. לפרקים השתעל. גידי־צוארו התמתחו ואת ראשו
הניע ימינה ושמאלה. רגע נשתתק. שאף רוח, ומיד הוסיף
ביתר עוז. הכנור הפליט כעין צואה:

אָתָּה בֶן כֹּדֵי מָמָה אֶלִי,

אֵל אָרְרַט!

גֹּרֶשׁ הָאֵב, הַבֶּן יָשׁוּב -

הַקֶּץ בַּיּוֹם! מָמָה הַגְּמוּל.

קוּם סְחַב־פְּנֵיךָ שֶׁל צָר, מְגִבּוּל

בְּבוֹי וְשָׂאט!

בְּבוֹי וְשָׂאט! - - -

ירד הלילה. כמו מן המארב הגיח פתאם. לא נראו
עוד הפנים החורים של הנשים ועיניהם העיפות של הילדים.
רק פני המנגן לא נטשטשו עוד. התבלול הלבן אשר בעינו
לא נח. שפי כמו נשכח מלב כל. בפנה עמד רועד לקול
הכנור: "ידע, הצר, את בן־ההרו!" רגע דממה. אך מיד הרים
הבן את קולו וסלסולים דקים, חודרי־לב, נשאו בחלל הלילה.
קלח

הוא השלים את המחזה. לעיני שפי עלתה תמונה מחרדת:
המוהיקני האחרון! הגה עומד כאן באפלה, הבן האחרון אשר
לאובדי-גורל, והוא קורא לנקמה! מסביב – דממת עולם ופני
אחים בל יראו—

לאחרונה הוריד הסומא את ראשו על חזהו. כנורו
נשתתק. כגוש אחד דומם, קפאו גם האחרים. איש לא קם
ללכת, איש לא דבר דבר.

אותו לילה לא נח לבו של שפי. מנגינות הסומא
צלצלו באזניו בלי הרף. מדי פעם בפעם התלבט על שפתיו
החרו החוזר: "ידע הצר את בן ההר". הצלילים המו ובאו.
דפקה רוח־סתו ביריעות האהל, בא רשרוש עלי־העצים
כהמית־נכאים. לא יכול היה לעצום עין, קם ויצא החוצה.
הירח עלה במזרח. נטפ־כסף צלולים היו תלויים בכפת
התכלת כמטר מתאפק. עמדו הדקלים, כענקי־לילה שנתעו
מעולם אחר, והניעו לצדדים אצבעות גדולות, פשוקות. —
היה מסביב, מריח החלומות אשר לא יבוא.

שפי יצא אל המים. על כורת אילן ישב, בלב היה
משהו בלתי־ידוע, שטפטף טפין טפין של געגועים וכאב.
ימים רחוקים וקרובים חיו בו והתאחדו. עברה לפניו תקופת
המדבר. ת־א־י־ל־ק־ב־י־ר. משמר־לילה על שבוי־מלחמה תורקים,
אכרים אנטוליים מסכנים, אשר התקרבו אל חוטי הברזל
של הגדר הגבוהה וחתרו מחתרות בחול... כעכברים במלכת.
העלובים! הם נלקחו מאחר המחרשה והשאירו משפחות
רעבות באנטוליה, ואתה, נער עברי רך, מיהודה, עומד
קלט

עליהם... במרום־סוכת־משמר נצב אתה הכן, וקורא לחברך
העומדים כמוך, בסוכות־העץ הגבוהות, מסביב למגרש־השבויים
הגדור: אחת! וקול עונה לך מיד: שתיים! הד־קול שלישי:
שלש! מן הסוכה הרביעית: ארבע! והאחרים, הרחוקים, קולות
עמומים יותר: חמש! שש! שבע! עד גמירא. — והלילה צונף
את הדי־הקולות לאחד ונושאם ליהודה—המולדת, כבשורת־
חיים מבני ציון אשר במדבר: לא ינום ולא יישן, שומר ישראל!
ובשעה זו, נפשות קרובות ויקרות לך תועות עוד
מעבר לגבול. עוד אצל האויב. (התורקים) כפר־סבא עוד
בידיו. השומרון, הגליל. ואתה מעבר מזה, בן־חיל אשר עם
צבאות הכבוש, נגאל זה־כבר, ובודד ויתום ממשפחתך הגולה,
שולח את רוח־הקדים אשר במדבר, להודיע: עוד בנכם חי!...

כעבור ימים אחדים, נגש בן־הסומא אל שפי ובשרו
כי הלילה יהי אביו, השומר במחסן־המחנה. בערב, הלך וקרב
הסומא בלוית הבן, אל הדקל הכפוף, מקום מושבו של שפי.
«הנה האדון», לחש לו בנו. במרחק של צעדים מספר, החל
הזקן להרכין ראשו ולברך בשלום. התבלול עלה וירד בעיניו,
חיוך של הנאה רחף על פניו. חיוך עור, נצחי. — «יש לי
הכבוד לשמור הלילה יחד עם אדוני, יהיה נעים, נשוחח
קצת, כן. על עבר ועתיד, — הוי עבר!» כאן נאנח הזקן
והניע משענתו הנה והנה.

«נעים יהיה לי לבלות בחברתו» ענהו שפי. ואל לבו
אמר: — הלילה אדרוך על אדמת קדש. פעמוני־כנסיה
רחוקה, שלחו צלצולים עמומים בחלל־האוויר. הם נפלו

כבדים וממושכים, כאילו לא אבו חדול. שפי האזין. דבר מה זע בו. שפי מתעגם תמיד לשמע צלצולי-פעמונים. הוא לא יכול היה להאמין, כי יש הדים אובדים לריק, בחלל-העולם. הוא ישב כך והזה על ארה, אשר לא השמיעה לו מעולם גם מלה אחת על כומר, על כנסייה או צלצולי-פעמונים. היא היתה כה רחוקה מכל אלה. למעלה מזה. והנה דוקא הוא, היהודי, נמשך מילדותו אל הצלילים האלה ברטט-נשמה. ממרחק נשמע שקשוק גלגלי-הרכבת. היא הגיחה מן האופל, עיפה, גונחת, נושמת בכבדות. — השעה הששית — אמר אל לבו. וקם ממקומו להכין עצמו למשמר-הלילה.

אחר שעה קלה היו שניהם במחסן. שפי והסומא. בפנת-המחסן נערמו לערמה גדולה, מזרני-צבא, יריעות-אהלים, שקים ושעוניות. "הבאתי נר" רמו הסומא באפלה, כשהוא מחיך במלוא פניו. גם באפלה אפשר היה להבחין בחיכוך. שפי שמח על הביאו את הנר, בכל זאת שאל: "למה הנר?" "טוב, טוב כשיש אור, אדוני" ענה הסומא והוציא נר שעוה צהוב מתוך חזיתו. הם התישבו על אחד המזרנים. הרוחות פרטו את מנגינות-הסתו על כפות-הדקלים ובין עלי השלכת. מן העבר השני נשמעה תנועת מי הקישון כגוועת אט אט. אחר החלו גם נטפי גשם קלים לחול על גג-הפח, בריתמוס מונוטוני. היה זה היורה. זמן רב ישבו שניהם והקשיבו. הסומא פהק לפרקים, גרד את המזרן באצבעותיו, כאובד עצות. שפי הרגיש כי רוצה הוא להתחיל ולא ידע במה. הדליק את הנר. כשרק הרגיש הסומא באור. קמא

התמודד והשתעל. "באלהים, ספר נא דבר־מה מהקורות
אתכם". פנה אליו שפי כמפציר. "הן גורל קרוב לנו, לעמי
ולעמך, בהשתתפות רבה אני עוכב תמיד את מצבכם, כן,
ידעתי מה נורא הוא!"

"תודה לאל כי הגענו הלום" גנח הסומא והחל את
דברו. "שם הרחק עוד נמשך הטבח, העולם כולו, הרי
עומד מן הצד ועוסק בשלו. מה איכפת לו?" מיד עבר לספר
על המאורעות שהביאוהו הלום.

"היודע אדוני, הן גם לי היו עינים לראות, נהנית
מזיו־עולם כיתר האדם, כלום עור מלידה אני? הה,
הנוראות שאחר המרד! הם הם אשר גזלו את מאור־עיני, הם!
אגרופו נקמץ, הידים רעדו, וזקנו המדולדל התנוודד
כמו מרוח חזקה. ברעדה הקריב שפי את הנר אל פניו.
אלה היו פני־מעונה, אמלל, שלא נשאר לו דבר זולת
היכולת לספר. וחומר לספור היה לו רב. "לא בנקל עלה
להם לגזול ממנו את הכל. איש איש מאתנו נלחם בחרף־
נפש. יקריב, אדוני, את הנר אלי" בקש. הוא העלה את
כותנתו וחשף את חזהו. חתוכי־כידון כסו את כל החזה.
לא כדור אחד ננעץ בצלעות. "הוי, המקרים האחרונים
בואן! רק אלה נשארו בזכרוני בכל בהירותם. כל אשר היה
לפני זה, בימים הראשונים, נדמה כה רחוק. מאורעות־המרד
רק הם חתכו את גזר־דיננו. בודאי שמע, אדוני, על
המאורעות האלה. בשעתם עוררו ענין גם מחוץ לגבולות
ארצנו האומללה. זה היה בתקופת המהפכה שלנו. אני
הייתי מן המהפכנים הראשונים בואן. כעבור ימים, נגלו
קמב

האגודות החשאיות. חברי נתפשו, אחרי רגול מוצלח, ונשלחו לבתי הסוהר. גם אני נשלחתי לבית האסורים, לסטמבול. בעמל רב עלה לי להמלט משם ולחזור לואן. חדשנו את פעולתנו, וביתר און. התבצרנו בעיר הגנים מחוץ לעיר החומה. התורקים היו מוכנים לקראת כל מרד ושלחו בנו אש חזקה, בלתי־פוסקת. אך ימים רבים עמדנו נגדם בעקשנות ומרי גבורים. גם לנו היה נשק. בידינו הכנו את החצים. נשינו ובנותינו מסרו את כל עדיים ברשות־האגודה, התכנום לכדורי־יריה. כזקנים וכצעירים עמדנו על המשמר. "לחיות חיי חופש או למות מות של כבוד" הרי זאת היתה שבעתנו. אך לאחרונה גבר האויב. הנוראות לא אחרו לבוא. ערכו בנו טבח איום, ולולא הרוסים והמתנדבים הארמנים, לא נותר בנו שריד. כשהגיעו אלה העירה, נמלטו התורקים מואן. לשעה קלה הונח לנו. אך הטביחות הנוראות בשאר הערים החלו. הוי נורא, נורא! בימי עבדול חמיד היו ימינו טובים מאלה!"

הסומא הפסיק והשתעל. פניו התעותו מכאב. הוא אמר לקום, אך חזר בו וקפל רגליו תחתיו. הגשם גבר משעה לשעה. אך הם לא חשו בו עד כה. מיד הוסיף לספר על ההרפתקאות שקרו להם בדרכים. נוראות ממש! התורקים הראו נפלאות בשוד ורצח. כל תורקי הרשה לעצמו להכנס לבית ולקחת את אשר ימצא חן בעיניו. בכפרים היו משתערים, בעצם הצהרים, על אסמי־התבואה והיו מציתים אותם באש. ההמונים הארמנים הבליוג, כל עוד לא נגעו ביקר להם. במוש לא התקוממו התושבים עד קמג

אשר באו הגיסות ואנסו לעיני האבות והאחים את הנשים והבנות. רק אז לא יכול עוד איש להתאפק. ברגע אחד התפרץ מרד איום בעיר. מלחמת כידונים סוערת נערכה ברחובות. והתוצאות היו מרות. כל כפרי הסביבה הועלו באש על יושביהם הארמנים... ברחובות ביטלים עברו החילים התורקים וירו להנאתם בכל עובר ושב. במשך שלשת ימי המרד, נהרגו כשלשים אלף ארמנים וכשלש מאות כפרים נמחקו מתחת השמים. «ארמניה בלי ארמנים» היתה הסיסמה של הממשלה - - -

הסומא דבר ודבר, בלי הרף. דומה, כי חכה לרגע זה כל הימים, מיום צאתו בגולה. שפי ישב צמוד אל מקומו. מרעיד כולו, לקול המספר שנעשה מפעם לפעם ממושך ורוטט יותר. בתוך חשכת הלילה מסביב, הרגשה יתמות מחרדת. העולם ישן שנתו. ולקול פזמונו המתמיד של המטרי. באשמורת הלילה, יושבים שנים, יהודי וארמני, ומתנים לעצמם סבל עם אובד. גורל אחד. - «גם אתם יודעים טעמן של רציחות כאלה» - הטעים הסומא לפרקים - «גם אתם יודעים לספר נוראות». והתמונות היו מחרידות ביותר. כשהגיע הסומא לפרשת הגלות, לתחנות שבדרכים הארוכות. «נשלחנו לאורפה» - ספר - עברנו את הרפורט. הקורדים שמעו כי אנו בדרך, ויבואו הם ונשיהם להתעלל בנו. הארורים! הנשים עזרו לבעליהן לדקרנו בכידונים ובסכינים. אז נשחטו בנותינו לעינינו אחר שענו אותן באכזריות... הוי, מוטב היה לבלי ראות את אשר ראיתי! אכן גם זו קללת אלהים, לראות את המוראות במלואם, להיות בחיים ולהחשב כמת!

הסומא לא יכול היה להמשיך. צלילי־דבריו צלצלו באזני
ועוררו בו את פרשת־הענויים מחדש. הוא החל לדבר קטועות
ובלי סדר. כאילו נותק פתאם החוט: "הוי הדרכים, הדרכים!
על כל פרשת דרך עמדנו בתקוה כי יניחנו לנפשנו. אך
לא! הם ידעו להתעלל בנו מאין כמוהם. בהגיענו למקום,
נותקנו זה מזה, אבות מבנים, ונשים מבעליהן, בלי רחמינו.
אבות היו שולחים מבתי הסוהר את המכתבים האחרונים
למשפחותיהם והותמים בדמם. בדיר־בקיר נשחטו במאכלת
בבית־האסורים יותר מאלפים איש ביום אחד. כמרינו
הולקו ונסחבו ברחובות, למשבתם ולעגם של המושלמים.
בתי־הסוהר שנתמלאו בבוקר היו מתרוקנים עם ערב אל
הפרת. בין אורפה לדיר־בקיר שמשו לנו מעברות גויות אחינו
ואהיותנו. אברים אברים שטו על פני המים ואין מאסף.
רק אלה שעברו על דתם וקבלו את הדת של הם
"האמיתית", נשארו בחיים. במקום אחד רצו לעבור שש
משפחות ארמניות לאישלם וענום: "לא פחות ממאה בכח־אחת".
בהרפורט ובמקומות אחרים לא קבלו את הנשים
הארמניות לדת האישלם, אלא אם תתחננה עם ה"מאמינים".
רבות מן הנשים הארמניות הפילו עצמן אל הפרת והחדקל
ולא עברו אל האישלם. כפי ששמעתי בקר אדוני תכופות
את הישיש הנכבד, אריאן שלנו. לו ידע את גורל משפחתו
האומללה! הרי אשתו הקדושה גם היא" — הסומא הפסיק
באמצע דבורו, גנה והעביר את הצלב על לבו. פתאם כבש
פניו בכפיו. שפי קפץ ממקומו, נפתע, אחוז־תמהון וחרדה.
"כן, כן הנה מה שמענינני זה כמה! יספר נא, יספר

קמה

על אמה של ארה! התחנן כמתייפח.

הסומא שתק רגעי־מספר. הסס כנראה אם ימשיך
לספר. כעין סוד קדוש היה בעיניו גורל נשיאם, אריאן. רק
אחרי הפצרות רבות, גמגם קטועות, כמו בלי־רצון: "אדוני,
הרי אחטא בשפתי, לנפשי ולנפש אחי, להעלות את הנפש
הקדושה והיקרה מדמת־מנוחתה, יסלח לי האלהים!
כן, האם של ארה המסכנה, הרי קדושה היא באמת.
יודע הוא, הן ספרתי לו, כי לנשים היתה הזכות לעבור
לאישלם במקרה של נשואין עם מושלמי. אשתו של אריאן
היתה האשה היפה ביותר בכל הפלך. היא היתה עוד צעירה
לימים, נצר ממשפחה ארמנית עתיקה ומאד נחשבה. שמה
היה נודע בכל הסביבה. היא היתה אשתו השניה של אריאן.
(מאשתו הראשונה נשאר לו שלשה בנים, וזו ילדה לו בת
יחידה, את ארה.) הואלי התורקי הציע לפניה – ימים מספר
לפני הטבח הנורא – כי תעבור לאישלם ותנשא לו. בזה
תציל את חייה וחיי כל הארמנים בפלך הזה. ניתן הגורל
בידה. הכפרים מסביב כבר העלו באש. והנה הגיע גם יומה
של עיר הפלך. כל העדה דנה בדבר. חיי אלפי בני־אדם
היו עלולים להמחק מתחת פני השמים. והנה נפתח פתח
קטן להצלה. אחרי התועדות רבה, החליטה האגודה הלאומית־
החשאית, כי עליה, – על אמה של ארה – להקריב קרבן
דתה, למראית עין, עד יעבור זעם. קווי, כי בינתיים יכינו
את הקרקע למרד חדש אשר יכתר בהצלחה. אכן צחוק
חמד לנו הגורל! אריאן זה, שחי כל ימיו בעושר ובכבוד
באחוזותיו הגדולות בואן, (גם בסטמבול, על גדות הבוספורוס

היו לו מעונות־קִיץ וגני פרי הדורים) שמדי שנה בשנה נסע לאירופה להועד עם אנשי־מדינה בעניננו, שכל עתותיו היו מוקדשים רק לעזרת האגודות הלאומיות שלנו, הנה דוקא עליו נוטל למסור את היותר קדוש לו, להם, לארורים! אך מה לא יעשה אדם כל עוד האמונה בקרבו לא פסה. הוא לא יכול היה לבגוד באמונתו, בתקת־השחרור. וככה הקריב את הכל, יום אחד.

שלשת בניו, נשלחו לחזית קוקו. הבת היחידה, ארה, גם היא לא היתה בבית, כי נשלחה, עם פרוץ המרד, בידי אופיציר גרמני, ידיד־בית, מעבר לגבול. והנה נלקחה גם אשתו לעיניו. נשאר אריאן האומלל לבדו. אחר פרידה קורעת לב, מבעלה, ערכה אם־ארה, את התפלה, יחד עם כל העדה, ולמחרתו עברה אל הואלי. בלילה הראשון לבואה אליו נסתה להתנקש בחייו. כגבור בו תאותו, השקתהו יין מהול ברעל. אך ראה, גורל שחור! באורח פלא ניצל הואלי ממות, והיא שלמה בחייה בגלל הנסיון. -

למחרת העלוה על המדורה כשהיא רתוקה אל הצלב... אל אלהים! כמה יפה וחגיגית היתה ברגע האחרון! הה, מריה הקדושה! שערותיה השחורות התבדרו ברוח, בעיניה להטה אש־קודש, וצחוק־סליחה רחף על שפתיה המדובבות חרש את התפלה האחרונה. אותנו הוציאו אל המגרש הגדול לראות במחזה. בשוטים הוציאונו. ואת הנשים, הילדים והטף העמידו, להסתכל, בשורה הראשונה. כל אחד עמד תחתיו כבוער על גחליו. כל עין נישאה, להוטת־דם, אל השחקים הריקים: היש עוד אלהים? ...

הנקמה תססה במעמקים. הואלי ידע כי הדבר לא יעבור בשלום. למחרת הכריז על הטבח האיום, שכמוהו לא היה עוד. עיר־הפלך נתרוקנה מארמנים במשך שעות מספר. תהלוכת־העבדות החלה. את כל אסיה הקטנה עברנו ברגל. את הנחשלים, השליכו אל הנהרות. ואת קול הנשים המתיפחות השתיקה מקהלת תותחים..."

שני הסומא נקשו דא לדא. גופו החל רוטט מקור. "נורא, נורא! הפה ייעף מלספר! הישיש אריאן, הטוב והצנוע, זה שמעולם לא הוציא מלת־גנאי מפיו, עמד אחר כך, על הפרת, לפני כל עדת הגולים, באגרופים מקומצים כלפי שמים, וקללה מרה על שפתיו. הוא בקש את מותו. כל הדרך רק יילל: "ארה! ארה! יהדתי! נשמתי!" מה איום! בניו האומללים לא ידעו דבר, לא יכלו אפילו לנקום נקמת־אם ומולדת! אחר כך באו שמועות אימות מחזית קוקז, כי העמידו את הארמנים בחזית, בשורה הראשונה, למען יהיו לברות לאש־תותח־האויב. שארית לא היתה להם, לכל המחנות הללו. הנה גורל אכזר! לא פעם נסה אריאן לטרוף את נפשו בכפו, אך דמותה של הבת היחידה מנעתהו בכל זאת. הוא קוה עוד להפגש אתה. הרי היא היא הנצר האחרון למשפחת־האם, אשר עלתה כקרבן קדוש על מזבח עם אובר.

אחרי גלות ארוכה התקדמנו לקראת מוסול. התורקים החלו לסגת אחור. האנגלים כבשו שטח אחרי שטח. ולנו הנצה תקות־גאולה. בהגיענו לגבול, השביענו, אריאן, לבלי גלות דבר מאשר קרה לו. איומה מדי, היתה הבשורה אשר יביא

לבתו היחידה. הגורל האפל כמו רדף דוקא אחריו. כשמצא את הבת, את ארה, כשהיא בריאה ושלמה, אחזהו עוית. ימים רבים לא יכול לקום ממשכבו. והנה אחר כך בשובו לאיתנו, נפלה ארה למשכב. אלמלא האנגלים, שאספנו אליהם, לא נשאר בנו שריד. והנה החלו לטפל במסירות בישיש ובבתו. הם הכניסום לבית־החולים במוסול. ימים רבים שכבה ארה בדהמת, בהולת־חושים, כיצור מעולם אחר. וכששאלה תכופות לאם, היה האב המסכן, עונה בקול מתאפק: "בתי, מה שואלת את? האינך יודעת, כי אמא גם היא חלתה ונשלחה על ידי ידידנו, ברוך, לוינה, אל הסנטוריום?" אשתו, חלשה היתה תמיד, יודעת חולי. והבת האמינה. מאמינה היא עד היום הזה. כן, לה יש עוד אם. אם כי חולה, מאד חולה... ימים וירחים רבים עוד נדדנו גם אצל האנגלים

ממחנה למחנה. המנוחה רחקה. רק עם שביתת הנשק, כשנדמה סערת המלחמה העולמית, העברנו הנה, אל מחנה המהגרים הזה. והודות לאריאן נשיאנו, הוקל מצבנו בהרבה. גם תקוות היו נשקפות לנו לעבור במשך הזמן למקום־מנוחה, ואולי, אחר כך, גם למולדתנו הנעזבה. והנה עזבנו הישיש הטוב! ומי יודע את אשר יהי עלינו!"

הסומא ספק כפיו, ראשו וחצי גווי, טולטלו לפנים ולאחור בתנועה בלתי־פוסקת. עכשיו היו שפתיו צמודות זו לזו כאילו נסגרו על מסגר. הנר נלחם על קיומו; השלחבת התלבטה לעברים כלשון חורה. אלמה, נמתחת אי־לשם... שפי ישב כל אותה שעה ונגב את עיניו, העוברות על גדותיהן. הוא לא יכול להוציא הגה מפיו. דמו נקרש בו.

קמט

אחר רגעים אחדים נשארו בחשכה. הסומא חש בגסיסת הנר, גנח ואמר: "חושך, אדוני, האין זאת? האור כבה, הוי מה חשוך מן הגורל ומה שחור מן העבודות!" —
שוב לא דברו דבר עד עלות השחר. המטרי, גם הוא כאילו סים את פזמונו. חרדת־דממה הליטה את הכל. עיף מספורו, נרדם הסומא וצנח על המזרן. שפי עוד ישב שעה ארוכה באפלה. לעיניו לא פסקו מלחול רבבות שלהבות מתלקחות, לשונות־פתנים ארוכות ונסערות של מדורה שאין לה סוף.

— — — — —
הנה נפתרה החידה. אריאן האומלל! עתה מאד מובן למה לא תישן בלילות, למה ינוע גוך על דרגש הלילה. כאילן בסער. ארה מתעוררת באפלה ואינה מבינה. לא. אין היא רואה בלהבות המלחכות את הצלב, אין היא שומעת ברכת־אם אחרונה.

היתומה! המיותמת! כלום תוכל היא לראות, מה שאבא זה רואה לעיניו, ולבוקר הוא קם בשלות־שיבה, כאילו לא קרה דבר? שותק הוא כל היום את שתיקתו העמוקה וזקנו הלבן, טהור מכל דמע.
הדקל הכפוף לארץ נשבר על ידי הברק, כה שח המצרי. ועל דבר תמורה רכה, אשר סערת־אויב עקרתה ממקום־גדולה, ספר הסומא. וראה פלא! נמצאים הם, זה בצדו של זו. מקרה או יד־אלהים?

בית שאן. סתו. שדרות עצי אודרכת מאושות ברוח. מכל עבר מעינות־מים חיים. תעלות־מים מתפתלות כלשונות כסף גם בסמטאות־העיר המעוקלות ובין אבני הבולת. ובאמצע העיר, בית הממשלה עם שתי הכותרות המחוטבות, המקשטות את פתח־החצר. שפי נשען אל מעקה הגג השטוח ועיניו אל פני הבקעה הרחבה. ממסגד "ארבעים הגבורים" מסתלסל המואדזין. פלחים ובדואים מן הסביבה, משרכים דרכם בעצלתים, כשסנדלי־החג האדומים טופפים על רצפת האבן. הנה ערב. רחוק ממחנה־הארמנים התמכר שפי ביתר עוז, לנטל־יגונו. הוא היה לעצם מעצמיו ובשר מבשרו. שבור־כנף, ישב עוף־הלומו על קן־אושר חרב.

שוב נתעוררה דמותה של ארה בנפשו, כשהיא מוגהה באור הגורל המחריד. גם בחלומות הלילה פקדתהו תכופות. עתה הופיעה לעיניו גלויה, בה־רה, עירומה מכל, והוא נמשך אליה בכל הויתו ובכל כוה האיתנים של אהבה נכזבת. קורי נפשו נמתחו לבקשה, באשר היא. נמשכו גם אל הימים של ילדותה, הרחוקים והזרים לו. היא נלקחה לעולם אחר, אך מראות־הבעתה, אשר אולי נעדרו ממנה, הנה באים ופוקדים אותו, בזה אחר זה.

היה אז הנוחם היהידי, לשבת בודד, רחוק מיתר חברי־המשמר, על דוכן עגלת־פלה בדרך נדחה, או על מעין אובד קנא

בין סבכי־הפרא, להשמיל את הקול למחצה ולדובב לנפשו.
ליד תחנת הרכבת, מקום חנותם, גדלה חורשת
האי־קליפטוס הצעירה, שיד התורקים עוד נטעתה. טוב היה
להתפרקד שם על מרבד העלים ולהקשיב לרוח־הערב, או
לפרקים, לצאת יחידי, בטרם שחר, כשהרובה על הכתף
והחצים באשפה, אל עברה הצפוני של העיר, להתיצב על
תל־אל־חוסון העתיק, הנשקף על פני הסביבה, להכניס כדור
אחרי כדור אל לוע־הרובה החלקי, ולשלחם לחלל־העולם,
זה אחר זה, בריתמוס רב־איל...

ככה עברו עליו ימי בית־שאן, החרישים ושקופים
ביגונם, עד שנתקבלה יום אחד אגרת מבית־אבא, בה מודיעים
לו, על מחלת אם אנושה, וכי עליו לבוא מיד. שפי קבל
רשיון־הנסיעה מן המחנה ומהר אל עירו, שלא ראה ימים
ושנים. ובבואו – מטת דוי של אם, סבל אב על סף הזקנה,
כול וקדרות ואפס עזר, ובלב־תוכחות וחרון ללא־הועיל,
וחצים שנונים מזה ומזה, ובעוד אתה משתעשע בעלים
נושרים, בשלכת־אהבה, הנה עומד מעל כתלו של בית־אבא
צל־המות ודופק בחשאי... העצים שבחצר, שנטע בעצם
ידו, הנה גדלו ויפו כל כך. הקואזרינות והברושים, הזדקפו
בגאון, ואפילו הטויות העבותות, הגיעו עד הגדר הגבוהה,
ולעומתם הנה האם והאב כופפו קומתם ארצה, והלב נשבר
למראה! אז ינסה לצאת החוצה, להפיג קצת את יאושו. רק
צעדים אחדים מחוץ לבית, והנה אור ושאוץ־חיים. העיר,
עיר־הנעורים, קרית החול שרק ערב־מלחמה עולמית נולדה,
גדלה ושונתה כל כך. לא יכירנה כמעט. זרים לו מראותיה
קנב

וקולותיה. הבת הרכה, נעשתה ברבות-הימים לעלמה כלולת
הוד, מתקשטת בעדי-בנינים מהודרים, אוזרת לה מזחגני-
ירק, צועדת בצעדי-גיל לקראת מזרח וצפון, ומחיכת במלוא
פניה, אל פאת הים הכחול... הלכו ונעלמו בין-לילה גבעות
החול הזהובות, מקום-טיולי הלילה החמודים. ובמקומם צצו
איתנות, חומות הבטון האפור.

הוא התהלך בה כזר, ומחנק בנפשו. ובעוד האם
גונחה, שקוית-מכאוב ללא מרפא, והוא יושב לעומתה,
אוחז בידה הדועכת ודומע מאהבה ורחמים, קראוהו קולות
מרוחקים, שלא ניתנו להתפש, לקום וללכת מזה.

אחר ימים מספר, אכן באה ההודעה מן המחנה, כי
הגיעו נירות-השהרור. הוא שב אל פלוגתו. משם לקנטרה,
לחכות לתורו.

אחר שבועים-ימים, הופיע הביתה בבגדיו האזרחיים
ובלב שבור. הוא לא ידע עתה כיצד יכנס שוב לאותם
החיים הרגילים, חיי יום יום, הניתנים רק לעמל. במשך
שנות-המחנה נגמל מהם, והנה הביט עליהם בפחד. הוא לא
ידע את אשר יתחיל. כאילו נותק זה מכבר, מכל הרוחש
כאן, והוא שייך לאיזה כוכב אחר. איך יעשה את עבודתו
קבע, מבלי הכשל פעם בפעם בתעותועי-הזיה וערגונות? כלום
יוכל הוא גם עתה להשתרע על הארץ, בצל-שדה-גמל, ולצפות
מתוך שלוה של צמח על פני עננים מלמעלה ורמשי-שדי
מתחת? מעתה עליו להזדין בנמוסים, זהירות, דאגת-קטנות.
ומהי דמטרה לעתיד? בבית לא יכול היה להעצר גם רגע.
הוא חש צורך בתנועה בלתי פוסקת, בסערה מתחוללת, כדי
קנג

להמום בו את צער לבו וצער-ביתו המתלקחים לשלהבת-
מכאוב אחת.

וכשהופיע שבט בארץ, ולובן-השקדים חיך אל החלון
באדמדומית-תום, שכולה פריחה, נדמה היה רגע קט כי הנה
עם לבלוב הבשורה הירוקה בחוץ, אולי יתחדש רוח החיים
גם בבית. אולי תחלים גם האם ותקום לקראת האביב. בתקוה
זו, הרהיב עוזו בנפשו לקום בבוקר צח אחד, לנשק את יד
האם בהתעודדות-תקוה, ולצאת "לדאוג לעניניו".

וכשאחר ימים, עם התעוררות תקוות-התחיה הגדולות,
הוצעה לו שליחות לאומית לארצות השכנות, ולראשונה
לסוריה, קבלה בדמעות-גיל, כשלבו פורח בו מחדש. לשמע
מדינה זו, תקפוהו געגועים ואמונה, אולי יתרחש נס ויראה
את ארה עוד פעם אחת, למען ידע את אשר אתה.

היה בכל זאת הרבה יופי בחיי המחנה, בתחנותיו
השונות - הרהר שפי, בהשענו אל צוהר-הקרן ברכבת-
הלילה החוצה את החורן. רגבי-אדמה דשנה-שחורה נתבלטו
מתוך האפלה. רוח-מרחקים זרים, צוננת, חדה, נשבה אל
פניו. הוא תמך ראשו בידיו, ירדו עליו בהמון מראות,
מחשבות וזכרונות. וכפעם בפעם עלו והציצו עיני ארה,
מתוך מסגרת-החשכה, טהורות, מזהירות בתוגתן המלאה.
בקרון, על הספסלים, התנודדו הנוסעים, מתנמנמים ולאים.
מול אור החשמל החור, הרועף מן התקרה, שרטטו את
צלליהם האלמים בקוים מסוימים. ובהסב שפי ראשו מן
החוץ פנימה, נדמה לו כי לא פעם כבר עבר דרך זו, עם
קנד

נוסעים-צללים אלו, עם הרהורי-זכרונות מלטפים. תמיד חש
הוא עונג מיוחד במצב כזה, עד כדי דמעות-גיל בעינים.
ברגעים כאלה מתאמץ אדם לתת לחיים שעברו, ואף לאלה
שעוד יבואו, ארשת מיוחדת, גון חדש. אז מקבל הכל
משנה-ערך, חשיבות מופלאה.

הוא הביט החוצה אל השטחים הרחבים, המרחיקים.
משדות-האפלה עלה גם משק מים נגרים. הנה מפל. והנה
צוחק לו הירמוק צחוקו המתחטא. בתוך חיקו של לילה.
בתרי-הרים, ענקי-צוקים מגיחים ומזדקרים פתאם. רגע
יקרבו להציץ תוך האשנבים, ושני - ירחיקו מזה ונעלמו.
והנה תחנות דרך נדחות. צפירת הקטר, שהיה קלה,
והלאה מפתל לו פתן-האש את טבעות-גופו ומגמא מרחקים.
עם קוי אור ראשונים, הגיע לדמשק. עוד באותו יום
מהר לסדר את עניניו. בעזרת מתנדבים צעירים מן הקהלה
המקומית, ארגן וסדר את כל הנחוץ, ולאחר ימים מספר
נסע לבירות, מרוצה מראשית דרכו. אף כאן שחקה לו השעה.
היו הימים, ימי התלהבות של תקוות משעשעות, כל
בשורה קלה מאי, האירה באור גדול את חשכת תפוצות
הגולה ועוררה להתנדבות ולפעולה. ולבו של שפי מצא את
ספוקו בשליחות זו. היה לפניו ניר נאה לזריעת אמריו. יותר
מאשר על קציר-השקלים, עלו לבו על תנובת-הלבבות שפרחו
לבשורת התחיה שהביא מן המולדת. אחר הצהרת בלפור
היו ההמונים שכורי-גיל ואמונה, וכל שליח-הקרנות הלאומיות
נתקבל בתשואות. עם קץ שבועים ימים כלה שפי את המוטל
עליו ומעתה יכול היה להפנות עצמו לעניניו הפרטיים.
קנה

אלה היו בשבילו ברגע זה כעין שלומים לעבודתו. מיד החל חוקר ודורש למשכנות הארמנים בעיר. השם טטוסיאן, שארה בטאתהו לפניו, עם פרידה, היה הציר שסביבו רחשו כל מחשבותיו. היכן ימצאנו? מאנשי־מסחר שונים שבין הארמנים נודע לו, אחר עמל רב, כי טטוסיאן זה העתיק בימים האחרונים את משכנו לזחלה אשר בלבנון.

בצהרי יום אביב צה, שם שפי פעמיו אל זחלה. לאה מטלטולי־דרך ונדודי־שנת ותקוף רטט־צפיה, הגיע אל אחד מבתי־האכסניות אשר במרום ההר. עוד באותו ערב רצה לבקש את אריאן הישיש, אך הבליג ויחכה לבוקר. באותו לילה, ישב על המרפסת, הפתוחה אל כרם־ענבים והשקיע מבטו בכוכבים הבהירים, הזורעים בשמים צחים ומאד זרים לו. לו ידעה ארה, כי תחת חלקת־שמים זו, בקרבתה, נמצא הוא בשעה זו! הוא לא האמין למראה עיניו. האומנם הוא בלבנון? ואחר ירחים רבים, הנה יראנה שוב, ישמע את קולה וידע את אשר אתה?

אחר שיהות בטלות ודברים של מה בכך עם בעל־האכסניה, סורי גוך, מהיר־תנועה וגלוי־לב, אשר טפל כל העת בהסרת נתחי בשר קטנים מן השפודים שעל הכירים, נסה שפי לגשת לעצם הענין, להתחקות על מהותו של טטוסיאן. הסורי הגיש מדי פעם בפעם כוסות אַרְק קטנות, כשהוא גומע בעצמו בהנאה יתרה.

כשהזכירו שפי את שם טטוסיאן, הצליף הסורי את מבטו בתמיה על פני השואל.

“כן, אדוני הזר, היה לי הכבוד להיות סוכנו של טטוסיאן

זה, בעסקי־היין והארק שלו. הכרתיו יפה. חבל, אדם יקר היה”
שפי לא הבין פרושם של הדברים, אך טרם החל
לחקור אחריהם, הקיפהו בעל האכסניה בהקדמה ארוכה על
גדולתו ועשרו של הארמני וסים בכל אשר קרהו בימים
האחרונים:

”שבע־עושר חי לו ארמני זה בלבנון, אחר אשר שלח
ידו בכמה עסקים בבת אחת, ותמיד בהצלחה. סוכנים ועוזרים
היו לו בערים רבות בסוריה: בעליי היה לו מלון לקיטנים
שהתנהל על ידי שותף, בזחלה—עסקיין וארק ובבירות, כמה
וכמה בנינים. כלום חסר היה דבר? הכל הלך למישרים. לא
חסר היה אלא להכניס ראשו בעסק ביש. ועסק־ביש סתם,
הרי משמעו — אשה. מיום שבאה זו, החל מתגלגל במדרון.
והנה כיצד קרה הדבר.

ביום בהיר אחד הופיעו אליו אב ובת. האב, ישיש
נאה והבת — כוכב השחר עצמו!

כפי המסופר, באו אליו, עפ”י הזמנתו. ארמנים הם,
מיודעים לו משכבר הימים. קץ לו, טטוסיאן, בחיי־רוחה, כשהוא
בדד לנפשו ובקש לו חיק־אשה. בימים הראשונים בלו בבירות.
כל מי שפגש את טטוסיאן בימים ההם לא הכירו כמעט.
הוא הזניח את הכל ונתמסר רק לדבר אחד: לאורחיו. הם
כנראה סבלו הרבה עד בואם אליו. הרי שמעת ודאי, על
סבלות־הארמנים, כאן בסוריה מצאו רבים מהם מנוחה. ורבים
הסתדרו בענפי־מסחר שונים ובעיקר במלאכות. לפי מה
שספרו, היה הישיש הזה אף הוא אדם עשירונכבד, שנדלדל
לרגלי־המאורעות בארמניה, וטטוסיאן זכר לו את חסד הימים
קנז

הראשונים וקבלהו אל ביתו כאורח נכבד. אחרי שבועות
מספר להארחם אצלו, הציץ את ידו לבת. היא התנגדה,
נמנעה מדבר אודות זה. חורון היה בפניה היפים, וכל
רואיה הכירו בה דכאון־רוח. אין זאת כי המקרים והטלטולים
העמיקו רשמם בה. כל הימים הילכה בודדה בגני־הפרי של
עליי, ולמרות יחסו הנלבב של טטוסיאן, לא הסבירה לו פנים.
האב היה בא לפניה תמיד בתביעות, התחנן לפניה
כי תביט בעינים אחרות על מטיבם, אך היא באחת: כי
יניחו לה לנפשה, במשך הזמן תראה ותדע את אשר לפניה.
עבר איזה זמן. יום אחד באה הבת אל אביה, בפנים
מאירות: כן. היא מוצאת את הצעתו לצודקת. מעתה תשנה
את יחסה אל טטוסיאן. באו ימים מאושרים לטטוסיאן. הוא
חגג את נצחונו. אחר זמן מה נערכה החתונה ברוב פאר.
הם עברו לגור הנה, לזחלה. ראינום מטילים הרבה
בסביבה. הם נדמו כצפרים שאך זה בנו להם קן. לא פעם
היו פוקדים גם את כרמי זה, ומבלים אצלי שעות נעימות.
דומה, כי גם מצב רוחה נשתנה, היא היתה בשבילו הכל,
הוא היה כרוך אחריה כעבד. אך אשרם לא ארך. אחרי
ירחי סבל של הריון קשה, נולד לה בן, שמת מיד עם
הולדו. מדוכאה וחולה כמה מערש דויה, ולא קבלה תנחומים.
מיום ליום דלו פניה. היא התנזרה מכל. מרה שחורה תקפתה
ולא נתנה לאיש לקרב אליה. טטוסיאן עשה את כל האפשר
כדי להצילה מדכאוונה, אך ללוא הועיל. לבסוף בא המות
וגאלה. בבוקר אחד מצאוה מתה, ובמסתה — בקבוקרצל קסן.
המספר הוריד נתח בשר מן השפוד ובלעו. אחרי לגמו

כוס ארק חטופה, ואז הוסיף במנוד־ראש:
"הנה זהו גורלו של טטוסיאן, שאתה שואל אודותיו.
לא תמצאנו בזה. אחר האסון עזב את זחלה ולא נודע מקומו".

עם האור החור בחלון, כשהתעורר שפי על אדמת
המולדת, במושבה הצפונית בגליל, הביט ראשונה אל כפות
ידיו הלבנות. בלילה, עם נדודי־שינה, החליט דבר־מה נועז:
הביתה אין לשוב עוד.

מדוכא עד יסוד נשמתו, מקצה של ארה וגורל־חיה.
נדמו לו החיים כמעגל סגור שאין מוצא הימנו. הנה נקרעו
כל הקורים. יש רק למלא את חלל־הנפש הריקה באיזה מפעל.
להכניע את הלב הפרוע וסוער, לכוח עליון וכביר ממנו.
בצהרים הגיע לקבוצה הצעירה אשר בעמק. חבר
נעורים לו שם, אליו הוא בא :

"ספחני נא, אחא, אל אחת העבודות בשדה, הקשה
נא את כפי הרכות, אשר לא ידעו עולו!"

עוד באותו יום נכש את היבלית. הנה יארח אף הוא
לכל עומסי־עמל. יתלבט אף הוא בחברותא. כי את אשר
יכביד על היחיד, יקלו הרבים. היה צמאון רב לנטל כבד
אשר ישתיק שאגה. עם לילה, בשכבו בקצה האהל, עלמזרן
הקש בצדו של חבר, עלה בהרהוריו, הקבוץ הגדול, האחר
שזה אך נטשו. אז היתה לו הפעם הראשונה, להיותו עם
הרבים. הנה כיום שב הוא אל הרבים. צער־היחיד אכלו עד
תום. הלב הרך, זה אשר הסכין מיום החל פעום בו, להאזין
רק אל דפקו שלו, רוצה כיום לשמוע דפקם של כל הלבבות.

קנפ

בגן־הירק, מסביב לחצר הגדולה המתה דממה דקה...
השמש סנן אבק־זהבו בעד קלוח־המים הטהורים. שפי שכב
רצוץ־גו ונפש בצל אורן צעיר. בין עבודה לעבודה «נופל»
הוא לנוח מעט. בשדה הפתוח, במשתלה, השקו הנערות
את השתילים הרכים. למראיתן הרהר: גם הן באו לבנות,
אולי גם חורות־לב, והנה קנו כאן את השזפון הגלילי בדם
ידיהן ונפשן...

הנה נושאות הן כוסות־עמל מלאות, בחדות־יצירה.
עינים טובות־טהורות צופות פעם מטה, אל האדמה השחורה,
הנותנת את הלהם השחור, ופעם מעלה, אל קצרת־התכלת
המרעפת את טללי הברכה עם אושר־החלומות... הנה כאן
יש עוד להריח את ריח השתיקה והגדול אשר לשבולת
ולדשא השדה. כלום לא הגיעה השעה לעקור את זה הכוסף
הנצהי לכל פֶטֶה מורגֶנָה ותפארת מגדלים נופלים?
אכן עת לינוק מיסוד־כל־היסודות ולהתחיל מחדש
מטמורפוזה: בראשית.

המחיר 100 מא"י

פוס ויריסלבסקי ומינץ, ת"א.